

Tampereen yliopisto

Ruutuvihkosta näyttöpäätteelle

– vanhempien kokemuksia kodin ja koulun välisestä viestinnästä siirryttäessä
perinteisestä reissuvihkosta Sähköiseen Reissuvihkoon

Kasvatustieteiden tiedekunta
Opettajankoulutuslaitos
Hämeenlinnan toimipaikka
pro gradu -tutkielma
Kevät 2005

Kylkilahti Marianne
Lehtonen Katja

Tampereen yliopisto

Kasvatustieteiden tiedekunta

Hämeenlinnan opettajankoulutuslaitos

KYLKILAHTI, MARIANNE & LEHTONEN, KATJA

Ruutuvihkosta näyttöpäätteelle – vanhempien kokemuksia kodin ja koulun välisestä viestinnästä siirryttäessä perinteisestä reissuvihkosta Sähköiseen Reissuvihkoon

pro gradu -tutkielma, 99 s., 13 liites.

Toukokuu 2005

TIIVISTELMÄ

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää vanhempien kokemuksia kodin ja koulun välisestä viestinnästä siirryttäessä perinteisestä reissuvihkosta uuteen Sähköiseen Reissuvihkoon. Sähköinen Reissuvihko on Hämeen tietotekniikkakeskus Oy:n kodin ja koulun välille kehittämä sähköinen viestintäjärjestelmä. Tutkimuksessamme vanhempien kokemuksia lähestytään kolmesta näkökulmasta: perinteinen ja Sähköinen Reissuvihko viestiminä, kodin ja koulun yhteydenpito sekä vanhempien kokemukset Sähköisestä Reissuvihkosta.

Tutkimuksemme suoritettiin kvalitatiivisella metodilla. Tutkimuksemme kohdejoukkona olivat kolmen hämeenlinnalaisen luokan vanhemmat ja opettajat. Tutkimus suoritettiin kahdessa vaiheessa. Ensimmäinen vaihe toteutettiin syksyllä 2004, kun luokat olivat ottamassa Sähköistä Reissuvihkoa käyttöönsä. Tuolloin lähetimme avoimen kyselyn kaikille luokkien vanhemmille. Lisäksi teemahaastattelimme luokkien opettajia. Toisessa vaiheessa, keväällä 2005, lähestyimme vanhempia uudelleen. Tällöin lähetimme erilliset avoimet kyselyt vanhemmille, jotka käyttivät Sähköistä Reissuvihkoa ja vanhemmille, jotka eivät käyttäneet Sähköistä Reissuvihkoa. Haastattelimme myös luokkien opettajia uudelleen.

Analyysivaiheessa nostimme aineistosta esiin teemoja, joiden kautta esitämme tutkimuksemme johtopäätökset. Näiden teemojen sisälle olemme yhdistäneet tutkimusongelmien pääaihealueet. Sähköisessä Reissuvihkossa viestin kulku ja viestin muoto poikkeavat perinteisestä reissuvihkosta. Vanhempien suhtautuminen sähköiseen viestintään yleensä näkyy eroina suhtautumisessa Sähköisen Reissuvihkon käyttöön. Vanhempien suurimmat ennakkoluulot kohdistuivat lapsen aseman heikkenemiseen viestin välittäjänä, mutta lyhyehkön käytön jälkeen vanhemmat eivät enää tuoneet tätä asiaa esille. Sähköinen Reissuvihko ei muuttanut ratkaisevasti kodin ja koulun viestinnän määrää tai laatua, mutta se helpotti erityisesti koulun ja luokkien yhteisten tiedotteiden välittämistä koteihin. Sähköinen Reissuvihko on tullut yhdeksi viestintäkanavaksi muiden rinnalle tukemaan kodin ja koulun välistä yhteydenpitoa.

Avainsanat: koti, koulu, yhteistyö, viestintä, sähköinen viestintä, reissuvihko, sähköinen reissuvihko

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 KODIN JA KOULUN YHTEISTYÖ	3
2.1 Kodin ja koulun yhteistyö käsitteenä	3
2.2 Kodin ja koulun yhteistyön reunaehdot	4
2.2.1 Yhteistyötä koskevat lait ja asetukset	4
2.2.2 Kodin ja koulun välinen yhteistyö opetussuunnitelmissa	4
2.2.3 Kodin ja koulun yhteistyön tavoitteet	5
2.3 Yhteistyön lähtökohdat	7
2.3.1 Yhteistyön tärkeys lapsen kannalta	7
2.3.2 Kodin ja koulun yhteistyömallit	8
2.3.3 Kodin ja koulun yhteistyö ihanteellisimmillaan	9
2.3.4 Kodin ja koulun yhteistyötä edistäviä periaatteita	9
2.4 Yhteistyön osapuolet	10
2.4.1 Koti yhteistyön osana	10
2.4.2 Koulu yhteistyön osana	19
2.5 Yhteistyö käytännössä	20
2.5.1 Yhteistyön tasot	20
2.5.2 Kodin ja koulun yhteistyömuodot	21
3 VIESTINTÄ	26
3.1 Viestinnän teoria	26
3.1.1 Mitä viestintä on?	26
3.1.2 Viestijärjestelmien perustyytit	26
3.1.3 Viestinnän eri koulukuntien teoriamalleja	27
3.1.4 Viestinnän historiallinen kehittyminen	29
3.2 Uusi ja vanha media	32
3.3. Sähköinen viestintä	33
3.3.1 Sähköisen viestinnän ominaisuuksia	34
3.3.2 Sähköisen viestinnän käyttötilanteet	38
3.3.3 Sähköisen viestinnän käytön perusedellytykset	38

3.4 Sähköisen viestinnän tietoturva.....	41
3.4.1 Tietoturvallisuuden käsitteitä.....	42
3.4.2 Internetin tietoturvaratkaisuja.....	42
3.5 Lait ja asetukset	44
3.5.1 Sähköisen viestinnän tietosuojalaki ja sen soveltamisala	44
3.6 Sähköinen Reissuvihko	46
3.6.1 Sähköisen Reissuvihkon tausta	46
3.6.2 Sähköisen Reissuvihkon toiminta	47
3.6.3 Sähköisen Reissuvihkon tietoturva	48
4 TUTKIMUSONGELMAT	49
5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN.....	50
5.1 Tutkimuksen metodologiset lähtökohdat.....	50
5.2 Tutkimusmenetelmät	51
5.3 Tutkimusjoukko ja aineiston keruu	52
5.3.1 Tutkimusjoukko Sähköisen Reissuvihkon käyttäjinä.....	53
5.4 Aineiston analyysi.....	54
5.5 Tutkimuksen luotettavuus.....	56
6 TULOKSIA	58
6.1 Perinteisen ja Sähköisen Reissuvihkon erot	58
6.1.1 Viestit vanhempien näkökulmasta	58
6.1.2 Perinteisen reissuvihkon ominaisuuksia	60
6.1.3 Sähköisen Reissuvihkon ominaisuuksia	63
6.2 Kodin ja koulun yhteydenpidon muuttuminen Sähköisen Reissuvihkon myötä	71
6.2.1 Yhteydenottojen määrä.....	71
6.2.2 Vanhempien keskinäinen rooli.....	72
6.2.3 Viestintäkanavien käyttö	73
6.2.4 Sähköisen reissuvihkon vaikutus yhteistyöhön	74
6.3 Vanhemmat Sähköisen Reissuvihkon käyttäjinä.....	77
6.3.1 Vanhempien kokemukset käyttämisestä.....	77
6.3.2 Vanhempien mieltymykset.....	77
6.3.3 Sähköisen Reissuvihkon käyttötilanteet.....	78

7 JOHTOPÄÄTÖKSET	81
7.1 Kodin ja koulun viestintä siirryttäessä perinteisestä reissuvihkosta Sähköiseen Reissuvihkoon.....	81
7.1.1 Sujuvan yhteydenpidon mahdollistuminen.....	81
7.1.2 Viestin kulku.....	81
7.1.3 Ajankäyttö.....	82
7.1.4 Lapsi mukana yhteydenpidossa.....	83
7.1.5 Kodin ja koulun vuorovaikutus	84
7.1.6 Viestin muoto.....	86
7.1.7 Viestin sisältö.....	87
7.1.8 Eri viestintäkanavien käyttö	88
7.1.9 Perinteisen ja Sähköisen Reissuvihkon käyttö.....	88
8 POHDINTA	91
LÄHTEET.....	93
LIITTEET	100

1 JOHDANTO

Toimiva kodin ja koulun yhteistyö tukee lapsen kasvamista ja oppimista. Erityisesti vanhempien kiinnostus ja osallistuminen koulutyöhön hyödyttää lasta. Jotta vanhemmat voisivat osallistua kodin ja koulun yhteistyöhön tasaveroisena osapuolena, he tarvitsevat tietoa lapsen toiminnasta koulussa ja koulun käytänteistä. Kodin ja koulun vuorovaikutuksen myötä opettaja voi hyödyntää vanhempien asiantuntijuutta oman lapsensa kohdalta. Tehokas yhteydenpito kodin ja koulun välillä luo perustan toimivalle yhteistyölle.

Nyky-yhteiskunnassa viestintä ja vuorovaikutus on jatkuvassa muutoksessa. Sähköisestä viestinnästä on tullut osa ihmisten arkipäivää. Myös kodin ja koulun välinen kirjallinen viestintä on siirtymässä sähköiseen muotoon. Eri puolella Suomea on otettu käyttöön sähköisiä reissuvihkoja helpottamaan kodin ja koulun välistä viestintää.

Tämä tutkimus kohdistuu Hämeen tietotekniikkakeskus Oy:n kehittämään Sähköiseen Reissuvihkoon. Hämeenlinnan kaupungissa halukkaat luokat saivat ottaa järjestelmän käyttöönsä syksyllä 2004. Tämä tutkimus keskittyy kolmen luokan vanhempien uskomuksiin ja kokemuksiin järjestelmän käytöstä kodin ja koulun välisessä viestinnässä. Tutkimuksessa verrataan uutta Sähköistä Reissuvihkoa aiemmin käytettyyn perinteiseen reissuvihkoon, kuvaillaan vanhempien käsityksiä yhteydenpidosta ja vanhempien kokemuksia Sähköisen Reissuvihkon käytöstä.

Tutkimuksemme teoreettinen viitekehys jakautuu kahteen pääosioon. Ensimmäinen osa käsittelee kodin ja koulun yhteistyötä lapsen, vanhemman ja opettajan osalta. Toisessa osassa keskitytään viestintään. Tämän osan alussa esitellään viestinnän peruseriaatteita ja kehittymistä. Seuraavaksi perehdytään sähköiseen viestintään, sen luonteeseen, käytön perusedellytyksiin ja sen vaatimiin tietoturvatkaisuihin. Teorian lopussa esitellään lyhyesti tutkimamme Sähköisen Reissuvihkon toiminta ja käyttö.

Tutkimuksemme on luonteeltaan kvalitatiivinen. Aineistomme on kerätty kahdessa vaiheessa, Sähköisen Reissuvihkon käyttöönoton alussa ja kun luokat olivat käyttäneet Sähköistä Reissuvihkoa neljästä viiteen kuukautta. Molemmassa vaiheissa vanhemmille

lähetettiin avoin kysely. Lisäksi haastattelimme molemmissa vaiheissa luokkien opettajia saadaksemme kokonaiskäsityksen kotien ja koulun välisestä viestinnästä ja Sähköisen Reissuvihkon käytön rutiineista.

Analyysivaiheessa kyselyiden kysymyksistä muodostui perusluokkia, joiden sisällä teemoittelimme aineistoa. Näiden luokkien pohjalta esitämme tutkimuksen tulokset. Tuloksista rakentuvat johtopäätökset, joissa käsitellään teemoittain kodin ja koulun viestintää siirryttäessä perinteisestä reissuvihkosta Sähköiseen Reissuvihkoon. Teemoihin on sisällytetty vanhempien kokemuksia perinteisen reissuvihkon käytöstä sekä vanhempien uskomuksia ja kokemuksia Sähköisen Reissuvihkon käytöstä. Tutkimus osoittaa, että vanhempien suhtautuminen Sähköiseen Reissuvihkoon heijastaa yleensä kansalaisten suhtautumista sähköiseen viestintään.

2 KODIN JA KOULUN YHTEISTYÖ

2.1 Kodin ja koulun yhteistyö käsitteenä

Vanhemmat ovat saaneet koulukeskustelussa monenlaisia paikkoja suhteessa lasten kouluun ja koulunkäyntiin. Heitä on kuvattu niin koulun kumppaneiksi kuin koulun vihollisiksikin. Virallisessa koulutuspoliittisessa puheessa vanhempien suhdetta kouluun on kuvattu kumppanuudeksi (englanniksi partnership), kodin ja koulun yhteistyöksi ja myöhemmin 1990-luvulla myös asiakkuudeksi. (Metso 2004, 26.)

Suomessa kodin ja koulun vuorovaikutuksesta puhutaan yleisesti kodin ja koulun yhteistyönä. Uuden suomen kielen sanakirjan mukaan yhteistyö on kahden tai useamman henkilön tai tahon toimintaa yhdessä jonkin päämäärän saavuttamiseksi. Kumppanuuden sanakirja määrittelee toveruudeksi. (Nurmi 1998.) Kumppanuutta ei siis samalla tavalla liitetä tavoitteelliseen toimintaan vaan sillä viitataan pikemminkin ystävällismieliseen suhteeseen.

Koulukeskustelussa kodin ja koulun yhteistyöllä on viitattu jatkuvaan ja molemminpuoliseen tietojen ja näkemysten vaihtoon kodin ja koulun välillä. Tavoitteena on oppilaan kasvatuksessa mukana olevien henkilöiden toiminnan auttaminen ja oppilaan kokonaisvaltainen huomioon ottaminen. (Lahdes 1987, 106.)

Kodin ja koulun yhteistyötä on Suomessa tutkittu laajasti jo 1980-luvun alkupuolella (Aho 1980; Korpinen, Husso & Korpinen 1980; Soininen 1986). 1990-luvulta yhteistyöhön keskittyvää tutkimusta ei juurikaan tehty. Kiinnostus aiheeseen on virinnyt uudelleen nyt 2000-luvulla, jolloin on julkaistu useita yhteistyötä koskevia tutkimuksia (Seikkula 2000; Hirsto 2001; Torkkeli 2001; Siniharju 2003; Metso 2004). Yhteistyötä koskevat tutkimukset voidaan karkeasti jaotella kolmeen kategoriaan: 1) tutkimuksiin, jotka käsittelevät yhteistyön tarkoitusta, 2) tutkimuksiin, jotka kuvaavat yhteistyön parantamis- ja tehostamishankkeita ja 3) tutkimuksiin, joissa pyritään selittämään oppilaiden koulumenestystä heidän kotitaustallaan (Ribom 1993, 21–22).

2.2 Kodin ja koulun yhteistyön reunaehdot

2.2.1 Yhteistyötä koskevat lait ja asetukset

Kodin ja koulun yhteistyön pohjautuu koulutusta koskevaan lainsäädäntöön. Vuoden 1999 alusta tuli voimaan uusi perusopetuslaki (628/1998). Lain 3 §:ssä säädetään opetuksen järjestämisen perusteista. Pykälän kolmannen momentin mukaan opetuksen tulee olla yhteistyössä kotien kanssa. Lahtinen, Lankinen, Perttilä ja Sulonen (2004) tulkitsevat, että yhteistyö kodin ja koulun välillä on ilmaistu pykälässä aikaisempaa yleisemmällä tavalla. Opetuksen järjestäjät päättävät yhteistyön tavoista ja muodoista. Säännös edellyttää kuitenkin, että yhteistyötä harjoitetaan. Käytännössä kodin ja koulun yhteistyö suunnitellaan ja toteutetaan koulun tasolla. Kodin ja koulun yhteistyöhön kuuluu niin oppilaiden huoltajien ottaminen mukaan koulutyön yleiseen suunnitteluun kuin oppilaiden huoltajien kanssa käytävät keskustelut ja neuvottelut sekä yhteydenpito esimerkiksi reissuvihkon avulla. Huoltajien edustajia voidaan esimerkiksi valita koulun johtokuntaan, taikka kouluun voidaan perustaa vanhempainoimikuntia tai luokkatoimikuntia. Yhtä luokkaa koskevista kokouksista ja neuvotteluista ja muusta yhteydenpidosta sovitaan käytännössä opettajakohtaisesti. (Lahtinen, Lankinen, Perttilä ja Sulonen, 2004.)

Lisäksi perusopetusasetuksen (852/1998) arviointia käsittelevässä 10 §:ssä veloitetaan kouluja antamaan tietoa oppilaalle ja hänen huoltajalleen oppilaan opintojen edistymisestä sekä oppilaan työskentelystä ja käyttäytymisestä. Opetussuunnitelmassa määrätään tarkemmin tietojen antamisen ajankohdista ja käytännöistä. Asetuksen 13 §:n toisessa momentissa todetaan, että oppilaalla ja tämän huoltajalla on oikeus saada tietoa arviointiperusteista ja niiden soveltamisesta oppilaan arviointiin.

2.2.2 Kodin ja koulun välinen yhteistyö opetussuunnitelmissa

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa 2000 on kohta yhteistyöstä huoltajien kanssa. Kohdassa todetaan, että huoltajilla on ensisijainen kasvatusvastuu lapsesta. Lapsen viihtyvyyden, kasvamisen ja oppimisen kannalta on tärkeää luoda luottamuksellinen yhteys esiopetuksen henkilöstön ja huoltajien välille. Esiopetuksessa

luodaan pohjaa myöhemmälle kodin ja koulun yhteistyölle. Lisäksi opettajan ja huoltajien yhteistyöstä on maininta sekä lapsen esiopetussuunnitelmaa että arviointia koskevissa kohdissa.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa 2004 todetaan, että lapsi ja nuori elää samanaikaisesti sekä kodin että koulun vaikutuspiirissä. Näiden kasvatusyhteisöjen välillä edellytetään olevan vuorovaikutusta ja yhteistyötä. Yhteisvastuullisen kasvatuksen tavoitteena on edistää lasten ja nuorten oppimisen edellytyksiä, turvallisuutta ja hyvinvointia. Huoltajilla on kuitenkin ensisijainen vastuu lapsen ja nuoren kasvatuksesta. Koulu tukee kotien kasvatustehtävää ja vastaa oppilaan kasvatuksesta ja opetuksesta kouluyhteisön jäsenenä. Vuorovaikutus kodin kanssa lisää opettajan oppilaantuntemusta ja auttaa häntä opetuksen suunnittelussa ja toteuttamisessa. Kodin ja koulun yhteistyötä toteutetaan kouluissa sekä yhteisö- että yksilötasolla.

Opetussuunnitelma tarkentaa lain velvoitetta, joka takaa huoltajien mahdollisuuden osallistua kodin ja koulun väliseen yhteistyöhön. Huoltajilla on mahdollisuus osallistua opetus- ja kasvatustyön suunnitteluun ja arviointiin. Heille tulee antaa tietoa opetussuunnitelmasta, opetuksen järjestämisestä, oppilashuollosta ja mahdollisuudesta osallistua kodin ja koulun väliseen yhteistyöhön. Tämä edellyttää opettajien aktiivista aloitetta yhteistyössä sekä keskustelua ja tiedottamista huoltajien, opettajien ja oppilaan oikeuksista sekä velvollisuuksista. Yhteistyön lähtökohtana tulee olla eri osapuolten kunnioitus, tasa-arvo ja yhdenvertaisuus. Opettajien tulee kehittää erilaisia kodin ja koulun vuoropuhelua tukevia yhteistyömuotoja koko perusopetuksen ajan ja erityisesti siirryttäessä kouluasteelta toiselle tai muissa siirtymävaiheissa. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004.)

2.2.3 Kodin ja koulun yhteistyön tavoitteet

Valtakunnallisesti kodin ja koulun yhteistyötä on kehitetty 1970-luvulta alkaen. Vuonna 1981 julkaistiin opetusministeriön asettaman kouluyhteistyö- ja kerhotoimikunnan laatima ehdotus kodin ja koulun yhteistyön kehittämisen yleisperiaatteista. Periaatteita luodessaan toimikunta käytti lähtökohtina, jotka pätevät nykypäivänäkin, seuraavia asioita:

- lapsen oikeus korkeatasoiseen, kasvatuksellisesti turvalliseen koulutukseen,
- lapsen oikeus kokea lapsuus itseisarvoisena elämänvaiheena,
- kodin kasvatusoikeuden ja -vastuun ensisijaisuus,
- painopiste yhteistyön edellytysten luomisen puolella,
- koulun henkilöstön todelliset mahdollisuudet osallistua yhteistyöhön.

(Kouluyhteistyö- ja kerhotoimikunnan mietintö 1981, 111.)

Mietinnössä luodaan tavoitteita kouluyhteistyölle. Tavoitteet on yksilöity kouluyhteistyöhön osallistuvien osapuolten kannalta. Vanhempien kannalta kouluyhteistyön tulee:

- antaa tietoa koulusta ja siten auttaa vanhempia lastensa koulutyön tukemisessa sekä antaa keskusteluaikaa,
- antaa vanhemmille mahdollisuuksia vaikuttaa koulun tavoitteisiin ja toimintaan,
- lisätä vanhempien kasvatustietoja ja -taitoja sekä kasvattajan varmuutta ja vastuuta; antaa tunnetta, että vanhempien kasvatuspanos on korvaamaton; välittää kasvatuskokemuksia vanhemmilta toisille; helpottaa kotikasvatusta; pitää yllä keskustelua kasvatuksesta,
- mahdollistaa hyvien ihmissuhteiden solmiminen vanhempien, lasten ja kouluhenkilöstön kesken sekä
- antaa sisältöä vanhempien vapaa-ajalle, kohottaa heidän elämänlaatuaan sekä auttaa juurtumista asuinyhteisöön.

Toimikunnan mielestä vanhemmat ovat kouluyhteistyössä tasavertainen osapuoli, mutta jotta he pystyisivät toimimaan tasa-arvoisina, he tarvitsevat tietoa koulusta.

(Kouluyhteistyö- ja kerhotoimikunnan mietintö 1981, 117.)

2.3 Yhteistyön lähtökohdat

2.3.1 Yhteistyön tärkeys lapsen kannalta

Vanhempien kiinnostus ja aktiivinen kanssakäyminen koulun ja sen edustajien kanssa tukee lapsen toimintaa ja pärjäämistä. Lapsi katsotaan siis yhteistyön hyötyjäksi, ja hänen kauttaan yhteistyötä ja kanssakäymistä myös motivoidaan. Erityisen tärkeäksi lapsen tukemisen näkökulma nostetaan tilanteissa, joissa lapsen toiminta koulussa tai päivähoitossa on jollain tavalla pulmallista. Kodin ja kasvatusinstituution välinen yhteistyö ymmärretään tällöin useimmiten välttämättömäksi. (Alasuutari 2004, 91.)

Hirsto (2001) määrittelee omassa tutkimuksessaan kodin ja koulun yhteistyön lapsen kannalta kahden sosiaaliympäristön yhteistyöksi. Lapsi sosiaalistuu määrättyyn sosiaaliseen rooliin ja lapsen maailmankuva rakentuu ympäristön palautteen kautta. Kaikki oppimisympäristöt, joissa lapsi on osallisena vaikuttavat lapsen maailmankuvan muotoutumiseen, joten lapsen kannalta on olennaista millaista palautetta hän saa sekä kotona että koulussa. Mikäli lapsi käsittelee koulua erillisenä saarekkeena ja merkityksettömänä oman elämän kannalta, maailmankuva voi jäädä siten pirstaleiseksi, että koulussa opitut asiat (sekä fyysiset että sosiaaliset) eivät jäsenny osaksi lapsen omanaan pitämää maailmankuvaa. (Hirsto 2001, 42–43.)

Epstein (1987, 1995) painottaa, että tapa, jolla koulu suhtautuu lapseen, heijastelee usein tapaa, jolla koulu suhtautuu lasten perheisiin. Jos lapsi nähdään ainoastaan oppilaana, perheet nähdään todennäköisesti erillisinä yksikköinä koulusta. Jos oppilas puolestaan nähdään lapsena sekä perheet että ympäröivä yhteisö nähdään todennäköisesti kumppaneina lapsen opetuksen ja kehityksen tukemisessa. Tärkein syy kodin, koulun ja yhteisön kumppanuuden rakentamiseen on oppilaan koulunkäynnin tukeminen. Yhteistyöllä voidaan lisäksi parantaa koulun ilmapiiriä, tukea ja kasvattaa vanhempien taitoja ja johtajuutta, lähentää ja yhdistää saman yhteisön perheitä ja auttaa opettajia heidän työssään. Kun vanhemmat, opettajat ja oppilaat näkevät toisensa kumppaneina suhteessa opetukseen, oppilaan ympärille muodostuu välittävä yhteisö. (Epstein 1995, 1–2.)

2.3.2 Kodin ja koulun yhteistyömallit

Kodin ja koulun yhteistyö perustuu näkemykseen vastuusta. Koti ja koulu voidaan nähdä joko erillisinä omalta osaltaan vastuullisina toimijoina tai vastuuta jakavina kumppaneina. Näkemys vastuusta vaikuttaa suuresti siihen, millaista yhteistyötä koti ja koulu tekevät käytännössä. (Siniharju 2003, 6.) Epstein (1987) esittelee neljä kodin ja koulun yhteistyömallia, jotka perustuvat erilaiseen käsitykseen kasvatusvastuusta.

1. Erillinen vaikutus (Separate Influence)

Tästä näkökulmasta koti ja koulu vaikuttavat kaikkein tehokkaimmin, kun kummallakin on omat päämääränsä ja toimintansa. Kommunikointia on lähinnä ongelmatilanteissa. Muuten koti ja koulu huolehtivat omista vastuualueistaan.

2. Perättäinen vaikutus (Sequenced Influence)

Tämä malli perustuu myös kodin ja koulun erilliseen vastuuseen. Olettamuksena on, että varhaisvuodet määräävät lapsen myöhemmän menestyksen ja että vanhemmat ovat vastuussa tästä oppimisen ensimmäisestä kriittisestä vaiheesta ja lapsen valmistamisesta kouluun. Sen jälkeen ammattikasvattajat ottavat vastuun lapsen kasvatuksesta. Myöhemmin nuori itse kantaa päävastuun omasta kehittämisestään.

3. Sisäkkäinen vaikutus (Embedded Influence)

Mallin perustana on ekologinen malli, jossa yksilön ja laajempien ryhmien ja organisaatioiden yhteydet ovat sisäkkäin. Mallissa kiinnitetään erityisesti huomiota niiden ympäristöjen vaikutukseen, joissa yksilö on jäsenenä.

4. Osittain päällekkäinen vaikutus (Overlapping Influence)

Tässä mallissa on sosiaalis-organisatorinen näkökulma. Mallissa on kolme toisiinsa vaikuttavaa aluetta: koti, koulu ja yhteiskunta. Alueet voidaan kuvata enemmän tai vähemmän päällekkäisinä tilanteesta riippuen. Lapsella on keskeinen asema. Lapsen oppiminen kehittyminen ja menestyminen ovat kodin ja koulun yhteistyön tärkein syy.

Tässä prosessissa oppilaat ovat oman koulumenestyksensä tärkeimmät vaikuttajat.

(Epstein 1987, 121–134; Siniharju 2003, 5.)

2.3.3 Kodin ja koulun yhteistyö ihanteellisimmillaan

Hannele Niemen mukaan ihanteellisimmillaan kodin ja koulun yhteistyössä uskalletaan olla rehellisiä ja avoimia. Siihen ei liity pelkoa, että yhteistyö saattaa kääntyä lasta vastaan. Tällainen vanhempien pelko tuntuu olevan sitä suurempi, mitä nuoremista lapsista on kyse. Vanhemmista on hyvin vaikea opettajaa loukkaamalla esim. ehdottaa, voisiko jonkin asian tehdä toisin tai muuttaa jotain käytäntöä. Myös opettaja saattaa pelätä, mitä vanhemmat hänestä ajattelevat. Vanhemmat tarvitsevat paljon enemmän tietoa koulussa tapahtuvista muutoksista, pedagogisista uudistuksista, arviointitavoista jne. Tähän eivät vanhempainillat riitä. Vanhemmat ja opettajat eivät saisi koskaan asettua vastarintasemiin tai kilpailijoiksi, vaan heidän tulisi kaikin tavoin etsiä keinoja tukea toistensa työtä, jonka yhteinen kohde lapsi on. (Niemi 2000, 24.)

Metso (2004) toteaa kodin ja koulun välistä vuorovaikutusta koskevassa tutkimuksessaan, että koulun näkökulmasta hyvä vanhempi on lapsensa koulunkäynnistä kiinnostunut, vastuuta kantava, yhteistyöhaluinen ja -kykyinen koulutyön taustatukija. Vanhempien odotettiin toimivan koulun taustajoukkoina, jotka kotoa käsin luovat edellytykset koulunkäynnin sujumiselle ja tukevat koulun ja opettajan työtä. Vanhemmilta odotettiin yhteistyökykyä, halua ja kykyä ottaa vastaa koulusta tulleita viestejä oppilaasta. Ristiriitatilanteissa vanhempien odotettiin asettuvan opettajan puolelle tai ainakin ymmärtävän opettajan näkökulmaa. (Metso 2004, 81.)

2.3.4 Kodin ja koulun yhteistyötä edistäviä periaatteita

Maarit Alasuutari esittää tutkimuksensa pohjalta kolme ehdotusta, jotka edistävät vanhempien ja opettajan välisen yhteistyön rakentumista.

1. Vanhempien ja opettajan keskustelujen lähtökohtana ja pääasiallisena areenana tulee olla lapsi koulussa ja koulun vaatimusten tai tehtävien parissa.
2. Opettaja suhtautuu myönteisesti vanhempien asiantuntijuuteen lapsesta ja perheestä. Kun opettaja tai muu kasvatuksen ammattilainen hyväksyy tai suhtautuu

arvostavasti vanhemman tapaan ymmärtää lapsen tilannetta, voidaan välttää vuorovaikutusta, jonka vanhempi tulkitsee syytökseksi tai itseensä kohdistuvaksi kritiikiksi siten, että hän puolustautuu. Vanhempien mielestä perhe on heidän intiimi, oma maailmansa, jota ulkopuolinen ei voi tuntea ja selittää heitä paremmin.

3. Vanhemman ja opettajan välinen suhde tulee olla tasavertainen. (Alasuutari 2004, 113–114.) Opettajilla on asemastaan ja professionaalisisesta asiantuntijuudestaan johtuva sisäänrakennettu valta-asema kodin ja koulun vuorovaikutuksessa (Metso 2004, 32), mikä opettajan tulisi huomioida kodin ja koulun välisessä yhteistyössä. Valtasuhteen ollessa rinnakkainen vanhempien kuvauksiin kodin ja koulun yhteistyöstä ei liittynyt ongelmia (Alasuutari 2004, 114).

2.4 Yhteistyön osapuolet

2.4.1 Koti yhteistyön osana

Perhe ja koti ovat tietenkin niin arkipuheessa kuin institutionaalisessa kielessä tuttuja sanoja. Niiden ahkera viljely johtaa kuitenkin eri perheenjäsenten välisten erojen ohittamiseen tai piilottamiseen. Kun perhe toimii, ei huomio kiinnity sen paremmin sukupolvien välisiin suhteisiin ja mahdollisiin ristiriitoihin kuin eroihin sukupuolten – naisten ja miesten, tyttöjen ja poikien – välillä. Niinpä ilmaus kodin ja koulun yhteistoiminta kätkee sen, että vastuun yhteydenpidosta kouluun, päiväkotiin tai vaikkapa neuvolaan kantaa yhä enimmäkseen äiti. (Vuori 2001, 122.) Torkkelin (2001) isiä koskevan tutkimuksen mukaan monissa perheissä yhteydenpidossa päävastuullinen on äiti. Valtaosa isistä (67 %) ilmoitti perheen pääasiallisen yhteydenpitäjän kouluun olevan äidin, vastuu oli jaettu 26 %:lla vastanneista. Yhteydenpito kouluun on sellainen kodin piiriin kuuluva käytännön asia, joka edelleen on säilynyt äideillä. (Torkkeli 2001, 160–161.)

Vanhemmuus

Vanhemmuudessa äitiydellä on ollut ja on edelleen erityisasema. Suomalaisen perheen arjessa äitiys on saavuttanut tämän erityisaseman vähitellen 1800-luvun kuluessa. 1900-

luvun alkupuolelle tultaessa näkemykset perheestä sekä miehen ja naisen rooleista olivat jo muuttuneet huomattavasti. Äitiyttä ja isyyttä sekä miehen ja naisen asemaa koskevien näkemysten muutos Suomessa oli osa yleistä familistisen perhekäsityksen vahvistumista länsimaissa. Ihanteellisen perheen malliksi nousi ydinperhe, jonka sieluna on äiti. (Alasuutari 2004, 16–17.)

Kodin ja koulun yhteistyö -tutkimuksissa äidin erityinen asema tulee esiin. Tutkimuksissa puhutaan vanhemmista, vaikka tutkimuksiin osallistuneista vanhemmista suurin osa on ollut äitejä (Aho 1980; Soininen 1986). 1990-luvulla brittiläiset ja amerikkalaiset koulutussosiologit ryhtyivät tutkimaan sukupuolen merkitystä kodin ja koulun välisessä vuorovaikutuksessa. Suomessa Tuija Metso (2004) on tutkinut vanhempien sukupuolisuutta. Hänen tutkimuksessaan opettajat puhuivat sukupuolineutraalisti vanhemmista ja he eivät nähneet vanhempien sukupuolella olevan merkitystä kodin ja koulun välisessä vuorovaikutuksessa. Sukupuolineutraali puhetapa jättää tilaa molempien vanhempien osallistumiselle. Samalla se jättää kuitenkin huomioita, että suhteessa kouluun vanhemmuus sukupuolittuu ja koulun kanssa tekemisissä oleva vanhempi on useimmiten äiti. (Metso 2004, 135.)

Vaikka äitiyden asema on kulttuurissamme vahva, myös isyyttä on 1900-luvun loppupuolelta alkaen tutkittu yhä enemmän (Huttunen 1994; Torkkeli 2001). Huttunen (1994) on osin jopa asettanut kyseenalaiseksi perinteisen näkemyksen äitiyden ensisijaisuudesta. 1980-luvulta lähtien on isyyskeskusteluun ja -tutkimukseen ilmaantunut uusi käsite ”uusi isyys”. (Alasuutari 2003, 19–20.) Uuden isyyden perusajatuksena on se, että pyritään lähtemään ikään kuin puhtaalta pöydältä, kyseenalaistaen isyyteen ja myös äitiyteen liitettyjä psykologisia itsestään selvyyksiä. Niinpä uusi isyys ravistelee vallitsevia vanhemmuuskäsityksiä edellyttäessään sekä isältä että äidiltä aivan uutta orientaatiota, ei vain vanhemmuuteen, vaan myös ansio- ja kotityön keskinäiseen suhteeseen sekä omaan mies- ja naisidentiteettiin. (Huttunen 1999, 186.)

Keskeinen uuden isyyden edellytys on jaettu vanhemmuus, jonka ideana on vanhemmuuden näkeminen hoivatyönä, joka voidaan ja tulee puolittaa isän ja äidin kesken. Tässä näkemyksessä vanhemmuus ei jakaudu isän ja äidin erillisiin rooleihin, joihin mies ja nainen ovat sukupuolensa mukaan sidottuja, vaan isän ja äidin erilaisuus syntyy – jos on syntyäkseen – muutoin kuin roolisuuritteiden tasolla. Olennaista on myös

vastuun jakaminen siten, että kumpikin vanhemmista osallistuu yhtä hyvin hoivan ja huolenpidon kuin ulkoistenkin edellytysten turvaamiseen. Tärkeäksi muodostuu ansiotyön ja vanhempana olemisen sovittaminen yhteen jollakin järkevällä tavalla. Ajoittainen kotiäitiys ja -isyys sopii mainiosti tähän ideologiaan, mutta jommankumman pitkäaikainen totaalinen kotonaolo – sen kustannuksella että toinen on vastaavasti kotoa pois – vie pohjaa jaetulta vanhemmuudelta. (Huttunen 1999, 186–187.) Ajalle tyypilliset perheet saavat monia erilaisia muotoja, mutta yhtä kaikki, kodit ovat aina olleet lapsen kaiken kasvun perusta (Vuorinen 2000, 19).

Kasvatusvastuun jakautuminen

Nykyisessä perusopetuslaissa (628/1998) puhutaan opetuksen tavoitteista eikä enää peruskoulun tavoitteista kuten aiemmassa lainsäädännössä. Tavoitteissaan nykyisen lainsäädännön voikin tulkita korostavan aiempaa selkeämmin koulun roolia opetuksen antajana eikä niinkään lapsen kasvattajana. (Alasuutari 2004, 27.)

Väestöliiton toteuttamassa perhebarometrissa tutkittiin kasvatusvastuun jakautumista vanhempien ja ammattikasvattajien välillä. Vanhempien ja ammattikasvattajien näkemykset kasvatusvastuun jakautumisesta olivat hyvin erisuuntaiset. Vanhempien mielestä kasvatusvastuu jakautui sopivasti vanhempien ja ammattikasvattajien kesken, kun taas ammattikasvattajat katsoivat kasvatusvastuun olevan liiaksi heidän harteillaan. Perustelujen mukaan vanhemmat arvostivat ammattikasvattajien ammattitaitoa kasvatusasioissa, mutta katsoivat päävastuun kasvatuksesta kuitenkin olevan heillä itsellään. Ammattikasvattajat taas olivat sitä mieltä, että vanhemmat eivät joko uskalla, kykene tai viitsi ottaa vastuuta kasvatuksesta. (Seppälä 2000, 63–64.)

Nykyajan vanhemmilla ei ole omasta lapsuudestaan ja vanhemmiltaan omaksuttua valmista tai tähän päivään sellaisenaan sopivaa mallia siitä, kuinka kasvatustehtävät jaetaan, mikä on yhteiskunnallisten kasvattajien ”luonnollinen” rooli ja kuinka heidän kanssaan tehdään yhteistyötä. Toisaalta yhteiskunnallisilla kasvattajilla ei ole myöskään nykyajan kasvatuksen todellisuudessa pitkän tradition antamia suoria vastauksia näihin kysymyksiin. (Alasuutari 2004, 27–28.)

Vanhempien asenteet koulua kohtaan

Kodin on todettu vaikuttavan oppilaan koulumotivaatioon. Peltonen ja Ruohotie (1992) toteavat, että mm. vanhempien koulutusasenteet ja koulutukseen liittyvät arvostukset, lapseen kohdistuvat odotukset, kiinnostus lapsen koulunkäyntiä kohtaan sekä vanhempien tuki ja kannustus ennustavat lapsen koulumenestystä paremmin kuin perheen koulutustaso ja sosioekonominen asema. Koulumenestyksen kannalta tärkeitä kodin prosessiominaisuuksia ovat mm. lukemisvirikkeet, kotoa saatu apu läksyjen teossa sekä vanhempien osallistumishalu kodin ja koulun yhteistyöhön. (Peltonen & Ruohotie 1992, 90.) Pulkkinen (1977) tutkimuksen mukaan runsas vuorovaikutus ja vanhempien kannustus muodostavat lapselle käsityksen siitä, että vanhemmat ovat kiinnostuneet hänestä ja hänen asioistaan. Tämä vaikuttaa tutkimuksen mukaan lapsen opiskelumotivaatioon ja tavoitteellisuuteen. (Pulkkinen 1977, 281–282.)

Yhdysvaltalainen tutkija E.H. Berger (1981) on tutkinut vanhempien ja opettajien asennoitumista kodin ja koulun yhteistyötä kohtaan. Hänen mukaansa se, että opettajat ymmärtävät vanhempien tunteita ja huolenaiheita on suuri askel kohti tehokasta kodin ja koulun välistä yhteistyötä. Berger muistuttaa, että vanhempien asenteet koulua kohtaan ovat muodostuneet usein heidän oman kouluaikinsa pohjalta ja saattavat vaihdella onnistumisen ja menestyksen kokemuksista epäonnistumisiin ja pettymyksiin. Tämän vuoksi koulu pitäisikin pystyä näkemään tukevana järjestelmänä, joka toimii yhdessä kodin kanssa eikä erillisenä toimijana, joka arvioi vanhempien onnistumista kasvattajana. Huoli lapsen hyvinvoinnista ja oppimisesta tulisikin nähdä ennen kaikkea vanhempia ja opettajia yhdistävänä tekijänä. (Berger 1981, 91–92.)

Vuorinen (2000) toteaa, että kodin ja koulun vuorovaikutustilanteessa törmätään aina väistämättä koulua koskeviin mielikuviin. Lisääntyvän ja kehittyneemmän vuorovaikutuksen myötä kotien kuva koulusta tarkentuu ja täsmentyy. Samalla pelkän mediatiedon ja pääasiassa arvioinnin kautta saatavan informaation varassa oleva yksiviivainen kuva saa uusia sävyjä. (Vuorinen 2000, 12.)

Vanhempien osallistumisen esteitä

Marjaana Soininen (1986, 53–55) erittelee koulu yhteistyötä rajoittavia tekijöitä niiden lähtökohtien mukaan seuraavasti:

1. Käytännön esteet

a) Ulkoiset eli fyysiset tekijät

Ulkoisiin esteisiin luetaan ensinnäkin vanhempien työssäkäynti, joka voi aiheuttaa rajoituksia yhteistyölle, estäen esimerkiksi yhteydenotot päiväsaikaan. Fyysisiin esteisiin luetaan myös esim. pitkien välimatkojen ja vaikeiden kulkuyhteyksien tuomat ongelmat. Myös aikaa voidaan pitää ulkoisena tekijänä. Aika on rajallinen tekijä, joka ei riitä kaikkeen, vaan yksilön on tehtävä valintoja. Yleensä valinta kohdistuu toimintaan, jota yksilö pitää tärkeänä ja hyödyllisenä.

b) Sisäiset eli henkilökohtaiset tekijät

Kodin ja koulun yhteistyöhön osallistumisen esteenä saattaa olla senhetkinen kodin vaikea elämäntilanne, joka voi olla syynä siihen, etteivät vanhemmat jaksaa kiinnostua koulusta. Vanhemmat voivat myös kokea pelkoa, että he mahdollisesti tulevat saamaan arvostelua opettajien tai toisten vanhempien taholta lapsen suoritusten perusteella. Esteenä voivat olla myös henkilökohtaiset luonteenpiirteet. Kaikille ei ole helppoa toimia sosiaalisesti ryhmässä tai solmia suhteita opettajaan.

2. Asenteelliset seikat

Syynä passiiviseen toimintaan saattavat olla vanhempien aikaisemmat kokemukset yhteydenpidosta. Valitettavan usein vanhempiin otetaan yhteyttä vain ikävissä asioissa. Myös vanhempien oman kouluajan kokemukset saattavat aiheuttaa torjuvaa tai välinpitämätöntä suhtautumista lapsen kouluun. Useasti myös virheelliset, puutteelliset ja ennakkoluuloiset käsitykset muodostavat esteen tehokkaalle yhteistyölle.

3. Motivaation puute

Motivaation puutetta saattaa luoda yksinomaan tunne siitä, että yhteistyölle ei nähdä olevan tarvetta. Joko toteuttamismuodot tai se, ettei ole kokemusta yhteistyöstä saattaa vähentää motivaatiota. Mikäli lapsen koulunkäynti on ongelmatonta, eivät vanhemmat koe tarvetta tutustua lapsen koulu ympäristöön. Kaikkein epämotivoituneimpia olivat kuitenkin vanhemmat, joiden lapsilla oli ongelmia. Juuri

ongelmaoppilaiden vanhemmat jäävätkin usein tulematta kodin ja koulun yhteistyötilaisuuksiin.

4. Puutteellinen tiedonvälitys

Sekä opettajaa että vanhempia voi olla vaikeaa tavoittaa puhelimitse. Kirjallisiin tiedotteisiin saatetaan suhtautua välinpitämättömästi ja ne saattavat tavoittaa vanhemmat liian myöhään. Tiedotteiden sisällölliseen puoleen tulisikin kiinnittää huomiota. Toisaalta kirjallinen tiedote tavoittaa sellaisiakin vanhempia, joilla on korkea kynnys ottaa yhteyttä opettajaan.

5. Yleiset yhteiskunnalliset syyt

Yhteiskunnallisiin syihin luetaan esimerkiksi muuttoliike, joka estää juurtumista. Perheen muuttaminen vaikeuttaa pitkäaikaisemman opettaja-oppilas-vanhempi – suhteen muodostumista. Myös opettajan vaihtuminen usein saattaa aiheuttaa ongelmia.

(Soininen 1986, 53–55.)

Vanhempien suhtautuminen yhteistyöhön

Kodin ja koulun välistä yhteistyötä heikentäviä tekijöitä vanhempien osalta ovat riittämättömyyden tunne, lapsen heikko suoriutuminen ja tilanteen aiheuttamat paineet. Nämä asiat saattavat aiheuttaa sen, että vanhemmat välttelevät kaikenlaista kontaktia kouluun. (Berger 1981, 92.) Oman tutkimuksensa pohjalta Nuutinen (2000) erittelee lisää syitä, jotka aiheuttavat vanhempien eristäytymistä koulusta. Näitä olivat kielteisten koulukokemusten lisäksi mm. mielipide-erot kodin ja koulun välisistä vastuusuhteista, ujous ja sosiaalisten taitojen puute sekä yhteistyön kokeminen liian vaativaksi. (Nuutinen 2000, 185.) Esimerkiksi opettajan tapaamisen aikana vanhemmat siirtyvät kodin kielestä koulun sosiaaliseen kieleen. Voidaan sanoa, että tässä mielessä vanhemmat tekevät suuremman työn yhteistyön eteen kuin opettajat ja ovat ehkä siten myös joustavampia. Pyrkinessään puhumaan myös koulun sosiaalisella kielellä vanhemmat lähestyvät opettajaa tämän kielialueella ja ottavat siten koulun vieraan sanan omakseen. (Seikkula 2000, 213.) Nuutisen (2000, 185) mukaan suurimman eristäytyneen ryhmän muodostavat isät, jotka tavallisesti tarvitsevat jonkin erityisen syyn osallistuakseen koulun toimintaan. Toisaalta jotkut vanhemmat saattavat olla turhankin aktiivisia ja dominoivia suhteessa kouluun (Berger 1981, 92).

Berger (1981) on jaotellut vanhemmat viiteen ryhmään heidän kodin ja koulun yhteistyöhön suhtautumisensa mukaan:

1. Vanhemmat, jotka välttelevät koulua
2. Vanhemmat, jotka tarvitsevat rohkaisua tullakseen kouluun
3. Vanhemmat, jotka tulevat kutsuttaessa
4. Vanhemmat, jotka tulevat kouluun mielellään ja osallistuvat yhteiseen toimintaan
5. Vanhemmat, jotka ovat yli-innokkaita ja nauttivat vallastaan suhteessa kouluun.

Jokaista ryhmää tulisi kohdella eri tavoin, jotta vanhemmat voisivat toimia yhteistyössä koulun kanssa heidän omien kykyjensä ja voimavarojensa mukaan. Ensimmäinen ryhmä tarvitsee aikaa ja kannustusta päästäkseen yli omista negatiivisista kokemuksistaan ja oppiakseen luottamaan siihen, että koulun tarkoituksena on todella auttaa heidän lastaan. Jos koulun ilmapiiri on kutsuva ja vastaanottava toinen, kolmas ja neljäs ryhmä tuntevat olevansa tervetulleita ja ottavat osaa koulun suunnitelmien tukemiseen. Viides ryhmä tulisi ottaa mukaan koulun suunnitelmien tekoon ja heille tulisi antaa tehtäviä, jotka rohkaisevat heitä toimimaan yhteistyössä koulun kanssa lapsen parhaaksi. Tarjoamalla eritasoisia tehtäviä ja erityyppistä mukana oloa vanhemmille taataan, että kaikki voivat ottaa osaa koulun toimintaan omista lähtökohdistaan käsin. (Berger 1981, 92–93.)

Vanhempien roolit

Jokaisen koulun sisällä vanhemmilla on tietty roolien kirjo. Carol Vincent (1996, 43–57) jaottelee vanhemmat tämän päivän Britanniassa neljään tyyppiin: *vanhempi koulun tukijana/oppijana, vanhempi asiakkaana, vanhempi koulusta riippumattomana ja vanhempi osallistujana*. Vallitsevana tyyppinä Vincent näkee *vanhemman koulun tukijana*. Vanhempien tehtävänä on tällöin tukea koulun henkilökuntaa omaksumalla koulun arvot, toimimalla opettajan apuna koulussa ja kotona sekä tukemalla koulun erilaisia tapahtumia. Vanhemman paikka jää passiiviseksi: hän toteuttaa koulun hänelle antamia tehtäviä. Britanniassa vanhempien asemaa on yritetty vahvistaa nostamalla *vanhemmat asiakkaiksi* erityisillä kodin ja koulun välisillä sopimuksilla ja asiakirjoilla, jotka määrittelevät mm. kodin ja koulun velvollisuudet sekä määrittävät, mitä tietoja vanhemmille on annettava koulusta. Vincent toteaa, ettei tiedon lisääminen kuitenkaan välttämättä lisää osallistumista eivätkä asiakirjat tue vanhempia, joiden on jostain syystä vaikea lähestyä koulua eikä se luo tasavertaisempia suhteita opettajien ja vanhempien välille. *Koulusta riippumattomat*

vanhemmat eivät juurikaan pidä yhteyttä kouluun. Joidenkin vanhempien kohdalla on kyse tietoisesta valinnasta (aktiivinen osallistumattomuus) toiset taas ovat ajautuneet tilanteeseen olosuhteiden myötä (passiivinen osallistumattomuus). Tietoinen valinta vältellä yhteistyötä koulun kanssa, ns. aktiivinen osallistumattomuus, voi saada alkunsa, kun vanhemmat eivät ole tyytyväisiä koulun toimintatapoihin tai opettajan pedagogisiin ratkaisuihin. Passiivinen osallistumattomuus puolestaan johtuu useimmiten käytännön syistä, kuten työajoista, kieliongelmistä tai perheen vaikeasta sosiaalisesta tai taloudellisesta tilanteesta. Koulun tapahtumat ja vanhemman kiinnostukset ja huolenaiheet eivät tällöin kohtaa ja vanhempi vetäytyy osallistumisesta. Harvinaisin mainituista tyypeistä on *vanhempi osallistujana*. Osallistuva vanhempi ottaa osaa sekä koulun päätöksentekoon että oman lapsensa koulutukseen ja saattaa vaikuttaa koulutuksellisiin asioihin niin paikallisella kuin jopa valtakunnallisellakin tasolla. Vincentin mukaan tämä tyyppi on ainoa, joka tuo aidosti vanhempien ääntä kuuluville kouluissa. (Vincent 1996, 43–57.)

Tuija Metso (2004) puolestaan luokittelee omassa väitöskirjatutkimuksessaan vanhemmat toimijuuden näkökulmasta neljään luokkaan.

1. Koulun hallintoon osallistuvat vanhemmat.

Nämä vanhemmat ovat mukana koulun johtokunnissa.

2. Informaalit toimijat

Nämä vanhemmat toimivat koulussa informaalilla tasolla ja järjestävät vanhempaintoimintaa luokan tai koulun tasolla, mutta saattavat toimia myös virallisessa koulussa opettajan apuna, etenkin oppilaan ensimmäisinä kouluvuosina. Suomessa vanhempien toimiminen kouluissa on harvinaisempaa kuin esimerkiksi Britanniassa.

3. Tukijat

Tämä ryhmä on suurin. Tukijat osallistuvat viralliseen kodin ja koulun yhteistyöhön, mutta myös informaaliin vanhempaintoimintaan, eivät kuitenkaan toiminnan järjestäjinä, vaan esimerkiksi vierailijoina tai ostajina. Nämä vanhemmat osallistuvat vanhempainiltoihin ja aktiivisten vanhempien järjestämiin tilaisuuksiin ja pitivät positiivisena sitä, että jotkut jaksavat olla innostuneita ja järjestää tapahtumia.

4. Sivustaseuraajat

Nämä vanhemmat eivät juuri osallistu viralliseen eivätkä informaaliin kodin ja koulun yhteistyöhön. Vanhemmat ovat kiinnostuneita lapsensa koulunkäynnistä ja seurasivat sitä, vaikka eivät itse olleet aktiivisesti osallistumassa tai vaikuttamassa kouluasioihin.

Näille vanhemmille koulumaailma saattaa tuntua vieraalta tai esimerkiksi epätavalliset työajat saattavat estää osallistumisen.

(Metso 2004, 129–132.)

Vanhempien odotukset koululta

Torkkeli (2001) on tutkinut vanhempien odotuksia yhteistyöltä erityisesti isien kannalta. Ensimmäisen luokan oppilaiden isät kokivat tutustumisen opettajaan henkilökohtaisten tapaamisten yhdeksi yleiseksi päämääräksi. Muiksi päämääriksi koettiin kasvatusnäkemysten esille tuominen ja keskustelu, tieto oman lapsen asioista ja konkreettisista kasvatustoimista sopiminen. (Torkkeli 2001, 139.)

Ahon 1980-luvulla tehdyn tutkimuksen mukaan vanhemmat olivat erittäin kiinnostuneita kaikista lapsensa koulunkäyntiin liittyvistä asioista ja halusivat niistä lisää tietoa. Eniten vanhemmat halusivat tietoa siitä, miten lapsi käyttäytyy koulussa, miten hän tulee toimeen opettajien kanssa ja mitä vaikeuksia hänellä on eri oppiaineissa. Vanhemmat olivat vähiten kiinnostuneita lapsensa menestymisestä muihin oppilaisiin verrattuna. (Aho 1980, 27.) 2000-luvulla tehdyn tutkimuksen mukaan miltei kaikki vanhemmat pitivät joko melko tai erittäin tärkeänä saada tietoa lapsensa yksilöllisestä edistymisestä. Tässä tutkimuksessa noin puolet vanhemmista katsoi melko tai erittäin tärkeäksi sellaiset vertailevan palautteen muodot, kuten oppilaan vertailu luokkatovereihin ja menestyminen valtakunnallisissa kokeissa. (Räty, Snellman, Leinonen & Maksimainen 2000, 335.)

Kauhanen (1999) on tutkinut vanhempien tyytyväisyyttä lasta koskevan tiedon saantiin koulusta. Vanhempien käsitykset jakoutuivat melko tasaisesti niin, että puolet vanhemmista oli sitä mieltä, että tietoa saadaan sopivasti, kun taas toisen puolen mielestä tietoa saadaan liian vähän. Vanhemmat olivat tyytyväisimpiä lapsen osaamisesta ja menestymisestä saatavaan tietoon. Lisää tietoa vanhemmat halusivat lapsen erityistaidoista. (Kauhanen 1999, 23–24.)

Lisäksi Kauhasen (1999) tutkimuksen mukaan 90 % vanhemmista oli sitä mieltä, että kouluun oli helppo ottaa yhteyttä. Vanhemmat perustelivat yhteydenoton helppoutta sekä opettajan hyvällä tavoitettavuudella että koulun henkilökunnan ystävällisyydellä. (Kauhanen 1999, 29.)

2.4.2 Koulu yhteistyön osana

Opettajien asenteet vanhempia kohtaan

Pirjo Nuutinen (2000) tarkastelee oman tutkimuksensa perusteella opettajien käsityksiä valtasuhteistaan paitsi lapsiin ja nuoriin myös muihin valtakumppaneihin, kuten vanhempiin. Tutkimuksessa opettajat arvioivat päätöksentekijöiden ja yhteistyökumppaneiden asiantuntemusta ja vallan määrää opettajan työtä koskevissa asioissa. Opettajat arvioivat vanhempien olevan selvästi harvemmin hyvin asioihin perehtyneitä kuin esimerkiksi lasten ja työtovereiden. Opettajien enemmistö arvioi vanhempien vallan määrän sopivaksi. Kuitenkin kolmannes tutkimukseen osallistuneista opettajista piti vanhempien valtaa liian vähäisenä. (Nuutinen 2000, 180–181.)

Vaikka opettajat valittavat vanhempien eristäytymistä, he voivat myös ymmärtää ja jopa rohkaista sitä. Kuten vanhemmat, myös opettaja voi nähdä koulun ja kodin erillisinä reviiereinä. Vuonna 1997 kerätyn survey-tutkimuksen aineiston perusteella Nuutinen jakaa opettajat kolmeen tyyppiin sen mukaan, miten he suhtautuvat asiantuntijuuteen ja vallan jakoon vanhempien kanssa. Myönteisesti vanhempien asiantuntijuuteen suhtautuvia oli 22,2 %, varauksellisia suurin osa eli 68,1 % ja kielteisesti suhtautuvia 9,7 %. Iän ja koulutusasteen mukaiset erot tyyppien jakautumisessa olivat huomattavia: nuorempien ja vähemmän koulutettujen asenteet olivat myönteisempiä kuin vanhempien ja korkeammin koulutettujen asenteet. (Nuutinen 2000, 180–181; 185.)

Tutkimuksessaan Nuutinen etsii myös syitä siihen, miksi enemmistö opettajista suhtautuu varauksellisesti vanhempien asiantuntijuuteen. Opettajat yrittävät tasapainoilla yhteistyössä vanhempien kanssa suojatakseen yksityisyytään. Ongelmatilanteissa yksityisyyden suojeleminen ja vastuunotto joutuvat kuitenkin helposti ristiriitaan. Yleensä julkilausuttu palaute rajoittuu kielteisiin tapahtumiin. Kielteisen palautteen antaminen voi kuitenkin olla vaikeaa sekä opettajille että vanhemmille. Opettaja voi esimerkiksi vältellä yhteydenottoa kotiin, jos hän tietää perheellä olevan muutenkin vaikeuksia. Opettajien käsitysten mukaan vanhemmat puolestaan kaunistelevat kielteistä palautettaan tai vielä yleisemmin käyttävät epäsuoria kanavia välttääkseen epämiellyttäviä kohtaamisia opettajan kanssa tai yksinkertaisesti puhuvat selän takan toivoen, ettei heidän arvostelunsa mene opettajan tietoon. Tällöin opettaja saattaa joutua epäilemään kritiikin

alkuperäisyyttä, opettaja voi myös tuntea, ettei hänelle ole annettu tasavertaisia mahdollisuuksia kertoa omaa näkemystään asiasta. Opettajien näkökulmasta ihanteellinen palaute, on se kielteistä tai myönteistä, sisältää sellaisen myönteisen ajatuksen, että opettaja pystyy yhdistämään sen mielessään lapsen kasvatukseen ja siten edistämään asioiden korjaamista. (Nuutinen 2000, 186–187.)

Hannele Niemi (1999, 2000) pohtii artikkeleissaan kodin ja koulun yhteistyötä rasittavia uhkakokemuksia. Opettajan ammatin perinne on korostanut itsenäistä tehtävien hoitoa. Niinpä opettajat ovat olleet ja ovat edelleen arkoja luovuttamaan reviiriään vanhemmille tai muille asiantuntijoille. Vanhemmat koetaan uhkana. Opettajat pelkäävät, että vanhemmat arvostelevat tai mitätöivät heidän työtään ja vanhemmat puolestaan pelkäävät lastensa puolesta. Niemen opettajankoulutusta koskevan tutkimuksen mukaan sekä luokan- että aineenopettajat kokevat, ettei koulutus ole antanut heille valmiuksia työskentelyyn vanhempien kanssa. Seurauksena on, että opettajat mieluummin vetäytyvät eroon vanhemmista kuin pyrkivät aktiiviseen yhteistyöhön ja saattavat tahtomattaankin korostaa omaa asiantuntijuuttaan opetukseen liittyvissä tehtävissä. Vanhemmille tämä merkitsee viestiä siitä, että he eivät ole tervetulleita koulun toimintaan. (Niemi 1999; 2000, 24.)

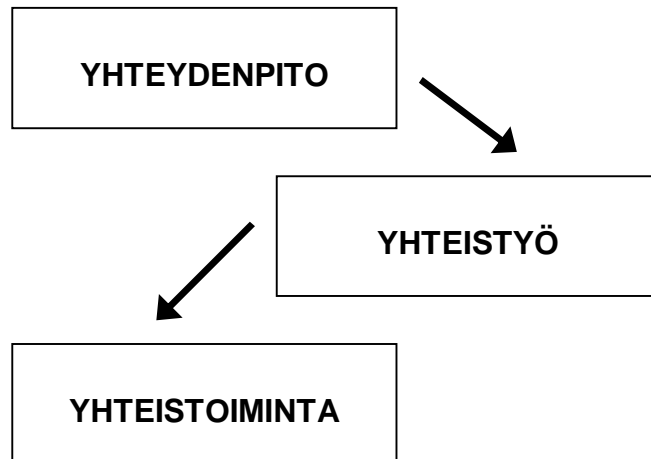
2.5 Yhteistyö käytännössä

2.5.1 Yhteistyön tasot

Kodin ja koulun välistä yhteistyötä voidaan tehdä useilla tasoilla. Vaatimattomin yhteistyön muoto on *yhteydenpito*, jossa koulu on kotiin yhteydessä silloin, kun siihen on erityinen tarve. Yleensä tämä tarve tulee jonkin tapahtuman yhteydessä, jossa itsessään on jotain epämiellyttävää tai kodin ja koulun suhteen kehittymisen kannalta kielteistä. *Yhteistyöstä* voidaan puhua, jos opettajat ja vanhemmat voivat tehdä jotain yhdessä. Niissä kouluissa, joissa on aktiivinen koti- ja kouluyhdistys tai muuten aktiivisia vanhempia ja opettajia, löydetään helposti aitoja yhteistyön muotoja. *Yhteistoiminnassa* on kysymys toiminnasta, jossa asetetaan yhteisiä tavoitteita ja käytetään niitä tukevia toimintamuotoja. Tämä on

kodin ja koulun välisen yhteistyön vaativin taso. Tällöin kodin ja koulun välille on luotava aito dialogi. (Vuorinen 2000, 21–22.)

KUVIO 1. Kodin ja koulun yhteistyön tasoja (Vuorinen 2000, 22).

Metson (2004) tutkimuksen mukaan vanhempien puheessa kodin ja koulun yhteistyö määrittyy useimmiten konkreettisiksi vanhempainilloiksi tai koulusta kotiin tulevaksi informaatioksi. Myös koulun arkipäivässä se näyttäytyi koulua ja koulunkäyntiä koskevien tietojen välittämisenä vanhemmille joko kotiin lähetettävissä tiedotteissa tai vanhempainilloissa. Käytännössä kodin ja koulun yhteistyö oli siten useimmiten vanhemmille tiedottamista. Yhteistyön sijaan sitä voisi kuvata yhteydenpidoksi, sillä vastavuoroisuus ja dialogisuus olivat siinä vähäisiä. (Metso 2004, 118.)

2.5.2 Kodin ja koulun yhteistyömuodot

Kodin ja koulun yhteistyömuotoja on olemassa laaja kirjo aina opettajan ja vanhemman välisestä puhelinkeskustelusta koko koulun juhliin. Suomessa koulu- ja luokkakohtainen yhteistyö on usein jaottelun pohjana (Siniharju 2003, 11). Siniharju (2003) on tutkinut omassa väitöskirjassaan mm. erilaisten yhteistyömuotojen käyttöä. Tutkimuksessaan hän jaottelee yhteistyömuodot niiden sisällön mukaan kolmeen luokkaan:

1. Luokkakohtainen yhteistyö. Tähän luokkaan kuuluvat oman luokan juhlat, luokkatoimikunta, yhteiset retket ja oman luokan vanhempainilta.
2. Koulukohtainen yhteistyö. Tähän luokkaan kuuluvat keskustelutilaisuus vanhempainillan yhteydessä, saman luokka-asteen vanhempainilta, koko koulun yhteinen juhla ja koko koulun vanhempainilta.
3. Henkilökohtainen yhteistyö. Tähän luokkaan kuuluvat opettajan ja vanhempien välinen keskustelutilaisuus, opettajan, vanhempien ja oppilaan välinen keskustelutilaisuus, puhelinkeskustelu ja kirjallinen tiedote.

(Siniharju 2003, 91.)

Kirjallinen viestintä

Koulun yhteydenpito koteihin tapahtuu usein kirjallisessa muodossa. Aktiivisena osapuolena toimii useimmiten koulu, joka tiedottaa vanhemmille kouluun ja koulunkäyntiin liittyvistä asioista. Oppilaat toimivat viestienviejinä koulun ja kodin välillä. – – Vanhempien tehtävänä on ottaa tieto vastaan. Tärkeän ja merkityksellisen tiedon vastaanottaminen varmistetaan vanhempien allekirjoituksella. (Metso 2004, 118.)

Perinteinen reissuvihko kulkee oppilaan mukana kodin ja koulun välillä. Tähän vihkoon opettajat voivat kirjoittaa viestinsä vanhemmille ja vanhemmat opettajalle. Kauhasen (1999) tutkimuksen mukaan reissuvihko on vanhempien mielestä mieluisin yhteydenpitoväline. Tutkimuksen mukaan reissuvihko toimii useimmissa tapauksissa, mutta lapsi ei aina muista kertoa viestistä kotona eikä koulussa. Opettajat eivät ehdi kontrolloida kaikkien vihkoja päivittäin. (Kauhanen 1999, 27–29.)

Yhteistyömuotojen käyttö

Marjatta Siniharju vertaa tutkimuksessaan Helsingin kouluissa vuosina 1983–1984 ja 1998–1999 käytettyjä yhteistyömuotoja. Eniten käytettyjä molemmissa aineistoissa olivat puhelin, kirjallinen tiedote ja koko koulun yhteinen juhla. Vanhempien ja opettajien henkilökohtainen keskustelu oli lisääntynyt eniten. Myös opettajan, vanhempien ja oppilaan välinen keskustelutilaisuus ja reissuvihkon käyttö olivat uudessa aineistossa yleisiä yhteistyömuotoja. Sen sijaan puhelinkeskustelujen määrä oli vähentynyt ja luokkatoimikuntien määrä säilynyt ennallaan. (Siniharju 2003, 158.)

Yhteistyömuodot vanhempien kannalta

Cervone ja O’Leary (1982) ryhmittelevät kodin ja koulun yhteistyömuodot vanhempien osallistumisen ja aktiivisuuden mukaan. – – He ovat päätyneet tarkastelemaan vanhempien osallistumista aktiivisuus-passiivisuus –jatkumolla. Toisessa päässä ovat toiminnat, joissa vanhemmat ovat passiivisia tiedon vastaanottajia ja toisessa päässä toiminnat, joissa vanhemmat ovat aktiivisesti mukana kasvatusprosessissa. Cervone ja O’Leary jakavat vanhempien osallistumisen neljään ryhmään: tiedonvaihto (reporting progress), tapahtumat (special events), vanhempien koulutus (parent education) ja vanhemmat opettajina (parent teaching). (Siniharju 2003, 12.)

KUVIO 2. Kodin ja koulun yhteistyömuodot vanhempien aktiivisuus-passiivisuus – jatkumolla Cervonen ja O’Learyn (1982) mallia mukaillen (Siniharju 2003, 12).

Vanhemmat
passiivisina
osallistujina

Vanhemmat
aktiivisina
osallistujina

Tiedonvaihto	Tapahtumat	Vanhempien koulutus	Vanhemmat opettajina
tiedotteet	avoimet ovet	esittely-tilaisuudet	
puhelinviestit	audiovisuaaliset esitykset	vanhempien ilmoitustaulu	
uutislehdet	nyyttikestit	tietoa erilaisista toiminnoista	
	perheen päivät	luokka-observointi	työpajat
	kevätretket	työpajoja mielenkiintoisista aiheista	opetustuokiot luokassa
vastaanottoajat		vanhempien kurssit	kotityölistat
vanhempien ja opettajien konferenssi		vanhempien kokoontumiset	vanhemmat opettamassa luokassa
reissuvihko			vanhemmat opetussuunnitelmätyössä

Vanhemmat
aktiivisina
osallistujina

Ng (2000) on koonnut erilaisia tapoja tehdä kodin ja koulun yhteistyötä (Torkkeli 2002,39). Hän jakaa kodin ja koulunyhteistyöalueen kahtia. Toinen alueista (tasot 1–3) käsittää kodin ja koulun yhteistyön koulun ”ulkopuolella”. Se tarkoittaa perinteistä kodin ja koulun yhteistyömallia, jossa vanhempi pitää yhteyttä kouluun, tukee lapsen oppimista kotona tai mahdollisesti osallistuu koulun vanhempain toimintaan, esimerkiksi vanhempainiltoihin. Toinen alueista puolestaan (tasot 4–6) käsittää koulun yhteistyö koulun ”sisällä”. Tämä tarkoittaa konkreettista osallistumista koulun toimintaan, esimerkiksi avustamalla opetusta, vetämällä kerhotoimintaa tai osallistumalla koulun kasvatustoiminnan suunnitteluun. (Torkkeli 2001, 77–78.) Mielenkiintoisen taulukosta tekee toimintojen rinnastaminen oikeuksien sekä osallistuminen luonteen kanssa. On helppo huomata, että Suomessa vanhemmat eivät juurikaan esiinny toimijoina koulun ”sisällä”, vaikuta asioihin jolla on laajempaa merkitystä koulun toiminnan kannalta. (Torkkeli 2002, 39).

TAULUKKO 1. Ng (2000) kuusitasoinen kodin ja koulunyhteistyön malli (Torkkeli 2001, 77).

ALUE	TASO	OSALLISTUMISEN LUONNE	ESIMERKKEJÄ TOIMINNASTA	VANHEMPIEN OIKEUDET
osallistuminen koulun ”sisällä”	6	Osallistuminen päätöksentekoon	Osallistuminen koulun johtokuntaan, osanotto opettajien valintaan ja palkitsemiseen, osallistuminen koulun kehittämiseen	hallinta
	5	Auttaminen päätöksenteossa	Konsultointi OPS:n ja koulun kehittämisessä, osallistuminen komiteoihin, esimerkiksi oppilasasioista päättäminen	tarkkailu
	4	Avustaminen koulun toiminnassa	Kerhotoiminnan organisoiminen, avustava opetus, muut vapaaehtoiset tehtävät	
osallistuminen koulun ”ulko puolella”	3	Osallistuminen vanhempain toimintaan ja sen organisoimiseen	Vanhempainyhdistysten toiminta ja koulun tilaisuuksiin osallistuminen, rahankeruu, vanhempainiltoihin osallistuminen	vastuunotto
	2	Oman lapsen oppimisen tukeminen	Lapsen avustaminen läksyjen teossa, lapsen oppimisen, kehityksen ja terveyden seuraaminen	tiedonsaaminen
	1	Yhteydenpito (yhden- tai kahden suuntainen)	Pitäminen yhteyttä kouluun puhelimitse, opettajan tapaaminen tarvittaessa, koulun tiedotteiden seuraaminen	

Vanhempien suhtautuminen eri yhteistyömuotoihin

Torkkeli (2001) on tutkinut isien suhtautumista kodin ja koulun yhteistyömuotoihin. Suosituin kodin ja koulun yhteistyömuoto oli mukavien ja rentojen yhteistapaamisten järjestäminen, joissa vanhemmilla on mahdollisuus tutustua toisiinsa. Vähiten toivottuja olivat asiapitoiset ja tehokkaat yhteistapaamiset. Myöskään toiminnalliset yhteistilaisuudet, talkoot ja liikuntatapahtumat eivät olleet suosittuja. (Torkkeli 2001, 114.)

3 VIESTINTÄ

3.1 Viestinnän teoria

3.1.1 Mitä viestintä on?

Yleinen viestinnän määritelmä on, että viestintä on sanomien vaihdantaa lähettäjän ja vastaanottajan välillä (Kunelius 2003, 10). Fisksen (1998) mukaan viestintä toimii ihmisten tekemien merkkien ja koodien varassa. Kyse on käytännöstä, jossa merkit ja koodit välittyvät muille ja ovat muiden saatavilla, ja joka ylläpitää sosiaalisia suhteita. Viestintä on tärkeä osa kulttuuria ja sen tutkimus edellyttää myös kulttuurin tutkimusta. Viestintää on esimerkiksi kasvokkain keskustelu, television ohjelmat, hiustyyli ja informaation levitys. (Fiske 1998, 13–14.)

3.1.2 Viestijärjestelmien perustyytit

Viestintäjärjestelmien perinteiset tyytit ovat:

1. Intrapersonal communication (yksilön sisäinen viestintä)
2. Interpersonal communication (yksilöiden välinen viestintä)
3. Public/mass communication (yleisöviestintä/joukkoviestintä)
4. Cross-cultural communication (kulttuurien välinen viestintä)

(Wiio 1989, 155.)

Wiion (1989) mukaan Inhimillisen viestinnän järjestelmät -luokitus kattaa ajateltavissa olevat viestintäjärjestelmät. Inhimillisen viestinnän järjestelmiä ovat:

1. *Yksilön sisäisviestintä*, joka on ihmisen sisäinen viestintätapahtuma.
2. *Keskinäisviestintä*, joka on järjestelmien välinen vuorovaikutukseen eli kaksisuuntaisuuden perustuva viestintä. Keskinäisviestintää on
 - kahdenkeskinen viestintä (diadi) – yksilöiden kaksisuuntainen viestintä, esim. keskustelu – ja
 - monenvälinen viestintä – ryhmien ja organisaatioiden sisäinen tai välinen viestintä.

3. *Yleisviestintä*, joka on pääasiassa yksisuuntaista viestintää lähetyjärjestelmästä yhteen tai useampaan vastaanottojärjestelmään. Yleisviestintää on

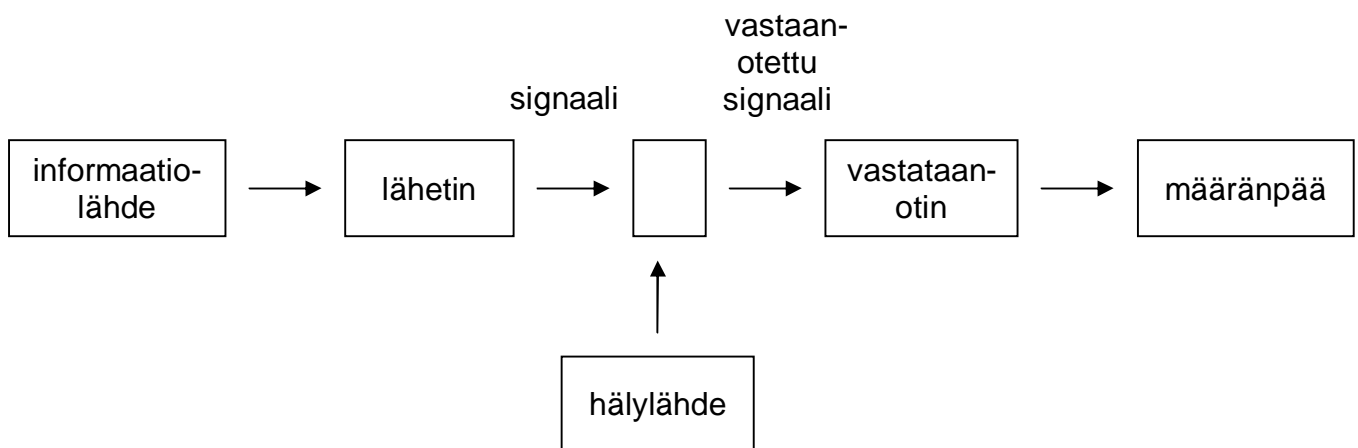
- kohdeviestintä: viestintätapahtumaan osallistuvat viestintäjärjestelmät on rajattu,
- pienjoukkoviestintä: avoin järjestelmä, jossa osallistumisessa on lähinnä koko- tai voimavararajoituksia ja
- joukkoviestintä: avoin järjestelmä, jossa viestintäjärjestelmään osallistuminen on rajaamatonta.

(Wiio 1989, 155–157.)

3.1.3 Viestinnän eri koulukuntien teoriamalleja

Viestinnän tutkimus alkoi kasvaa II Maailmansodan aikana, jolloin esimerkiksi Yhdysvalloissa Bellin puhelinlaboratoriossa pyrittiin selvittämään viestintäkanavien tehokkainta käyttötapaa. Viestintäkanavina tarkasteltiin ennen muuta radioaaltoa ja puhelinkaapelia. Shannonin ja Weaverin viestintämalli pohjaa tähän tutkimukseen. Se kuvaa viestintää yksinkertaisena suoraviivaisena sanomien siirtona ja on sen vuoksi oiva esimerkki prosessikoulukunnan ajattelusta. Viestintää tutkiva prosessikoulukunta pohjaa yhteiskuntatieteisiin – varsinkin psykologiaan ja sosiologiaan – tutkien viestintätekoja. (Fiske 1998, 19–20.)

KUVIO 3. Shannonin ja Weaverin viestintämalli (Fiske 1998, 20).

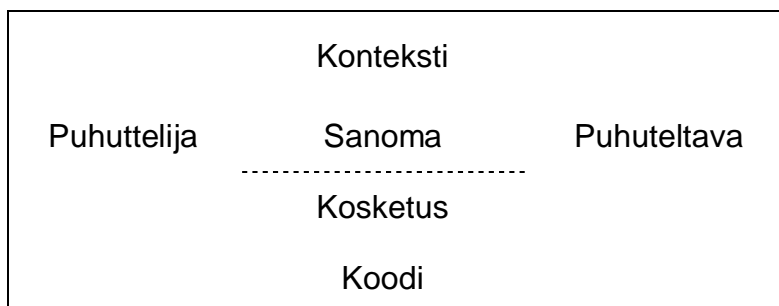
Shannonin ja Weaverin mukaan viestinnässä on kolme ongelmatasoa:

1. Tekniset ongelmat
2. Merkityksen ongelmat
3. Tehokkuusongelmat

Usein nämä ongelmatasot kytkeytyvät toisiinsa – ne ovat yhteydessä toisiinsa, riippuvat toisistaan. Näiden tasojen viestinnän tutkimuksessa onkin päämääränä viestintäprosessin tehostaminen ja tarkentaminen. (Fiske 1998, 21.)

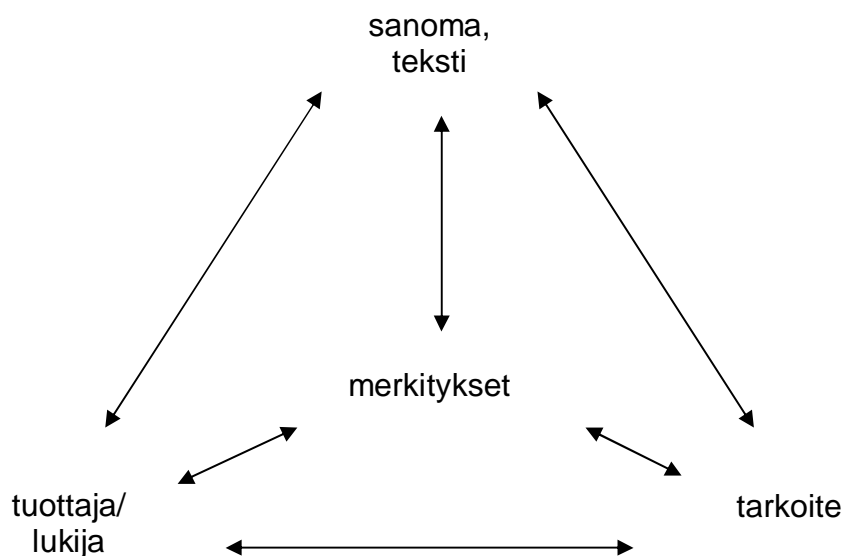
Jakobssonin viestintämalli puolestaan rakentaa siltaa prosessikoulukunnan ja semioottisen koulukunnan välille. Jakobsson on kiinnostunut merkityksen ja sanoman sisäisen rakenteen tapaisista kysymyksistä. Lähettäjä, puhuttelija lähettää sanoman vastaanottajalle, puhuteltavalle. Sanomalla on aina tietty konteksti. Se tarkoittaa sitä, että sanoma viittaa muuhunkin kuin itseensä. Erona aikaisempaan Jakobssonin mallissa tulee mukaan kontakti, kosketus – puhuttelijaa ja puhuteltavaa yhdistävä fysikaalinen kanava ja psykologinen yhteys. Toinen uusi tekijä on koodi, yhteinen merkitysjärjestelmä, jota käyttämällä viesti on rakennettu. Kukin edellä mainituista tekijöistä määrittää kielelle eri funktion eli tehtävän. Kuviossa Jakobssonin viestintämallista puhuttelijalla on ilmaisutehtävä, puhuteltavalla vaikuttamistehtävä, kontekstilla viittaustehtävä eli todellisuuteen viittaava suhde, sanomalla poeettinen tehtävä eli se on suhteessa itseensä, kontaktilla faattinen eli viestintäkanavien aukipitävä tehtävä ja koodilla metakielellinen eli koodin tunnistamisen ja selventämisen tehtävä. (Fiske 1998, 55–58.)

KUVIO 4. Viestinnän perustekijät Jakobssonin mukaan (Fiske 1998, 56).

Toinen viestintää tutkiva koulukunta on siis semioottinen koulukunta. Sen mukaan viestintä on merkitysten tuottamista ja vaihtoa. Tässä on kyse siitä, miten sanomat eli tekstit ja ihmiset toimivat vuorovaikutuksessa. Esimerkiksi väärinkäsitykset eivät välttämättä kerro epäonnistuneesta viestinnästä vaan semioottisen koulukunnan mukaan ne saattavat johtua lähettäjän ja vastaanottajan kulttuurieroista. Semioottinen koulukunta ammentaa kielitieteestä ja taideaineista kohdistuen tutkimuksen viestintäteoksiin. Koulukunnan mukaan sanoma saa merkityksen joutuessaan vuorovaikutukseen vastaanottajan kanssa. (Fiske 1998, 14–17.)

KUVIO 5. Sanomat ja merkitykset (Fiske 1998, 17).

3.1.4 Viestinnän historiallinen kehittyminen

Välinevetoinen näköala viestinnän kehitykseen ja menneisyyteen kuvaa karkeasti viestinnän eri muotojen kehitystä, niiden ominaispiirteitä ja suhdetta oman aikansa yhteiskuntaan ja kulttuuriin (Kunelius 2003, 28). Olennaista kehityksessä on ihmisyhteisöjen taito ja kyky käyttää merkkejä.

TAULUKKO 2. Välinevetoisen viestintähistorian teemoja ja pääpiirteitä (Kunelius 2003, 53).

Puheen kulttuuri	Kirjoitustaidon kulttuuri	Kirjapainotaidon kulttuuri	Sähköisen viestinnän kulttuuri	Digitaalinen kulttuuri
n X 10 000 vuotta sitten	n X 1 000 vuotta sitten	1440-luvun puolivälissä	1900-luvun alusta	1990-luvun lopulta
Ihmisten yhteistyö	Vallankäyttö	Demokratisoitumien	Vallan tehostuminen ja sen keinojen riskialttius	Osallistuva demokratia ja/tai tarkentuva kontrolli
Tiedon ja esittäjän kytkentä	Tiedon itsenäistyminen	Objektiivisen tiedon idea (empiirinen realismi)	Tiedon tuoreus sen arvon takeena, monikulttuurisuus (konstruktivismi)	Tiedon suhteellistuminen ja epävarmuus?
Sosiaalisen minän mekanismi	Kuviteltujen yhteisöjen idut	Julkisuuden idea kuvitellut yhteisöt	Tiivistyvistä massaidentiteeteistä kohti monimuotoisuutta	Identiteetin monimuotoisuus (ja niillä pelaaminen)
Kulttuurien säilyminen ajan yli	Kulttuurin ulottaminen etäisyyksien yli	Etäisyyksien voittaminen	Yhteisen nythetken ja yhteisen (fiktiivisen) tulevaisuuden merkitys	?

Ihminen on viestinyt kautta aikojen. Kaarle Nordenstreng´n ja Margaretha Starck´n (1992, 7) mukaan tiedonvälityksen historiassa on olemassa neljä käännekohtaa, joista ensimmäinen on puhetaidon syntyminen. Puhetaidon rinnalle nouseva piirros- ja kirjoitustaito on heidän mukaansa toinen vaihe. Kunelius (2003, 28) on samoilla jäljillä ja aloittaa välinevetoisen viestinnän historian tarkastelun alkupisteensä Johanneksen evankeliumin aloitus: ”alussa oli siis sana, ihmisen ja kielen historia ovat yhtä pitkiä”. Ihmisen kieli on yhteistyön väline, joka käynnistää kulttuuri evoluution, mahdollistaa kokemusten jakamisen, välittää tietoa ja siirtää perinnettä sukupolvelta toiselle. Kehitys puhekulttuurista kirjoitustaitoon on välinevetoisen historian ensimmäinen suuri mullistus. Kirjoitustaidon vaikutukset liittyvät ainakin:

- *vallankäyttöön ja yhteisöjen hallintaan*, jolloin ne ylläpitävät ja vahvistavat yhteiskunnallista eriarvoisuutta, vallanjakoa,

- *etäisyyksien voittamiseen*, jolloin kirjallinen kulttuuri ulottuu kauemmas sekä ajallisesti että rajat ylittäen,
- *tietokäsityksen murrokseen*, jolloin kirjoitustaidon kehitys ja leviäminen korostavat viestintää siirron tekniikkana,
- *merkityksen kaventumiseen ja kurinalaistumiseen*, johon vaikuttaa paljolti foneettisten aakkosten synty
- sekä *kuviteltujen yhteisöiden itujen syntymiseen*, jossa ajatellaan kirjoitetun kielen mahdollisuuksia luoda uudenlaista yhteisöllisyyttä.

(Kunelius 2003, 28–37.)

Toinen suuri mullistus on siirtyminen kirjoitustaidon kulttuurista kirjapainotaitoon. Nordenstreng ja Starck (1992, 7) kirjoittavat tiedonvälityksen kolmannesta ”vallankumouksesta”, joka tapahtui kirjapainon avulla, kun kirjoitettua sanaa ryhdyttiin monistamaan. Kunelius pohtii sitä, että kirjapainotaito toi mukanaan myös yhteiskunnallista demokratiaa. Kirjallisen aineiston saatavuuden helpottuessa ja arvon alentuessa tiedon hallinta ja salaaminen vaikeutuivat. Toisaalta tätä demokraattisuutta vastaan sotii fakta, että kirja on yhden viestintää monelle – lähettäjän valta ja asema korostuvat. Voisikin sanoa, että kirjapainotaidosta alkaa joukkoviestinnän tarina. Mullistus mahdollisti uuden tiedonkäsityksen murroksen; tekninen kehitys toi tekstit kaikkien luettaviksi. Ajatus objektiivisesta tiedosta ja sen mahdollisuudesta vain vahvistui. (Kunelius 2003, 37–38.)

Kuneliuksen (2003, 53) ajattelussa kolmas murros tapahtuu harppauksella typografisesta kulttuurista sähköisen viestinnän kulttuuriin. Artikkelissa Tiedonvälityksen kehitys (Nordenstreng & Starck 1992, 7) tämä sähköinen tiedonvälitys ja -tallennus on nimetty neljänneksi murrosvaiheeksi, joka yhä edelleen jatkaa kehitystään.

Myös Tapio Varis kirjoittaa kirjassaan Tiedon ajan media (1995, 67) inhimillisessä kehityksessä tapahtuneesta kolmesta viestinnän historiallisesta vaiheesta: suullisen, painetun ja elektronisen viestinnän aikakaudesta. Varis (1995) kirjoittaa myös nykyajasta pysyvän muutoksen aikana verraten tilannetta esimerkiksi höyrykoneiden teollista tuotantoa mullistaneeseen tulemiseen vuosina 1760–1830, massatuotantoon johtaneeseen sähkövoiman keksimiseen ja käyttöönottoon vuosien 1880–1930 välisenä aikana sekä 1700-luvun teollisen vallankumouksen synnyttäneeseen valistusajatteluun. Informaatio- ja kommunikaatioteknologian kehitys on aiheuttanut perinpohjaisen, pysyvän

muutoksen. Kehityksen kautta ihminen on saanut uuden, monikansallisen ja globaalin ulottuvuuden viestintäänsä. Olennaisen osan tätä muutosta muodostaa sähköinen viestintä. (Varis 1995, 132–133.)

3.2 Uusi ja vanha media

Nykyaikana voidaan erotella uusi ja vanha media. Vanhaa mediaa edustaa perinteinen media, joukkoviestintä. Uusi media eroaa tästä ja sen keskeisin väline on tietokone, joka mahdollistaa digitaalisen informaation välityksen ja muokkauksen sekä erilaisten toimintojen ohjelmoidun automatisoinnin. Uutena mediana pidetään mm. hyper- ja multimediaa, romppua (CD-ROM), virtuaalitodellisuutta (VT), vuorovaikutteista televisiota ja tietoverkkoa.

Uudella ja vanhalla medialla on paljon eroja. Perinteisen median ominaispiirteitä ovat mm.

- yksisuuntainen lähetys yhdeltä monelle
- kaikille sama sisältö
- samanaikainen ja tiettyyn aikaan tapahtuva jakelu
- staattisuus eli muuttumaton tai lopullinen sisältö

Uuden median ominaispiirteitä ovat mm.

- digitaalisuus
- verkottuneisuus
- reaaliaikaisuus/päivitettävyys/dynaamisuus
- kaksisuuntaisuus – monelta-monelle tai monelta-yhdelle
- vuorovaikutteisuus
- ohjelmoitu automatisointi
- virtuaalinen ympäristö eli tieto tilana
- henkilökohtaisuus ja filterit

(Tarkka, Hintikka & Mäkelä 1996, 2–18.)

3.3. Sähköinen viestintä

Sähköinen viestintä on luonteeltaan telelogista viestintää. Teleloginen viestintä on kehittynyt dialogisen, kasvokkain tapahtuvan, ja monologisen viestinnän pohjalta. Dialoginen viestintä on parhaimmillaan dialogisuutta, toisen tai toisten arvostavaa huomioonottamista. Monologisella viestinnällä tarkoitetaan joukkoviestimien lähinnä yksisuuntaisesti tapahtuvaa viestintää, jossa vastaanottajat eivät juurikaan voi vaikuttaa viestien sisältöön. (Tella 1997, 48.)

Teleloginen viestintä sisältää uutta tieto- ja viestintäteknikan mahdollistamaa tietokonevälitteistä viestintää ja palveluja sekä sähköistä ja telemaattista pienryhmä- ja kohdeviestintää, esimerkiksi paikallistason lehdet, radiot, televisio, sähköposti, tietokonekonferenssit, elektroniset ilmoitustaulut ja viestintäverkkopalvelut. Nämä antavat käyttäjälleen huomattavan paljon valtaa päättää, mistä, milloin ja miten viestitään. Tella (1997) on viitannut artikkelissaan Balleen (1991), joka korostaa viestintäteknikoiden kehityksessä tunnistettavaa kaksoisemansipaatiota, jossa käyttäjä vapautuu sekä ajan että paikan rajoituksista, mutta samalla myös lähiviestinnän asettamista rajoista. (Tella 1997, 48–49.) Esimerkiksi sähköpostiviestinnän tasa-arvoa lisäävä vaikutus on suurelta osin yhteydessä siihen, että viestijöiden kesken ei tarvita lähikontaktia. Viestijät voivat pysyä näkymättöminä, jolloin heidän sukupuolensa, ulkonäkönsä, ammattiasemansa, koulutustasonsa tai esiintymistaitonsa ei vaikuta vuorovaikutukseen samassa määrin kuin välittömässä kasvokkaisessa vuorovaikutustilanteessa. (Tella, Vahtivuori, Vuorento, Wager & Oksanen 2001, 53.)

Savolainen (1998) on tutkinut tietoverkkojen käyttöä haastattelemalla erilaisia käyttäjiä. Tutkimuksessa todetaan, että sähköposti korvaa jossakin määrin puhelinta ja kasvokkaisia viestejä. Tietoverkkopalvelut eivät kuitenkaan syrjäytä muita viestimiä tai viestintäkäytäntöjä, vaan pikemminkin täydentävät niitä omilla vahvuusalueillaan.

3.3.1 Sähköisen viestinnän ominaisuuksia

Yksinomaan sähköisestä viestinnästä, joka kattaisi kaikki sähköiset viestintämuodot, ei juurikaan ole olemassa tutkimustietoa. Tämän vuoksi yleistämme sähköpostia käsittelevää tietoa koskemaan koko sähköisen viestinnän kenttää. Sähköpostin käyttö edellyttää käyttäjältä pääsyä Internetin. Tilastokeskuksen tutkimuksen mukaan Suomessa oli vuoden 2004 alussa noin 1 224 000 Internet-liittymää eli liittymiä oli lähes yksi neljää suomalaista kohden.

Yhä suurempi osa suomalaisista on tavoitettavissa sähköpostin avulla. Esimerkiksi Taloustutkimuksen tekemän tutkimuksen mukaan Internetiä päivittäin käyttävien osuus on nelinkertaistunut 15–74-vuotiaiden keskuudessa viimeisen kuuden vuoden aikana.

TAULUKKO 3. Osuus niistä 15–74-vuotiaista suomalaisista, jotka käyttävät Internetiä päivittäin tai lähes päivittäin (Taloustutkimus 2004).

Aikaväli	osuus ikäluokasta
1998 tammi-helmikuu	10 %
1999 tammi-helmikuu	16 %
2000 tammi-helmikuu	23 %
2001 tammi-helmikuu	30 %
2002 tammi-helmikuu	35 %
2003 tammi-helmikuu	38 %
2004 tammi-helmikuu	40 %

Internetin käyttö yksinään ei anna todellista kuvaa sähköpostin tavoitavuudesta. Vuoden 2001 joulukuussa tehdyn Suomen Gallupin tutkimuksen mukaan 55 prosenttia suomalaisista on sähköpostin tavoitettavissa. Kansainvälisesti luku on suuri – on muistettava lukujen taakse kätkeytyvä todellisuus. Vaikka yli puolet suomalaisista on

sähköpostin tavoitettavissa, ei se kuitenkaan merkitse sitä, että he käyttäisivät aktiivisesti sähköpostia. Sähköpostin käyttö voi olla satunnaista ja useilla käyttäjillä on vajavaiset sähköpostin peruskäyttötaidot. Sähköpostin tavoitettavuus riippuu erityisesti kahdesta tekijästä: iästä ja koulutustasosta. Mitä nuorempaan ikäryhmään kansalainen kuuluu, sitä todennäköisemmin hän on sähköpostin tavoitettavissa. Vastaavasti myös korkea koulutus lisää sähköpostin käyttöä. (Haasio & Rauhala 2002, 19–20.)

Sähköisen viestinnän tekniset ominaisuudet

Sähköisessä viestinnässä on monia hyviä puolia. Sähköpostikeskustelu ei ole aikaan ja paikkaan sidottua, vaan sähköpostiviestejä voi lukea ja kirjoittaa itselleen sopivana hetkenä, niin kotona kuin työssäkin (Tella ym. 2001, 53). Näin ollen sähköposti antaa ihmiselle mahdollisuuden suunnitella oman aikataulunsa ja vapauttaa aikaa käytettäväksi mielekkäisiin työtehtäviin. (Alasilta 2000, 94.) Saapuvien viestien varalta ei tarvitse jäädä päivystämään, vaan ne jäävät odottamaan lukemista (Järvinen 2000, 24).

Sähköpostin suuri etu on sen tekninen välitysnopeus. Viesti kulkee lähettäjän koneesta vastaanottajalle muutamassa sekunnissa. Viivettä saattaa syntyä lähinnä, kun vastaanottaja ei lue postiaan. Lähettäjän on siis mahdotonta tietää, milloin vastaanottaja on todella lukenut viestin. (Alasilta 2000, 94; Järvinen 2000, 25.) Saapuneita sähköposteja on helpompi hallita kuin saapuneita paperiviestejä. Paperit on kansioitava mappeihin, mutta sähköpostien järjestely käy hiirellä siirtäen. (Järvinen 2000, 24.) Sähköposti voidaan nähdä ekologisena viestimenä, koska paperia säästyy. Myöskään jakelu ei kuluta entisiä määriä polttoainetta ja kuljetuskalustoa. (Alasilta 2000, 95.) Viestimenä sähköposti on kohtuuhintainen. Postit kulkevat osana yleistä internetliikennettä, josta maksetaan joko kiinteä kuukausihinta tai puhelinyhtiölle menevä minuuttiveloitus. Lähetettyjen viestien määrä ei vaikuta hintaan. (Järvinen 2000, 25.)

Viime vuosina vakavaksi ongelmaksi ja sähköpostiviestinnän vaaratekijäksi ovat muodostuneet tietokonevirukset, pienet tietokoneohjelmat, jotka siirtyvät käyttäjän tietokoneeseen tavallisesti sähköpostiliitteiden konekielisinä tiedostoina (esimerkiksi .exe tai .com-loppuisina tiedostoina). Erittäin haitallisiksi ovat osoittautuneet sellaiset virukset, jotka lähettävät tartuttamansa tietokoneen sähköpostiosoitelistan avulla virusohjelman liitetiedostona muihinkin tietokoneisiin käyttäjän tietämättä. Nykyiset virukset pystyvät tarttumaan koneesta toiseen niin, että käyttäjä katsoo ainoastaan viestin, mutta ei avaa

virusta kantavaa liitettä. Uutta on myös, että virus voi aktivoitua, kun käyttäjä selailee ”saastunutta” verkkosivua. (Tella 2001, 59.)

Samanlaiseen kategoriaan kuin virukset kuuluu myös roskaposti. Roskaposti tarkoittaa saman viestin lähettämistä usealle henkilölle tai useaan uutisryhmään ilman vastaanottajien ennakkosuostumusta. Usein roskapostiviestissä mainostetaan jotain tavaraa tai palveluja. Lainsäädännön kannalta on oleellista, että viestit ovat sisällöltään mainoksia. (Puolamäki 2004.)

Sähköisen viestinnän luonne

Sähköpostia voidaan luonnehtia demokraattiseksi ja tasa-arvoiseksi viestimeksi. Sähköpostiviestintään usein liittyvän epämuodollisuuden on todettu alentavan kynnystä esittää kysymyksiä ja omia mielipiteitä myöskin ylemmässä muodollisessa asemassa oleville ja tuntemattomille ihmisille. (Tella ym. 2001, 53.)

Sähköpostiviesti luo lähettäjästään mielikuvan vastaanottajalle. Tilanteeseen sopimaton tai hutiloiden kirjoitettu viesti luo ihmisestä tai organisaatiosta huonoa kuvaa. (Alasilta 2000, 93.) Sähköpostissa käytetty kirjallinen viestintä voi tuottaa ongelmia henkilölle, joka ei ole tottunut viestimään kirjoittamalla. Tavallisessa sähköpostiviestinnässä lähettäjällä on aikaa muotoilla viestiään. Tilanne muuttuu, kun sähköpostia käytetään vuorovaikutteisen keskustelun välineenä. Tällaiseen kirjalliseen vuorovaikutukseen perustuvana viestimenä sähköposti suosii aktiivisia ja taitavia kirjoittajia. Usein käy niin, että esiintymistaitoiset tai -haluiset tai korkeammassa ammattiasemassa olevat henkilöt hallitsevat keskustelua, kun taas aremmat tai alemman ammatillisen statuksen omaavat eivät uskalla avata suutaan. (Marttunen 1997, 284.)

Sähköisen viestinnän kieli

Sähköpostikieli on yleensä jotain kirjoitetun ja puhutun kielen välimaastossa olevaa, usein epämuodollista viestintää. Sähköpostikieltä luonnehditaan usein kirjoitetuksi puheeksi, jossa teksti on puhekieltä strukturoidumpaa ja harkitumpaa, mutta sisältää tavallisesti monia puhekielen ilmaisuja ja syntaktisia epätäsmällisyyksiä. Toisaalta sähköpostin avulla voidaan välittää myös ennakkoon suunniteltuja, kirjallisempaan tyyliin tähtääviä viestejä. Näissä viesteissä kokonaisuudet ovat järjestelmällisemmin esiteltyjä, teksti on yhtenäisempää ja kieliopillisesti oikeampaa. (Tella 1992, 247–248.)

Sähköpostin käyttö on aina kirjallista viestintää. Kirjallisesta luonteesta johtuen sähköpostin käyttö dokumentoi itsensä ja viesteihin on helppo palata. Kirjallinen luonne sopii hyvin myös tilanteisiin, joissa viestintä tapahtuu muulla kuin omalla äidinkielellä. On helpompi lukea ja kirjoittaa vieraskielistä viestiä tietokoneella kuin yrittää selvittää asioita vaikkapa puhelimesta (Järvinen 2000, 25). Sähköposti tehostaa tiimityötä. Se mahdollistaa tiiviin yhteydenpidon ja jatkuvan dialogin ja voi siten parantaa yhteistyösuhdetta. (Alasilta 2000, 97.) Sähköposti mahdollistaa laajojen asiakokonaisuuksien lähettämisen. Lisäksi viestiin voi yhdistää tiedostoja, kuten kuvaa tai ääntä. (Haasio & Rauhala 2002, 18.)

Sähköpostiviestintä on usein asiapainotteista ja lyhyen informaation välittämiseen tähtäävää. Monien mielestä sähköpostiviesti onkin parhaimmillaan faktojen ja muun neutraaliksi koetun informaation välittämisessä. Sähköposti viesti koetaankin usein kylmäksi, koska siinä ei ole samaa nonverbaalista viestintää ja sosiaalisia vihjeitä, jotka sävyttävät kaikkia kasvokkaisviestintätilanteita. (Tella ym. 2001, 57.)

Sosiaalinen vihjeettömyys

Sosiaalinen vihjeettömyys tarkoittaa sitä, että tietokonevälitteinen viestintä sallii vähemmän sosiaalisten vihjeiden välittämistä, kuten sanatonta viestintää, mikä aiheuttaa viestintään ominaispiirteitä (Matikainen 2001, 26). Näkökulma jättää sosiaalisen kontekstin vähälle huomiolle. Tietoverkoissa tapahtuva vuorovaikutus ei toisin sanoen ole yksioikoisesti tietynlaista, vaan vaihtelee eri tilanteissa ja käyttötarkoituksissa. Sosiaalisen vihjeettömyyden kannalta on myös tärkeä havainto, että viestiin liittyy aina metaviesti eli ”viesti siitä, miten jokin toisen viesti tulisi tulkita” (Vesala 2001, 163). Arkisessa vuorovaikutuksessa tiedämme useimmiten, onko jokin viesti tarkoitettu esimerkiksi moitteeksi tai vitsiksi. Nonverbaalinen viestintä määrittää paljolti tätä viestien metatasoa. Vaikka nonverbaalinen viestintä verkossa puuttuu, ei voida väittää ettei siellä olisi viestinnän metatasoa. Vihjeitä viestien oikeaan tulkintatapaan on vain vähemmän, mikä aiheuttaa toisinaan hämmennystä ja saattaa johtaa viestien vääristymiseen ja tätä kautta väärään tulkintaan. Vihjeitä viestien metatasosta antavat vaikkapa kirjoitustyyli ja hymiöt. Lisäksi sosiaalisen vihjeettömyyden on katsottu vähentävän tietoisuutta itsestä ja muista, mistä voi olla seurauksena ns. fleimaus, joka tarkoittaa emotionaalisen vihamielisyyden osoittamista. (Matikainen 2001, 26–27.)

3.3.2 Sähköisen viestinnän käyttötilanteet

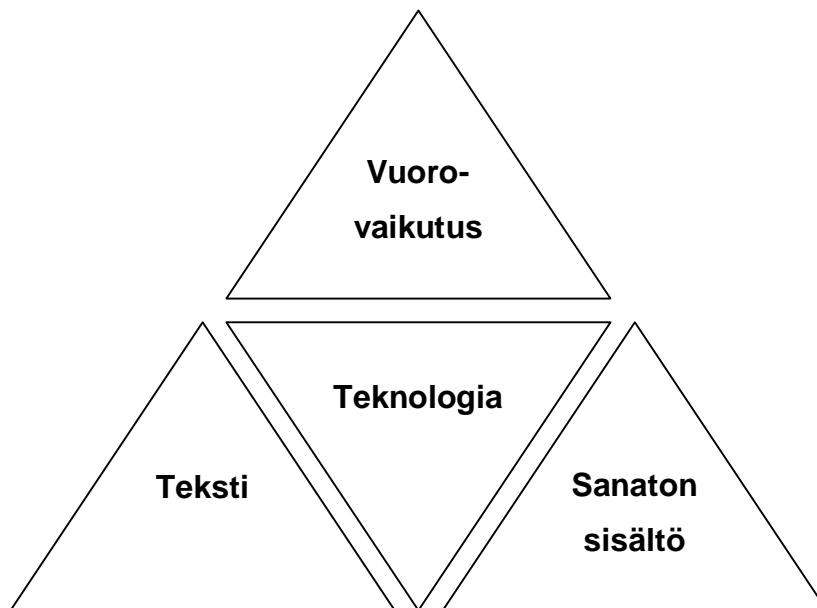
Paljon pohdintaa on herättänyt kysymys, millaisiin tilanteisiin sähköpostin käyttö viestimenä oikeastaan sopii. Jokaisen sähköpostin käyttäjän pitäisi oppia luonnostaan tunnistamaan, milloin on parempi soittaa tai tavata, mitkä asiat edelleen kannattaa lähettää – – paperilla. Sähköpostin käyttäjän onkin hyvä kysyä itseltään, tekeekö mieli käyttää sähköpostia siksi, että on niin vaikeaa tai vastenmielistä kertoa asiaa kasvokkain tai edes puhelimitse. (Alasilta 2000, 87–88.)

Savolainen (1998) esittelee kirjassaan Daftin ja Lengelin (1986) kehittämän ”media richness” –teorian. Tämän teorian mukaan eri viestintävälineiden valinta eri tarkoituksiin pohjautuu rationaaliseen harkintaan siitä, missä määrin eri viestintävälineiden ominaisuudet vastaavat viestien sisällöllisiä piirteitä. Mitä moniselitteisemmän ja vivahteikkaamman viestin uskotaan olevan kyseessä, sitä ilmaisuvoimaisempi ja siinä mielessä rikkaampi viestintäväline pyritään valitsemaan. Niinpä kasvokkainen kontakti sopii esimerkiksi sähköpostia paremmin viestintään, jonka avulla pyritään selvittämään monia eri näkökohtia ja tulkintamahdollisuuksia sisältäviä viestejä. (Savolainen 1998, 19–20.)

3.3.3 Sähköisen viestinnän käytön perusedellytykset

Alasillan (2000) mukaan tehokas sähköpostin käyttö edellyttää verkkoajan laajaa kirjoitustaitoa. Laaja kirjoitustaito sisältää taidon tuottaa nopeasti tehokasta tekstiä, taidon vastata viesteihin tehokkaasti ja tyylikkäästi, taidon hyödyntää sähköpostin tekniikkaa ja taidon ottaa huomioon sanattomat merkitykset.

KUVIO 6. Verkkoajan laaja kirjoitustaito (Alasilta 2000, 100).

Samat aihealueet tulevat esiin myös Viherän (2000) määrittelemissä kahdeksassa taidossa, jotka nykyisen viestintäyhteiskunnan kansalaisen tulisi ottaa haltuun:

1. Osata teknisesti käyttää erilaisia viestintävälineitä ja valita kuhunkin tilanteeseen oikea väline.

Viestintäkulttuurin muutos tuo tullessaan myös vaatimuksen kuhunkin tilanteeseen oikean viestintävälineen valitsemisen osaamisesta. Viestijällä tulee olla viestintätaju, milloin sopii soittaa, milloin lähettää sähköposti, vai olisiko suorastaan paras lähestyä ensin kirjeellä.

2. Osata laatia oma viesti kulloisenkin viestintävälineen ja -tilanteen mukaisesti.

Lähtäjän on hallittava väline ja huomioitava miten muotoilla viesti mahdollisimman tehokkaasti eri tilanteissa (Haasio & Rauhala 2002, 15). Taitava viestijä erottaa puhutun ja kirjoitetun kielen toisistaan ja pystyy soveltamaan tätä tietoa omassa kommunikoinnissaan.

3. Osata vastaanottaa sanoma ja tulkita lähettäjän merkityskoodi oikein.

Nykyään ihmiset tarvitsevat medialukutaitoa tai laajaa lukutaitoa, johon sisältyy tekstinlukemisen nopea ja monipuolinen perustekniikka, taito tulkita kuva- ja ääniaineistoa, tietotekniikan perusosaaminen, ruutulukemisen rutiini, taito löytää ja käyttää verkon sisältöjä ja palveluja sekä valmius vuorovaikutukseen (Alasilta 2000, 34–54). Lisäksi tulee osata vastaanottaa ihan tavallisia arkisia viestejä ja tulkita niitä lähettäjän tarkoittamassa merkityksessä. Viestin lähettäjällä on päävastuu viestin oikeasta tulkinnasta, mutta vastaanottajan kyky lukea merkkejä, ilmeitä ja äänensävyä edesauttaa viestien oikeaa tulkintaa.

4. Osata osallistua viestinnällisiin vuorovaikutusprosesseihin.

Yksilön on kyettävä kommunikoimaan eri tahojen kanssa sujuvasti. Se vaatii sosiaalisia kommunikaatiotaitoja. Verkossakin on oma netikettinsä, joka on käytössä keskusteluryhmissä, sähköpostilistoilla, uutisryhmissä ja sähköpostiviesteissä. On tiedettävä, mikä on sopivaa ja mikä ei ole asianmukaista käyttäytymistä. Vaikka tietoverkkoja syytetään usein sosiaalisia taitoja heikentäviksi, käytännössä niissä liikkuvan on hallittava verkon sisäiset sosiaaliset kommunikaatiotavat. (Haasio & Rauhala 2002, 16.)

5. Osata arvioida viestin luotettavuutta.

Tietoverkot ovat pullollaan informaatiota, josta vain murto-osa on kelvollista tietoa. Saamme sähköpostitse runsaasti materiaalia, jonka tarkoitusperistä ja alkuperästä emme voi olla varmoja. Yksi esimerkki tällaisesta on sähköpostimainonta. (Haasio & Rauhala 2002, 16.)

6. Ymmärtää tietosuojan merkitys

Aina kun olet yhteydessä Internetiin, liikkeitäsi voidaan tarkkailla. Se mitä teet ja millaista tietoa välitä esimerkiksi sähköpostitse, voidaan selvittää. (Haasio & Rauhala 2002, 17.)

7. Osata käyttää viestintävälineitä jokapäiväisen toiminnan sujumiseksi

Sähköpostin ja muiden viestintävälineiden tarkoitus on helpottaa jokapäiväistä toimintaa ja tehdä asioiden hoitamisesta entistä sujuvampaa. (Haasio & Rauhala 2002, 17.)

8. Kyky ymmärtää viestejä välittävien verkostojen rakenteita ja palveluja; miten ne yhteiskunnan perusrakenteissa vaikuttavat oman toiminnan järjestämismahdollisuuksiin.

Käyttäjän täytyy hallita kaikkia viestintävälineitä tehokkaasti, jolloin hän osaa valita tilanteeseen sopivan viestintätavan. (Haasio & Rauhala 2002, 18.)

3.4 Sähköisen viestinnän tietoturva

Tietokoneiden kovalevyille kertyy valtavat määrät niillä luotua informaatiota, jonka merkitys ja arvo on usein suurempi kuin laitteistolla itse. Erityisesti yrityksillä tietoturvan merkitys on korostunut. Useiden työntekijöiden työpanos voi olla tallennettuna sähköiseen muotoon, jolloin tietojen menettäminen olisi katastrofi ja uhka koko yrityksen toimeentulolle. (Paananen 1999, 312.) Tieto voi olla myös luonteeltaan salaista, eli tarkoitettu vain tietyille henkilölle tai käyttäjäryhmälle. Tällöin tietoturvalla pyritään estämään tiedon joutuminen asiaankuulumattomille tahoille.

Internetiin yhteydessä olevien tietokoneiden määrä kasvaa jatkuvasti ja yhä useampia asioita hoidetaan Internetin kautta. Esimerkiksi pankkiasioiden hoitaminen, kirjastopalveluiden käyttäminen, sähköpostin käsittely ja etätyöskentely ovat toimia, joissa tarvitaan aineiston suojaamista ulkopuolisilta. Näiden kaikkien toimien yleistyessä yleistyy myös tarve oman käyttöympäristön suojaamiseen ja mahdolliseen eristämiseen. (Paananen 1999, 312.)

Virukset ovat ohjelmia, jotka on suunniteltu kopiotumaan ja leviämään itsenäisesti. Ne ovat ohjelmoitu hankaloittamaan tietokoneella työskentelyä. Virukset voivat tuhota isäntäkoneidensa tiedostoja tai tyhjentää koko kovalevyn. Aiemmin virukset levisivät levykkeiden ja CD-levyjen välityksellä. Nykyään ne leviävät pääosin verkkoyhteyksien, imuroitujen ohjelmien ja erityisesti sähköpostin liitetiedostojen avulla. (Paananen 1999, 329–331; Wiio 2000, 73.)

Mikäli tietokone on yhteydessä lähiverkkoon tai Internetiin, virusriski on olemassa. Virustartuntojen riskiä voidaan pienentää hankkimalla luotettava virustentorjuntaohjelmisto ja pitämällä se ajan tasalla. Internetistä ladattavat tiedostot tulisi hankkia vain luotettavista

lähteistä. Sähköpostissa tuntemattomilta tulevien liitteiden avaamista on syytä välttää ennen virustarkistusta. Virukset aktivoituvat yleensä, kun sen ohjelma käynnistetään, mutta esimerkiksi sähköpostivirus saattaa käynnistyä jo viestiä lukiessa (Flyktman 2004, 399). On hyvä myös varmistaa, ettei sähköpostiohjelma avaa liitteitä automaattisesti. Liitteitä lähetettäessä tekstinkäsittelydokumentit tulisi lähettää rtf-formaatissa virustartuntojen välttämiseksi. (Paananen 1999, 322.)

3.4.1 Tietoturvallisuuden käsitteitä

Tietoturvallisuuden voidaan nähdä koostuvan seuraavista perustekijöistä: tiedon luottamuksellisuus, eheys, käytettävyys, kiistämättömyys, pääsynvalvonta sekä tarkastettavuus jälkikäteen. Näillä pyritään takamaan organisaation tai yksilön hallussa olevien tietojen käyttökelpoisuus sekä estämään asiaton käyttö. (Paananen 1999, 312.)

Luottamuksellisuudella kuvataan tietoa tai tiedonkäsittelyjärjestelmää, joka ei ole luvattomasti saatavilla, eikä paljastettavissa muille kuin asianosaisille. Eheydellä tarkoitetaan sitä, että syöttötiedot ovat oikeita eikä tietoa tai järjestelmää voi tuhota tai muuttaa luvattomasti. Käytettävyyden periaatteen mukaan tiedon tulee olla käytettävissä ja käyttökelpoista asianosaisille. Kiistämättömyys merkitsee sitä, ettei tietoja käsittelyyn osallistunut henkilö jälkikäteen voi kiistää osuuttaan. Pääsynvalvonnalla pyritään estämään järjestelmän luvaton käyttö. Tietojen tarkasteltavuus jälkikäteen viittaa myöhemmin mahdollisesti tapahtuvaan sisällön, ajankohdan ja osapuolten tunnistamiseen. (Paananen 1999, 312–313.)

3.4.2 Internetin tietoturvaratkaisuja

Tapaa, jolla tietoliikenteen osapuolet keskustelevat keskenään, kutsutaan protokollaksi. Protokolla eli yhteyskäytäntö määrittelee säännöt yhteyden luomiseen, tiedon siirtoon ja yhteyden päättämiseen. Lisäksi protokolla sisältää tilannekohtaiset menettelytavat yhteyden katkeamisen, tiedon vääristymisen tai viestien katoamisen varalle. (Paananen 2003, 203–204.)

Tietoliikenneprotokollat suunniteltiin alun perin 1960–70-luvulla vain pienten yhteisöjen sisäiseen käyttöön. TCP/IP-protokollat tehtiin myös mahdollisimman avoimiksi uusien tietoliikennesovellusten rakentamista varten. Tästä johtuen näiden protokollien turvallisuus ei täysin vastaa nykyisten Internet-verkon käyttäjien tarpeita. Käyttäjämäärän suuri nousu on lisännyt myös väärinkäyttäjien määrää. Tämä tietoturva-aukkojen hyödyntäminen näkyy esimerkiksi piratismiä, virusten levityksenä, tietokoneisiin tunkeutumisina, tietojen anastuksina sekä muuna tietojen väärinkäyttönä. Turvallisuutta voidaan lisätä esimerkiksi kertakäyttöisillä salasanoilla, automaattisilla virustarkistuksilla, palomuureilla sekä erilaisilla salausmenetelmillä. (Paananen 1999, 319.)

Palomuri

Tietoturvallisuuden vuoksi monet Internetin käyttäjät haluavat rajata pääsyoikeuksia omaan sisäiseen verkkoonsa tai yksittäiselle koneelle. Tähän tarkoitukseen rakennetut palomuurit rajoittavat liikennettä joko yksittäisen tietokoneen ja ulkoisen verkon, tai sisäisen ja ulkoisen verkon välillä. Toiminta perustuu siihen, että kaikki informaatio johdetaan palomuurin kautta, jolloin ei-toivottu liikenne pysäytetään. Palomuri toimii molempiin suuntiin: sekä liikenne verkosta koneeseen että koneesta verkkoon on valvottua (Ogletree 2001, 601). Käyttämällä palomuureihin yhdistettyä salakirjoitusmenetelmää voidaan yhteistyökumppanien verkot yhdistää turvallisesti julkisen verkon kautta. (Paananen 1999, 320 ; Hyppönen & Lammi 2002, 43.)

Salausmenetelmät

Erilaiset tietoturvaprotokollat edesauttavat tiedon luottamuksellisuutta, tiedon eheyttä sekä käyttäjän todentamista eli käyttäjän henkilöllisyyden varmistamista. Suojaamiseen käytettäviä ohjelmistoja ja protokollia on useita erilaisia käyttötarkoituksesta riippuen.

SSL-salaus

Internet-sivujen suojaukseen käytetään useimmiten SSL-protokollaa (Secure Sockets Layer). SSL on Netscapen on kehittämä salausprotokolla, jonka tehtävänä on salata tunnistus käyttäjän ja palvelimen välillä, tunnistaa palvelin sekä neuvotella liikenteessä käytettävä salaus. SSL-protokollaa käytetään yleisesti pankkipäätelyhteysien suojausmenetelmänä ja useimmat Internetin TCP-protokollaa käyttävät sovellukset voidaan suojata SSL:n avulla. TCP-protokolla varmistaa IP-protokollan avulla lähetettyjen datapakettien oikean järjestyksen ja tehokkaan pakkaamisen (Ogletree 2001, 232).

Käyttäjätunnusten ja salasanojen käytön lisäksi myös henkilövarmenteiden (henkilökortin) käyttö on SSL-protokollassa mahdollista. (Paananen 1999, 323–324; Viestintävirasto 2004.)

3.5 Lait ja asetukset

Sähköisen viestinnän toteuttamisessa on yleensä mukana viestin lähettäjän ja vastaanottajan lisäksi useita muita osapuolia. Sähköisestä viestinnästä tallentuu lisäksi viestintäverkkoon jälkiä, eli tunnistamistietoja. Näiden käsittelyn on katsottu edellyttävän henkilötietolain lisäksi erityissäätelyä. (Viestintävirasto 2004.)

Kirjesalaisuutta on aiemmin suojeltu oikeudettomalta puuttumiselta perusoikeussäännöksiin sekä rikoslain kirjesalaisuutta koskevin rangaistussäännöksiin. Samoin postitoimintaa on säännelty erityislaila. Näitä lukuunottamatta kirjeiden käsittelystä ei ole ollut erityisiä säännöksiä, vaan kirjeiden käsittely on tapahtunut vakiintuneiden tapojen mukaisesti. Nykyään myös sähköistä viestintää turvataan Suomen perustuslain kirjesalaisuutta koskevalla säännöksellä sekä rikoslain viestintäsalaisuuden loukkausta koskevalla säännöksellä. (Viestintävirasto 2004.)

Internetissä tapahtuvan liikenteen lisääntymisen ja monipuolistumisen johdosta annettiin vuonna 2004 sähköisen viestinnän tietosuojalaki, jonka tarkoituksena on turvata sähköisen viestinnän luottamuksellisuuden ja yksityisyyden suojan toteutuminen. Lain tarkoituksena on myös edistää sähköisen viestinnän tietoturvaa ja siihen liittyvien palvelujen tasapainoista kehittymistä. (Viestintävirasto 2004.)

3.5.1 Sähköisen viestinnän tietosuojalaki ja sen soveltamisala

Sähköisen viestinnän tietosuojalakia sovelletaan mm. yleisissä viestintäverkossa tarjottaviin verkkopalveluihin, viestintäpalveluihin ja lisäarvopalveluihin. Verkkopalvelulla tarkoitetaan avoimelle käyttäjäpiirille suunnattua viestien siirtoon, jakeluun tai tarjolla

pitoon tarkoitettua viestintäverkon tarjoamista. Viestintäpalvelulla tarkoitetaan rajoittamattomalle käyttäjäpiirille tarjottua, teleyrityksen toteuttamaa viestien siirtämistä, jakelemista tai tarjolla pitämistä viestintäverkossa. Lisäarvopalvelu perustuu tunnistamistietojen tai paikkatietojen käsittelyyn muuta tarkoitusta kuin verkkopalvelun tai viestintäpalvelun toteuttamista varten. Lakia ei sovelleta rajoitetuille käyttäjäpiireille tarkoitettuihin verkkoihin, ellei näitä ole liitetty yleiseen viestintäverkkoon. (Sähköisen viestinnän tietosuojalaki 516/2004, 2§ ja 3§.)

Yksityisyyden ja luottamuksellisen viestin suoja

Sähköisen viestinnän tietosuojalain toinen luku käsittelee tilannetta, jossa viesti on mennyt jollekin muulle kuin asianosaiselle (SVTSL 516/2004, 5§ ja 8§). Yksityiselle taholle suunnattu viesti ja sen tunnistamistiedot ovat luottamuksellisia, jollei laissa toisin säädetä. Yleisesti vastaanotettavaksi saatetun viestin tunnistamistiedot ovat aina luottamuksellisia. (SVTSL 516/2004, 4§.)

Tunnistamistiedolla tarkoitetaan sähköisen viestinnän tietosuojalain (516/2004, 2§) mukaan tietoa, joka on yhdistettävissä käyttäjään ja jota käsitellään viestintäverkoissa viestien siirtämiseksi, jakelemiseksi tai tarjolla pitämiseksi. Luottamuksellisen ja hänelle tarkoittamattoman viestin saanut henkilö ei saa ilman viestin lähettäjän tai vastaanottajan suostumusta ilmaista viestin sisältöä tai käyttää sitä hyväkseen (SVTSL 516/2004, 5§ ja 8§).

Viestinnän tietoturva

Teleyritys on velvollinen huolehtimaan palvelujensa tietoturvasta. Yhteisötilaaja on omalta osaltaan velvollinen huolehtimaan käyttäjiensä tunnistamistietojen tietoturvasta. Yhteisötilaajalla tarkoitetaan sähköisen viestinnän tietosuojalaissa viestintäpalvelun tilaajana toimivaa yhteisöä, joka käsittelee viestintäverkossaan käyttäjiensä luottamuksellisia viestejä ja tietoja. (SVTSL 516/2004, 19§.) Teleyrityksellä on oikeus ryhtyä toimiin tietoturvallisuutta vaarantavien tekijöiden poistamiseksi, mikäli toimet ovat välttämättömiä. Viestin sisältöön puuttuminen sen tarkastamiseksi ja poistamiseksi on sallittua ainoastaan teknisin keinoin ja vain siinä tapauksessa, että viestin epäillään sisältävän tietoturvaa vaarantavia tekijöitä. (SVTSL 516/2004, 20§.)

Teleyrityksen on ilmoitettava tarjoamansa palvelun tietoturvaan kohdistuvasta uhkasta välittömästi tilaajalle ja kerrottava mahdollisista toimenpiteistä. Merkittävistä tietoturvaloukkauksista teleyrityksen on ilmoitettava viestintävirastolle. Torjuttuaan tietoturvauhkan tai poistettuaan häiriön on teleyrityksen tiedotettava toimistaan ja niiden mahdollisista vaikutuksista palvelun käyttöön. (SVTSL 516/2004, 19§.)

3.6 Sähköinen Reissuvihko

3.6.1 Sähköisen Reissuvihkon tausta

Sähköinen Reissuvihko on vaihtoehto perinteiselle, repussa kulkevalle reissuvihkolle. Sähköinen Reissuvihko on ”työkalu nopeaan ja luotettavaan tiedon kulkuun kodin ja koulun tai kodin ja päiväkodin välillä” (Pitkänen 2004). Tutkimuksessa käsittelemämme Hämeenlinnan seudun Sähköinen Reissuvihko on HPO-yhtymän tuotekehitysyhtiö Hämeen tietotekniikkakeskus Oy:n ja Hämeenlinnan kaupungin koulutoimen yhteistyöprojekti. Sähköinen Reissuvihko on Internet-selaimen avulla käytettävä Internet-palvelu, jota voidaan käyttää tavallisella nettiyhteydellä varustetulla tietokoneella mistä vain. (Lampela 2003) Sähköisen Reissuvihkon välityksellä opettajat ja vanhemmat voivat käydä luottamuksellista keskustelua kaikista koulunkäyntiin liittyvistä asioista, ilmoittaa sairauksista ja muista poissaoloista sekä tiedottaa tapahtumista keskitetysti halutuille ryhmille.

Sähköisen Reissuvihkon ensimmäinen versio on ollut pilottikäytössä muutamassa Hämeenlinnan koulussa neljän vuoden ajan. Pilottikäytöstä saadun palautteen perusteella ohjelmaa kehitettiin entistä toimivammaksi ja helpommaksi käyttää. Toinen versio reissuvihkosta otettiin käyttöön vuoden 2004 alusta. Kaupallisesti ohjelmaa alettiin markkinoida Educa-messuilla keväällä 2004. Suomessa on kehitetty vastaavanlaisia ohjelmia useita mm. jyvaskyläläinen Kivahko, TeliaSonera Finlandin myymä ja markkinoima Sonera Reissuvihko (entinen Nextime Solutions Oy:n Helmi) sekä Lappeenrannan teknillisen yliopiston koulutus- ja kehittämiskeskuksen Oiva. Kaikkien järjestelmien perusajatus on sama, mutta toiminnoissa on eroja.

3.6.2 Sähköisen Reissuvihkon toiminta

Hämeenlinnalainen Sähköinen Reissuvihko toimii Internet-selaimen avulla sähköpostijärjestelmästä riippumatta. Sähköinen reissuvihko on tietokantapohjainen, joten tiedonhallinta on keskitettyä ja turvallista. Sisään kirjaututaan henkilökohtaisten tunnusten avulla. Kirjautuminen on mahdollista myös sähköisen henkilökortin avulla. (Hämeen tietotekniikkakeskus Oy 2004a.)

Opettaja käyttäjänä

Sähköisen Reissuvihkon välityksellä opettaja voi lähettää oppilaskohtaisia tai isompaa ryhmää koskevia viestejä oppilaiden vanhemmille. Halutessaan opettaja voi muodostaa useampia eri ryhmiä oman luokkansa rinnalle. Opettaja voi lähettää tiedotteita luokan tai koko koulun oppilaiden vanhemmille ryhmäviesteinä. Ryhmiä voivat olla esimerkiksi oma luokka, projektiryhmä, luokkaretkeläiset jne. Viesteihin voi liittää liitetiedostoja, esimerkiksi oppilaiden kirjoittamia tuotoksia. Viestit on myös mahdollista tulostaa paperille kotiin vietäviksi, jolloin paperitulosteeseen tulee näkyviin saajan nimi. Tällöin Internetin käytön rajoituksesta ei tule ongelmia. Kiireellisissä tapauksissa opettaja voi lähettää myös viestejä tekstiviesteinä vanhempien tai oppilaiden matkapuhelimiin. Opettaja voi seurata, milloin vastaanottajat ovat avanneet lähetetyt viestit. Tarvittaessa opettaja voi lähettää muistutuksen niille vanhemmille, jotka eivät ole vielä lukeneet viestiä. (Hämeen tietotekniikkakeskus Oy 2004a; 2004b; 2004c)

Jokaisella Reissuvihkon käyttäjällä on arkisto lähetettyjä ja vastaanotettuja viestejä varten. Tiedotteita varten on lisäksi koulukohtainen arkisto, jonka sisältöä koulun opettajat voivat yhteisesti hyödyntää uusien tiedotteiden tekemisessä. (Hämeen tietotekniikkakeskus Oy 2004a; 2004b; 2004c)

Vanhempi käyttäjänä

Vanhemmat saavat aina muistutuksen, joko sähköpostiin tai matkapuhelimeen, kun opettaja on lähettänyt viestin tai tiedotteen. Muistutuksen perusteella vanhemmat tietävät mennä lukemaan heille Sähköiseen Reissuvihkoon saapuneen viestin. Vanhemmat voivat lähettää viestejä ainoastaan opettajalle. (Hämeen tietotekniikkakeskus Oy 2004a; 2004b; 2004c)

3.6.3 Sähköisen Reissuvihkon tietoturva

Sähköiseen Reissuvihkoon kirjautuminen voi tapahtua kahdella tavalla, perinteisellä käyttäjätunnuksella ja salasanalla tai ETU-kansalaisvarmenteen sisältävällä sirukortilla, jonka käyttö vaatii erillisen lukijalaitteen. Yhteys käyttäjän tietokoneen ja Sähköisen Reissuvihkon välillä on suojattu pankkienkin käyttämällä 128-bittisellä SSL-salatulla yhteydellä. Tämä tarkoittaa siis sitä, että Internet-osoitteen alku on muotoa *https//* eikä normaali *http//*. Käyttäjäkohtaiset tiedot ovat varmassa turvassa keskitetyssä tietokannassa. Henkilökohtaiset tiedot eivät tällöin siis ole lainkaan käyttäjien tietokoneilla. (Hämeen tietotekniikkakeskus Oy 2004a.)

4 TUTKIMUSONGELMAT

Tutkimuksemme tarkoituksena on selvittää, millaisia kokemuksia vanhemmilla on kodin ja koulun välisestä viestinnästä siirryttäessä perinteisestä reissuvihkosta Sähköisen Reissuvihkon käyttöön.

Tutkimuksessamme aihetta lähestytään kolmesta näkökulmasta: perinteisen ja Sähköisen Reissuvihkon luonteet viestiminä, kodin ja koulun yhteydenpito ja vanhempien kokemukset Sähköisestä Reissuvihkosta. Näiden näkökulmien pohjalta olemme muodostaneet kolme pääongelmaa, joita olemme tarkentaneet alaongelmilla.

Miten Sähköinen Reissuvihko eroaa perinteisestä reissuvihkosta?

- Millaisia viestejä lähetetään?
- Millaisia hyviä puolia viestimillä on?
- Millaisia huonoja puolia viestimillä on?

Miten kodin ja koulun välinen yhteydenpito on muuttunut Sähköisen Reissuvihkon käyttöönoton myötä?

- Miten yhteydenottojen määrä on muuttunut?
- Miten vanhempien keskinäinen rooli yhteydenpidossa on muuttunut?
- Mitä viestintäkanavia yhteydenpidossa käytetään?
- Miten yhteistyö on muuttunut vanhempien mielestä Sähköisen Reissuvihkon käyttöönoton myötä?

Miten vanhemmat kokevat Sähköisen Reissuvihkon?

- Millaiseksi vanhemmat kokevat Sähköisen Reissuvihkon käyttämisen?
- Mitä viestintäkanavaa vanhemmat käyttäisivät mieluiten?
- Millaisiin tilanteisiin Sähköisen Reissuvihkon käyttö sopii?

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

5.1 Tutkimuksen metodologiset lähtökohdat

Tässä tutkimuksessa tarkastelemme vanhempien kokemuksia sekä perinteisen reissuvihkon että Sähköisen Reissuvihkon käytöstä kodin ja koulun välisessä viestinnässä. Koska tutkimuksemme kohteena ovat vanhempien kokemukset olemme päätyneet kvalitatiivisesti suuntautuneeseen lähestymistapaan.

Kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen kohteena on yleensä ihminen ja ihmisen maailma, joita yhdessä voidaan tarkastella elämismaailmana. Ihmiset muodostavat elämismaailmastaan, kokemustodellisuudestaan merkityksiä. (Varto 1996, 23–24.) Ihmisen suhde maailmaan on intentionaalinen eli kaikki merkitsee meille jotain. Merkitykset, joiden valossa todellisuus meille avautuu, eivät ole meissä synnynnäisesti, vaan niiden lähde on yhteisö, johon jokainen kasvaa ja kasvetaan. Ihminen on kulttuuriolento. Merkitykset ovat intersubjektiivisia, 'subjektien välisiä', 'subjekteja yhdistäviä'. Erilaisissa kulttuuripiireissä elävillä ihmisillä on erilainen elämismaailma, he elävät erilaisissa todellisuuksissa sillä perusteella, että asioilla on heille erilaiset merkitykset. (Laine 2001, 27–28.)

Keskeistä laadullisessa tutkimuksessa on merkitysten tulkinta ja ymmärtäminen (Hirsjärvi & Hurme 2001, 18). Tutkija on osa sitä merkitysyhteyttä, jota hän tutkii. Tämä on myös edellytys sille, että hän voi tehdä laadullista tutkimusta, sillä laatujen ymmärtäminen on mahdollista vain siinä kontekstissa, jossa niillä on merkitys. (Varto 1996, 26.)

Yhteisöjen jäsenenä meillä on yhteisiä piirteitä, yhteisiä merkityksiä. – – Tämän vuoksi jokaisen yksilön kokemusten tutkimus paljastaa myös jotain yleistä. Toisaalta jokainen yksilö on erilainen, joten laadullisessa tutkimuksessa jokaisen yksilöllisellä erilaisuudella on merkitystä. Tutkimus on eräässä mielessä yksittäiseen suuntautuvaa paikallistutkimusta. Se pyrkii ymmärtämään jonkin tutkittavan alueen ihmisten sen hetkistä merkitysmaailmaa. (Laine 2001, 28–29.) Yleisesti todetaan, että kvalitatiivisessa

tutkimuksessa on pyrkimyksenä pikemmin löytää tai paljastaa tosiasioita kuin todentaa jo olemassa olevia (totuus)väittämiä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2000,152.)

5.2 Tutkimusmenetelmät

Teemahaastattelu

Suomessa yleisin tapa kerätä laadullista aineistoa lienee haastattelu. – – Haastattelun tavoite on selvittää, mitä jollakulla on mielessään. Haastattelu on eräänlaista keskustelua, joka tapahtuu tutkijan aloitteesta ja on hänen johdattelemaansa. Haastattelu on vuorovaikutusta, jossa molemmat osapuolet vaikuttavat toisiinsa. (Eskola & Suoranta 1998, 86.) Tälle vuorovaikutustilanteelle ovat luonteenomaisia seuraavat piirteet:

1. Haastattelu on ennalta suunniteltu tilanne.
2. Haastattelu on haastattelijan alulle panema ja ohjaama.
3. Haastattelija joutuu tavallisesti motivoimaan haastateltavaa sekä ylläpitämään hänen motivaatiotaan.
4. Haastattelija tuntee roolinsa, mutta haastateltava oppii sen haastattelun kuluessa.
5. Haastateltavan on voitava luottaa siihen, että annettuja tietoja käsitellään luottamuksellisesti.

(Hirsjärvi & Hurme 2001, 43.)

Eri haastattelutyyppejä on useita, samoin eri haastattelutyyppejä nimityksiä. Yksinkertainen jako saadaan, kun otetaan huomioon toisaalta kysymysten muotoilun kiinteyden aste ja toisaalta se, miten paljon haastattelija jäsentää haastattelutilannetta. Näillä kriteereillä saadaan aikaiseksi jako neljään eri haastattelutyyppeihin: strukturoitu haastattelu (tai lomakehaastattelu), puolistrukturoitu haastattelu, teemahaastattelu ja avoin haastattelu. (Eskola & Suoranta 1998, 87.)

Tutkimuksessamme käytämme opettajien kohdalla teemahaastattelua. Teemahaastattelussa haastattelun aihepiirit, teema-alueet, on etukäteen määrätty. Menetelmästä puuttuu kuitenkin strukturoidulle haastattelulle tyypillinen kysymysten tarkka muoto ja järjestys. Haastattelija varmistaa, että kaikki etukäteen päätetyt teema-alueet käydään haastateltavan kanssa läpi, mutta niiden järjestys ja laajuus vaihtelevat

haastattelusta toiseen. (Eskola & Suoranta 1998, 87.) Tämä vapauttaa pääosin haastattelun tutkijan näkökulmasta ja tuo tutkittavien äänen kuuluviin. Teemahaastattelu ottaa huomioon sen, että ihmisten tulkinnat asioista ja heidän asioilleen antamat merkitykset ovat keskeisiä, samoin kuin sen, että merkitykset syntyvät vuorovaikutuksessa. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 48.)

Avoin kysely

Avoin kysely on rinnastettavissa puolistrukturoituun haastatteluun, jossa tutkija on määrittänyt kysymykset etukäteen. Tutkittava voi vastata kysymyksiin vapaasti eikä valmiita vastausvaihtoehtoja ole annettu. Kyselyn ja haastattelun jyrkkä erottelu ei liene järkevää. Ne eivät kuitenkaan ole käsitteinä täysin synonyymisiä. Eskola (1975) määrittelee kyselyn sellaiseksi menettelytavaksi, jossa tiedonantajat itse täyttävät heille esitetyn kyselylomakkeen joko valvotussa ryhmätilanteessa tai kotonaan. Haastattelulla Eskola tarkoittaa henkilökohtaista haastattelua, jossa haastattelija esittää kysymykset suullisesti ja merkitsee tiedonantajan vastaukset muistiin. Haastattelussa tiedonantaja vastaa suullisesti, kyselyssä kirjallisesti. Kyselyn ja haastattelun ero siis liittyy tiedonantajan toimintaan tiedonkeruuvaiheessa. (Tuomi & Sarajärvi 2004, 75.)

5.3 Tutkimusjoukko ja aineiston keruu

Tutkittaviksi valitsimme kolmen hämeenlinnalaisen luokan vanhemmat. Luokat ottivat Sähköisen Reissuvihkon käyttöönsä syksyn 2004 aikana. Luokat sijoittuivat kaupungin eri kouluihin ja olivat alakoulun luokkia 3–4, 4 ja 5. Jotta käsityksemme luokkien kodin ja koulun välisestä yhteistyöstä olisi mahdollisimman lähellä todellisuutta, valitsimme luokkia, joita sama opettaja oli opettanut usean vuoden ajan.

Tutkimuksen ensimmäinen vaihe toteutettiin lokakuussa 2004, jolloin osa vanhemmista oli muutaman kerran käyttänyt Sähköistä Reissuvihkoa ja osalla ei ollut vielä käyttökokemusta. Vanhemmat vastasivat avoimeen kyselyyn, jolla kartoitimme vanhempien kokemuksia perinteisestä reissuvihkosta ja ennako-odotuksia Sähköisestä Reissuvihkosta. Kysely lähetettiin opettajien välityksellä kaikille kolmen luokan 71 vanhemmalle. Kyselyitä palautettiin 53. Kyselyn vastausprosentiksi muodostui tällöin

74,6%. Vanhemmille lähetetyn kyselyn lisäksi haastattelimme luokkien opettajia. Haastatteluilla pyrimme selvittämään opettajien käsityksiä vanhempien suhtautumisesta kodin ja koulun yhteistyöhön sekä perinteisen reissuvihkon käyttöön. Lisäksi pyrimme selvittämään Sähköisen Reissuvihkon käyttöönoton taustoja. Toteutimme haastattelut teemahaastatteluina. Nauhoitimme ja litteroimme haastattelut.

Tutkimuksen toinen vaihe toteutettiin tammi–helmikuussa 2005. Tällöin Sähköistä Reissuvihkoa oli käytetty luokasta riippuen neljästä viiteen kuukautta. Tutkimuksen toisessa vaiheessa lähetimme Sähköistä Reissuvihkoa käyttäville vanhemmilla kyselyn, jolla pyrimme selvittämään vanhempien kokemuksia Sähköisen Reissuvihkon käytöstä. Tämän kyselyn kohdalla esitimme toivomuksen, että kyselyyn vastaisi Sähköisen Reissuvihkon ensisijainen käyttäjä. Kysely lähetettiin 61 vanhemmalle ja lomakkeita palautettiin 45. Tämän kyselyn vastausprosentti oli 73,8 %. Lähetimme oman kyselyn vanhemmille, jotka eivät käyttäneet Sähköistä Reissuvihkoa. Kyselyn avulla pyrimme selvittämään vanhempien suhtautumista kodin ja koulun yhteistyöhön sekä Sähköisen Reissuvihkon käyttöön. Kysely lähetettiin kymmenelle vanhemmalle ja niitä palautettiin kahdeksan. Kyselyn vastausprosentti oli siis 80 %. Lisäksi haastattelimme luokkien opettajia. Haastattelujen teemat koskivat Sähköisen Reissuvihkon käyttöä, Sähköisen ja perinteisen reissuvihkon eroja sekä kodin ja koulun välisen yhteydenpidon muuttumista.

5.3.1 Tutkimusjoukko Sähköisen Reissuvihkon käyttäjinä

Viesti käsitteenä

Opettaja voi Sähköisestä Reissuvihkosta lähettää sekä viestejä että tiedotteita. Viestejä opettaja voi lähettää valitsemilleen vanhemmille. Tiedote puolestaan lähtee koko luokan vanhemmille. Tässä tutkimuksessa käytämme sanaa 'viesti' kuvaamaan kaikkia opettajien lähettämiä viestejä ja tiedotteita sekä vanhempien lähettämiä viestejä.

Opettajien tapoja käyttää Sähköistä Reissuvihkoa

Tutkimukseen osallistuneiden luokkien opettajilla oli erilaisia tapoja käyttää Sähköistä Reissuvihkoa. Kaksi opettajaa korvasi perinteisen reissuvihkon Sähköisellä Reissuvihkolla niiden vanhempien osalta, jotka olivat ottaneet Sähköisen Reissuvihkon käyttöönsä.

Vanhemmat, jotka eivät käyttäneet Sähköistä Reissuvihkoa, saivat saman tiedon lapsen kotiin tuomalla paperitulosteella. Opettaja kertoi yleensä luokassa laittaneensa Sähköiseen Reissuvihkoon uuden viestin ja samalla hän kertoi viestin sisällöstä.

Yksi opettajista käytti Sähköistä Reissuvihkoa nimenomaan vanhempien tiedotuskanavana. Perinteisen reissuvihkon käyttöä jatkettiin lapsen muistivihkona, johon opettaja kirjoitutti lapsilla heidän koulutyöhönsä liittyvät tärkeät asiat.

5.4 Aineiston analyysi

Tässä tutkimuksessa aineiston analyysi on toteutettu teoriasidonnaisesti, aikaisempi tieto ohjaa ja auttaa analyysia. Kaikkiaan analyysista on tunnistettavissa aikaisemman tiedon vaikutus, mutta aikaisemman tiedon merkitys ei ole teoriaa testaava vaan paremminkin uusia ajatusuria aukova. Aineiston analyysivaiheen alussa olemme kuitenkin edenneet aineistolähtöisesti. Analyysiyksiköt on valittu aineistosta tarkoituksen ja tehtävänasettelun mukaisesti. Ajatus itse havaintojenkin teoriapitoisuudesta on kuitenkin yleisesti hyväksytty periaate. Takana on ajatus siitä, ettei ole olemassa objektiivisia havaintoja sinällään, vaan mm. jo käytetyt käsitteet, tutkimusasetelma, menetelmät ovat tutkijan asettamia ja vaikuttavat aina tuloksiin. (Tuomi & Sarajärvi, 97–99.)

Tutkimuksen aikana keräsimme aineistoa vanhemmilta yhteensä kolmella erilaisella avoimella kyselyllä. Ensimmäinen kysely oli suunnattu kaikille vanhemmille ennen Sähköisen Reissuvihkon käyttöönottoa. Lisäksi hankimme taustatietoa luokkien opettajilta teemahaastatteluilla. Haastattelut nauhoitettiin ja kirjoitettiin auki eli litteroitiin. Analyysin tehtävä on tiivistää aineisto; tiivistää, järjestää ja jäsentää se sellaisella tavalla, että mitään olennaista ei jää pois vaan sen informaatioarvo kasvaa. Tyypillisiä tapoja toimia tämän tavoitteen hyväksi on kaksi: aineiston tematisointi ja tyypittely. (Eskola & Suoranta 1998, 175–186.)

Käsittelimme avoimista kyselyistä saamiamme vastauksia haastatteluaineiston tapaan. Luimme avoimia kyselyjä tarkkaan läpi kysymys kysymykseltä. Aineiston ryhmittelyn alustavina luokkina käytimme vanhemmille suunnatun avoimen kyselyn kysymyksiä.

Hirsjärvi ja Hurme (2001) toteavat, että tutkimusväline tai -menetelmä voi toimia luokittelun pohjana siten, että esimerkiksi kyselylomakkeen osat tai teemahaastattelun teemat ovat jo karkeita alustavia luokkia (Hirsjärvi & Hurme 2001, 149).

Aineiston järjestämisessä käytimme kaikkiaan kolmea analyysitapaa: luokittelua, teemoittelua ja tyypittelyä. Yhden kysymyksen kohdalla käytimme analyysimenetelmänä luokittelua. Luokittelua pidetään yksinkertaisimpana aineiston järjestämisen muotona. – – Alkeellisimmillaan aineistosta määritellään luokkia ja lasketaan, montako kertaa jokainen luokka esiintyy aineistossa. (Tuomi & Sarajärvi 2004, 95.) Muiden kysymysten kohdalla poimimme kustakin kysymyksestä samantyyppiset vastaukset yhteen ja hahmotelimme vanhempien vastauksista nousevia teemoja. Teemoittelussa aineistosta voi nostaa esiin tutkimusongelmia valaisevia teemoja. Näin on mahdollista vertailla tiettyjen teemojen esiintymistä ja ilmenemistä aineistossa. (Eskola & Suoranta 1998, 175–176.) Joidenkin kysymysten kohdalla jatkoimme analyysia tyypittelemällä vastauksia. Milesin ja Hubermanin (1994) mukaan tyypittely tarkoittaa sitä, että tapauksia analysoimalla pyritään määrittelemään, miten ne voitaisiin ryhmitellä tiettyjen yhteisten piirteiden perusteella (Hirsjärvi & Hurme 2001, 174).

Seuraavat kyselyt tehtiin, kun Sähköistä Reissuvihkoa oli käytetty muutaman kuukauden ajan. Toinen kysely tehtiin Sähköisen Reissuvihkon käyttäjille ja kolmas vanhemmille, jotka eivät käyttäneet Sähköistä Reissuvihkoa. Lisäksi teemahaastattelimme opettajia. Kyselyn avulla kerättyä aineistoa lähdimme analysoimaan samaan tapaan kuin ensimmäisen kyselyn aineistoa, luokittelemalla, tematisoimalla ja tyypittelemällä. Luimme tarkkaan myös opettajien teemahaastattelut. Totesimme kuitenkin, että haastatteluissa opettajan näkökulma välittyy vahvana, joten analyysivaiheen alussa jätimme haastattelut syrjään käsittelystä. Haastatteluja käytimme vahvistamaan ja selittämään vanhempien vastauksia.

Esitämme tutkimustulokset aineistolähtöisesti. Teemat esitellään osana tutkimusongelmista lähteviä luokkia. Kunkin teeman kohdalle poimimme aineistosta lainauksia, jotka on yksilöity numeroimalla. Lainaukset toimivat aineistoa kuvaavina esimerkkeinä (vrt. Eskola & Suoranta 1998, 176).

Analyysin loppuvaiheessa teemat muodostavat käsittelyn rungon. Teemojen sisälle olemme yhdistäneet tutkimusongelmien pääaihealueet. Teemoissa käsitellään

vanhempien näkökulmaa sekä perinteisestä että Sähköisestä Reissuvihkosta. Käsittelemme vertaillen vanhempien kokemuksia perinteisestä reissuvihkosta, vanhempien uskomuksia ja odotuksia Sähköisestä Reissuvihkosta sekä vanhempien kokemuksia Sähköisestä Reissuvihkosta lyhyehkön käytön jälkeen. Analyysin loppuvaiheessa yhdistimme aiheeseen liittyvää teoriaa tukemaan omia päätelmiämme. Näin muodostuneet johtopäätökset esitellään seitsemännessä luvussa.

5.5 Tutkimuksen luotettavuus

Metodikirjallisuudessa tutkimusmenetelmien luotettavuutta käsitellään yleensä validiteetin ja reliabiliteetin käsittein. Validiteetti tarkoittaa mittarin tai tutkimusmenetelmän kykyä mitata juuri sitä, mitä on tarkoituskin mitata. Mittarit ja menetelmät eivät aina vastaa sitä todellisuutta, jota tutkija kuvittelee tutkivansa. Reliabiliteetti tarkoittaa mittaustulosten toistettavuutta. Mittauksen tai tutkimuksen reliabiliteetti tarkoittaa siis sen kykyä antaa ei-sattumanvaraisia tuloksia. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2002, 213.) Laadullisen tutkimuksen piirissä näiden käsitteiden käyttöä on kritisoitu pääosin siksi, että ne ovat syntyneet määrällisen tutkimuksen piirissä ja käsitteinä niiden ala vastaa lähinnä vain määrällisen tutkimuksen tarpeita. (Tuomi & Sarajarvi 2004, 133.) Laadullisen tutkimuksen lähtökohtana on tutkijan avoin subjektiviteetti ja sen myöntäminen, että tutkija on tutkimuksensa keskeinen tutkimusväline. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa pääasiallisin luotettavuuden kriteeri onkin tutkija itse ja näin ollen luotettavuuden arviointi koskee koko tutkimusprosessia. (Eskola & Suoranta 1998, 211.) Käsittelemme seuraavissa kappaleissa validiteetin ja reliabiliteetin käsitteitä sisäisestä ja ulkoisesta näkökulmasta.

Tutkimuksemme sisäinen validiteetti koostuu paljolti siitä, kuinka hyvin tutkimusraporttimme vastaa vanhempien uskomuksia, odotuksia ja kokemuksia. Koska olemme hankkineet aineistoa avoimella kyselyllä, on kuitenkin mahdollista että vastaajat ovat saattaneet käsittää monet kysymykset toisin kuin olemme ajatelleet. Koska edelleen käsittelemme saatuja vastauksia omista lähtökohdistamme käsin, saattaa tuloksissa esiintyä mittarista johtuvaa virhettä. Pyrimme tutkimuksessamme käyttämään käsitteitä, jotka heijastuvat tutkittavasta aineistosta. Näiden käsitteiden vahvistamiseksi olemme tutkimuksen tuloksissa tuoneet esille lainauksia vanhempien autenttisista vastauksista.

Sisäinen validiteetti kuvastaa tutkijan tieteellistä otetta ja johdonmukaisuutta, teorian, empiirisen aineiston ja johtopäätösten esittämisessä ja suhteuttamisessa toisiinsa. Sisäistä validiteettia on tutkimuksessa, jossa eri teoreettisten ja käsitteellisten määritteiden suhde toisiinsa on looginen (Grönfors 1982, 174.). Olemme pyrkineet raportoimaan tutkimuksen yksityiskohtaisesti, jotta lukijalla olisi mahdollisuus arvioida tutkimuksemme luotettavuutta ja tulkintojemme osuvuutta.

Ulkoisella validiteetilla tarkoitetaan yleistettävyyttä ja tulosten käyttökelpoisuuden arviointia. Kuten useat kvalitatiiviset tutkimukset tämäkään tutkimus ei ole laajasti yleistettävissä. Tutkimusta tarkasteltaessa on otettava huomioon historialliset ja kulttuuriset tekijät sekä yksilöiden erilaisuus. Tutkimushavainnon sanotaan olevan ulkoisesti validi, kun tutkija kuvaa tutkimuskohteen täsmälleen sellaisena kuin se on. Ulkoinen validiteetti ei liity tutkittavien käyttäytymiseen vaan ensisijaisesti tutkijaan itseensä. (Grönfors 1982, 174.) Tutkimuksessamme toteutamme aineistotriangulaatiota yhdistämällä vanhempien kokemuksia opettajien havaintoihin. Tämä vahvistaa ulkoista validiteettia.

Sisäisessä reliabiliteetissa on kyse tutkimustilanteen arvioimisesta sekä miten yksimielisiä samassa tutkimuksessa mukana olleet tutkijat ovat tutkimustuloksista. Tässä tutkimuksessa sisäistä reliabiliteettia vahvistaa tutkijatriangulaatio, kahden tutkijan näkökulma kaikissa tutkimuksen vaiheissa. Vaikka havainnoista ja näkemyksistä keskustelu onkin vienyt paljon aikaa, uskomme sen monipuolistavan tutkimusta ja tarjoavan laajempia näkökulmia.

Ulkoisella reliabiliteetilla tarkoitetaan sitä, miten samanlaisiin tuloksiin toinen tutkija voisi päästä samoja metodeja käyttäen. Olemme pyrkineet raportoimaan tarkasti tutkimuksen vaiheet ja menetelmät ulkoisen reliabiliteetin varmistamiseksi. On kuitenkin aiheellista pohtia, olisiko toisen tutkijan mahdollista löytää aineistosta samoja teemoja, jos oletetaan, ettei täydellistä intersubjektiivisuutta ole. Tällöin, kun jokainen yksilö tekee omien kokemustensa perusteella tietystä kohteesta oman tulkintansa, on epätodennäköistä, että kaksi arvioijaa ymmärtäisi kolmannen sanoman täysin samalla tavalla. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 186.)

6 TULOKSIA

6.1 Perinteisen ja Sähköisen Reissuvihkon erot

6.1.1 Viestit vanhempien näkökulmasta

Vanhempien saamat viestit

Kysyimme vanhemmilta, millaisia viestejä he ovat saaneet perinteisellä ja Sähköisellä Reissuvihkolla. Perinteisen reissuvihkon kautta vanhemmat olivat saaneet seuraavanlaisia viestejä:

"Tulevista kokeista, lukujärjestysmuutoksista, retkistä, jos lapsi on tehnyt jotain sopimatonta." (Kysely1Lomake1)

"Tietoa kokeista, retkistä, arvioinneista vanhempainilloista." (K1L25)

"Yleisiä koulutiedotteita, koulumenestys, tehtävät, unohdukset, onnistumiset." (K1L39)

Sähköisen Reissuvihkon välityksellä vanhemmat olivat saaneet seuraavanlaisia viestejä:

"Normaaleja tiedotteita koulun/luokan asioista, mitkä ennen ovat tulleet paperilla. Uutena/lisänä tiedot tulevista kokeista koealueineen. Viestejä (henkilökohtaisia) en ole saanut." (K2L36)

"Tietoa kokeista, mitä on tarkoitus lähiaikoina tehdä lasten kanssa, vierailukäynnit, vanhempainillat." (K2L1)

"Suurin osa, ne ovat pelkästään koulun tiedotteita, ei muuta." (K2L32)

Vanhempien vastausten pohjalta tyypittelimme vanhempien saamat viestit kolmeen tyyppiin: 1) koko koulua koskevat tiedotukset, 2) luokkaa koskevat tiedotukset ja 3) oppilasta koskevat asiat. Vanhemmat saivat molemmilla reissuvihkoilla seuraavanlaisia:

- Koko koulua koskevia tiedotuksia: koulun yhteisiä tiedotteita, kuten tietoa koulun yhteisistä työ- ja loma-ajoista, koulun yhteisistä tapahtumista (esim. juhlista), opetussuunnitelmista ja vanhempainyhdistyksen tiedotteita.
- Luokkaa koskevat tiedotukset käsittelivät kokeiden aikatauluja, luokan tulevia tapahtumia (esim. retkiä), vanhempainiltoja, koulupäivän muutosta, luokkatoimikunnan asioita, liikuntavarustusta, tiedustelua osallistumisesta tapahtumiin ja arviointia.
- Oppilasta koskevat asiat käsittelivät oppilaan käyttäytymiseen, koulutehtäviin ja niiden tekemiseen sekä oppilaan koulutyöhön ja sen tukemiseen liittyviä asioita.

Tyypittelyn jälkeen tarkastelimme, kuinka monta mainintaa eri tyytit olivat vanhemmilta saaneet. Vanhemmat arvioivat perinteisen reissuvihkon kautta saamiensa viestien koskeneen eniten luokkaa, toiseksi eniten oppilasta ja vähiten koko koulua. Sähköisen Reissuvihkon kautta saadut viestit puolestaan koskivat vanhempien mielestä eniten luokkaa, toiseksi eniten koko koulua ja vähiten oppilasta.

Vanhempien lähettämät viestit

Kysyimme vanhemmilta millaisia viestejä he ovat lähettäneet perinteisen ja Sähköisen Reissuvihkon kautta. Perinteisellä reissuvihkolla vanhemmat olivat lähettäneet seuraavanlaisia viestejä:

"Olen ilmoittanut, jos on ollut ennakoitavia poissaoloja esim. hammaslääkäriin meno." (K1L51)

"Tietoja poissaoloista, 'sairauksista', jotka estää osallistumisen esim. liikuntatunneille." (K1L24)

"Vastauksia kyselyihin, ilmoittautumisia tapahtumiin tai retkiin." (K1L31)

"Vastauksia open kysymyksiin, lomapyyntöjä." (K1L52)

"Oppilaan lääkärissä käynnit tai jos on ollut opetukseen tai muuhun kouluelämään liittyviä huolia." (K1L25)

Sähköisellä Reissuvihkolla vanhemmat olivat lähettäneet seuraavanlaisia viestejä:

"Käytännössä vain kiittäuksia, että viesti saatu." (K2L13)

"Vastauksia henk.koht. viesteihin ja tietoa oppilaan poissaoloista." (K2L38)

"Kiitoksia." (K2L18)

"Poissaolo, sovittu tapaaminen, vastattu kyselyyn." (K2L4)

Vastausten pohjalta jaottelimme vanhempien lähettämät viestit kolmeen tyyppiin toimijuuden mukaan. Tyypeiksi muodostuivat:

- Vanhempi tiedottaa tai ohjeistaa koulua. Tähän luokkaan kuuluvat viestit käsittelevät poissaoloja, lääkärissä käyntejä, lomia ja oppilaan kohdalla erityisesti huomioitavia asioita.
- Vanhempi vastaa koulun kysymykseen. Viestit sisälsivät kiittäviä, ilmoittautumisia ja vastauksia opettajan kysymyksiin.
- Vanhempi avaa keskustelun tai kysyy. Nämä viestit koskivat lapsen koulunkäyntiä ja oppimista.

Lisäksi oli vanhempia, jotka eivät olleet lähettäneet viestejä Sähköisellä Reissuvihkolla.

Muodostettuumme tyypit tarkastelimme, mihin tyyppihin kuuluvia asioita vanhemmat mainitsivat. Sekä perinteisellä että Sähköisellä Reissuvihkolla viestittäessä vanhemmat lähettivät eniten viestejä, joilla he tiedottivat tai ohjeistivat koulua. Toiseksi eniten lähetettiin viestejä, joissa vanhempi vastaa koulun kysymykseen. Vähiten lähetettiin viestejä, joissa vanhempi avaa keskustelun tai kysyy.

6.1.2 Perinteisen reissuvihkon ominaisuuksia

Perinteisen reissuvihkon hyviä puolia

Kysyimme vanhemmilta, mitä hyvä ja huonoja puolia he olivat havainneet perinteisen reissuvihkon käytössä. Nostimme aineistosta esille neljä teemaa: sujuvan yhteydenpidon mahdollistuminen, lapsi mukana yhteydenpidossa, viestin muoto ja ei mitään.

Sujuvan yhteydenpidon mahdollistuminen

Vanhemmat kokivat hyvänä sen, että perinteinen reissuvihko mahdollistaa yhteydenpidon koulun ja kodin välillä. Perinteistä reissuvihkoa pidettiin sujuvana ja toimivana viestintäkanavana.

"Mahdollisuus viestittämiseen" (K1L14)

"Tiedotteet kulkevat hyvin koulun ja kodin välillä." (K1L25)

"Helppo tapa vaihtaa kuulumisia." (K1L22)

"Helppo ja nopea tapa lähettää viestejä." (K1L6)

Lapsi mukana yhteydenpidossa

Perinteisessä reissuvihkossa vanhemmat arvostivat sitä, että se kehittää lapsen vastuuntuntoa. Lisäksi vanhemmat kokivat tärkeäksi, että viestintä oli avointa ja lapsi on tietoinen viestittävästä asioista.

"Lapsi itse huolehtii viestien perille viemisestä." (K1L33)

"Lisää koululaisen omaa vastuullisuutta." (K1L2)

"Avointa, oppilas myös tietää mistä tiedotetaan." (K1L46)

Viestin muoto

Vanhemmat näkivät viestien paperisen muodon etuna, koska viestistä jää dokumentti ja paperilla olevaa tekstiä oli helppo lukea. Lisäksi vanhemmat kokivat, että perinteiseen reissuvihkoon on helppo ja nopea laittaa viestiä opettajalle.

"Asia tulee 'oikein' kotiin, ei oppilaan tulkitsemana." (K1L27)

*"Usein paperilla oleva viesti tulee luettua tarkemmin, jää paremmin mieleen."
(K1L28)*

"Kirjallinen, kaikki yksissä kansissa." (K1L17)

"Siihen on aamulla nopea laittaa viesti, jos on jotain asiaa." (K1L44)

Ei mitään

Muutama vanhemmista ei ollut havainnut perinteisessä reissuvihkossa hyviä puolia.

"Ei mitään erityistä." (K1L26)

Perinteisen reissuvihkon huonoja puolia

Jaottelimme vanhempien vastausten perusteella perinteisen reissuvihkon huonot puolet neljään teemaan: viestin kulku, viestin sisältö, viestin muoto ja ei mitään.

Viestin kulku

Suurin osa vanhemmista nimesi perinteisen reissuvihkon suureksi ongelmaksi unohtamisen. Oppilas voi unohtaa näyttää viestin kotona tai koulussa, vanhempi taas voi unohtaa viestin kysymisen tai kuittaukset. Tämä johtaa siihen, että viestin kulku joko hidastuu tai estyy.

”Joskus vihko unohtuu kouluun tai lapsi unohtaa näyttää sen kotona.” (K1L3)

”Oppilaan pitää muistaa näyttää reissari tai vanhempien muistaa kysellä, että onko tiedotteita.” (K1L25)

”Jos vanhemmat eivät jostain syystä muista allekirjoittaa, lapsi saa muistutuksen (risuja). (K1L46)

”Joskus hiukan hidas tapa.” (K1L17)

Viestin sisältö

Vanhemmat kokivat saaneensa perinteisen reissuvihkon kautta negatiivissävyyisiä viestejä. Perinteinen reissuvihko koettiin turhankin avoimeksi, koska henkilökohtaiset viestit ovat siinä kaikkien luettavissa.

”Muut pääsevät lukemaan tiedotuksia.” (K1L26)

”Yleensä asiat ovat olleet ’huonosti’, kun reissuvihkossa on ollut mainintaa/viestiä.” (K1L36)

Viestin muoto

Käsin kirjoitetut viestit ja niiden tulkinta vaikeuttivat joidenkin vanhempien mielestä viestien ymmärtämistä.

”Aina ei saa selvää käsialasta.” (K1L43)

”Oppilaan itse kirjoittamat viestit ovat joskus jonkun verran epäselviä.” (K1L35)

Ei mitään

Muutammat vanhemmista kokivat, ettei perinteisessä reissuvihkossa ollut lainkaan huonoja puolia.

6.1.3 Sähköisen Reissuvihkon ominaisuuksia

Vanhempien uskomuksia Sähköisen Reissuvihkon hyvistä puolista

Ennen Sähköisen Reissuvihkon käyttöönottoa kysyimme vanhemmilta, mitä etuja he uskoivat Sähköisellä Reissuvihkolla olevan verrattuna perinteiseen reissuvihkoon. Nostimme vanhempien vastauksista viisi teemaa: viestin kulku, viestin muoto, kodin ja koulun vuorovaikutus, ei osaa sanoa ja ei etua.

Viestin kulku

Vanhemmat uskoivat, että Sähköinen Reissuvihko nopeuttaa tiedon kulkua.

”Viestit kulkevat nopeasti.” (K1L31)

*”Nopeus, jos muuten on tekemisissä tietokoneen kanssa enemmänkin.”
(K1L49)*

Vanhemmat uskoivat Sähköisen Reissuvihkon varmentavan tiedon kulkua. Viestien uskottiin tulevat aikaisempaa varmemmin perille sekä kouluun että kotiin. Lisäksi vanhemmat olettivat, että opettajien tavoitettavuus paranee.

”Tieto tulee varmemmin perille. Viestit eivät unohdu lapsen reppuun.” (K1L48)

”Vanhemmat saavat heti tiedon viestistä. Viestiin voi vastata heti, kun itsellä on mahdollisuus ja opettajat saa sitä kautta päivittäin kiinni.” (K1L5)

”Tavoittaa opettajan ja interaktiivisuus lisääntyy.” (K1L29)

Vanhemmat uskoivat myös, että luotettavuuden parantuessa kodin ja koulun välinen vuorovaikutus lisääntyy, koska viesti ei voi joutua lapsen tai ulkopuolisen nähtäväksi.

"Tulee enemmän viestitettyä henkilökohtaisista asioista, kun viesti ei joudu ulkopuolisten luettavaksi." (K1L44)

"Voidaan käsitellä asioita, joita ei haluta lasten 'korviin'." (K1L3)

Viestin muoto

Vanhemmat olettivat, että viestin sähköinen muoto lisää viestien selkeyttä ja ymmärrettävyyttä. Lisäksi vanhemmat uskoivat, että liikkuvan paperin määrä vähenee.

"Ei tarvi arvata mitä niissä (viesteissä) lukee." (K1L43)

"Laput vähenee, tieto liikkuu, helppo vastata." (K1L15)

Vanhemmat uskoivat Sähköisen Reissuvihkon helpottavan opettajan työtä.

"Opettajalle helppo tapa lähestyä useita henkilöitä" (K1L30)

"Opettajalle varmasti mukavampi ottaa ongelma-asioissa heti yhteys kotiin, ei tarvitse soittaa." (K1L13)

Kodin ja koulun vuorovaikutus

Vanhemmat odottivat, että vuorovaikutus tulee lisääntymään kodin ja koulun välillä Sähköisen Reissuvihkon käyttöönoton myötä.

"Ehkä tulee otettua herkemmin yhteyttä." (K1L26)

"Ehkä yhteydenpito opettajaan olisi useammin mahdollista ja myös positiivissa asioissa." (K1L36)

Ei osaa sanoa

Muutama vanhemmista koki vaikeaksi nimetä Sähköisen Reissuvihkon hyviä puolia, koska perinteinen reissuvihko oli heidän kohdallaan toiminut hyvin.

"En osaa sanoa, koska nykyinen systeemikin on toiminut hyvin." (K1L28)

Ei etua

Osa vanhemmista ei nähnyt Sähköisessä Reissuvihkossa etuja. Vastausta perusteltiin yleensä reissuvihkon käytön vähäisyydellä ja sillä etteivät vanhemmat käytä sähköpostia.

Sähköisen Reissuvihkon hyviä puolia

Muutaman kuukauden käytön jälkeen vanhemmat arvioivat uudelleen Sähköisen Reissuvihkon etuja. Nämä vastaukset luokittelimme neljän teeman mukaan: nykyaikainen viestintäväline, viestin kulku, viestin muoto ja ajankäyttö.

Nykyaikainen viestintäväline

Jotkut vanhemmista luonnehtivat Sähköistä Reissuvihkoa nykyaikaiseksi ja moderniksi viestintävälineeksi. Vanhemmat arvostivat koulun viestinnän nykyaikaistumista.

Viestin kulku

Vanhemmat arvostivat viestin kulkuun liittyviä ominaisuuksia. Vanhemmat kokivat, että Sähköisellä Reissuvihkolla viestittäessä viestien perille meno on aikaisempaa varmempaa ja nopeampaa.

”Viestit tulevat kotiin ja menevät takaisin kouluun varmasti.” (K2L5)

”Paperilaput unohtuvat lapsilta aina välillä antaa ja jäävät pyörimään repun pohjalle, Sähköisen Reissarin viestien saanti on omasta aktiivisuudesta kiinni.” (K2L6)

”Nopea viestin kulku – vastauksen saa nopeammin.” (K2L10)

Viestin muoto

Reissuvihkon sähköinen muoto koettiin eduksi. Vanhemmat arvostivat viestien jäämistä järjestelmän muistiin. Myös järjestelmän paperittomuus sai vanhemmilta kiitosta.

”Viestit voi säilyttää tarpeeksi kauan, löytyy aina.” (K2L5)

Vanhemmat arvostivat Sähköisen Reissuvihkon kautta kulkevien viestien selkeyttä. Vanhempien mielestä Sähköistä Reissuvihkoa oli helppo sekä lukea että kirjoittaa.

”Opettajat saavat selvän vanhempain teksteistä ja toisin päin.” (K2L4)

”Vaivatonta lukea.” (K2L14)

”Helpompi kirjoittaa, kun on paljon asiaa.” (K2L18)

Ajankäyttö

Vanhemmat kokivat Sähköisen Reissuvihkon eduksi, että sen käyttö ei ole sidottu aikaan tai paikkaan. Vanhempi voi seurata koulun viestejä, vaikka ei tapaisi lasta päivittäin.

"Helppo käyttää kun itselle sopii, useimmiten illalla koulun päätyttyä." (K2L3)

"Minä näen myös viestit. Olen paljon reissussa ja teen pitkiä päiviä. Minäkin näen viestit." (K2L34)

Vanhemmat kiinnittivät vastauksissaan huomiota opettajan ajankäyttöön. He arvostivat sitä, että opettaja voi ottaa heihin yhteyttä silloin, kun hänelle parhaiten sopii. Tällöin vanhemmat eivät koe häiritsevänsä opettajaa.

"Matalampi kynnyks ottaa yhteyttä, kun opekin voi lukea koska ehtii." (K2L33)

"Jos opettajaa ei saa puhelimella kiinni ja haluaisi keskustella, voi laittaa yhteydenottopyynnön reissuvihkon kautta." (K2L19)

"On myös asioita, jotka ennen hoidettiin puhelimitse, vaikka se ei olisi välttämätöntä. Turha soittelu jää pois, kun asian voi yhtä hyvin hoitaa e-reissarin kauttakkin." (K2L36)

Lisäksi vanhemmat kokivat Sähköisen Reissuvihkon säästävän heidän aikaansa, koska Reissuvihkon käyttö ei välttämättä vaadi erityistä huomiointia.

"Ajankäyttöä säästävää." (K2L26)

"Sujuva (kun muutoinkin sähköpostia käyttää)." (K2L28)

Vanhempien uskomuksia Sähköisen Reissuvihkon huonoista puolista

Sähköisen Reissuvihkon käyttöönottoa edeltävässä kyselyssä kysyimme vanhemmilta, mitä haittoja he uskoivat Sähköisestä Reissuvihkosta olevan verrattuna perinteiseen reissuvihkoon. Löysimme vanhempien vastauksista kuusi teemaa: viestin kulku, lapsi mukana yhteydenpidossa, viestin muoto, ajankäyttö, kodin ja koulun vuorovaikutus ja ei mitään.

Viestin kulku

Vanhemmat uskoivat, että kodin ja koulun välinen tiedonkulku hidastuu, jos sähköpostia ei käytä päivittäin.

”Jos ei muistakaan katsoa (sähköposti)viestiä. Ei tiedä, milloin on tullut postia. Perinteisen reissuvihkon oppilas tuo itse, ainakin meillä toiminut hyvin.”
(K1L47)

”Kiireinen asia voi jäädä lukematta, mikäli ei päivittäin käytä tietokonetta tai internettiä.” (K1L19)

Toisaalta vanhemmat uskoivat Sähköisen Reissuvihkon vaikuttavan myös vanhempien keskinäiseen tiedonkulkuun.

”Jos vain toinen vanhemmista käyttää töissä sähköpostia, tieto ei aina välttämättä kulkeudu kotiin asti. Vain ’huvin vuoksi’ tietokoneen kanssa toimivan pitää varta vasten aina käydä päivittäin katsomassa sähköposti muun arkisen toiminnan ohessa.” (K1L49)

Lapsi mukana yhteydenpidossa

Vanhemmat olettivat Sähköisen Reissuvihkon vaikuttavan haitallisesti lapsen rooliin yhteydenpidossa. Vanhemmat kokivat uhaksi erityisesti lapsen vastuun katoamisen viestin välittäjänä. Lisäksi vanhemmat pelkäsivät, että viestintä ei ole lapsen kannalta avointa viestien kulkiessa vain vanhemman ja opettajan välillä.

”Lapsen vastuu pienei. On hyvä lapsenkin muistaa asioita ja huolehtia ihan itse.” (K1L32)

”Nyt oppilas itse kirjoittaa viestin vihkoon ja tietää välitettävästä asiasta, mahtaako sähköinen versio ohittaa oppilaan kokonaan?” (K1L35)

Viestin muoto

Vanhemmat olettivat reissuvihkon sähköisen muodon ongelmalliseksi siihen liittyvän tekniikan vuoksi. Tekniikkaan liittyvistä ongelmista mainittiin tietokoneen toimimattomuus, Internet-liittymän toimimattomuus, Internet-yhteydestä koituvat kustannukset ja Internetin kautta leviävien tietokonevirusten pelko.

"Netti on tekniikkaa ja tekniikka välillä tökkii!"(K1L41)

"Kone ei aina toimi. Virusvaara." (K1L23)

"Kustannukset, kun pitää lukea sitä netissä."(K1L18)

Vanhemmat uskoivat, että viestin sähköinen muoto vaikeuttaa asioiden muistamista, kun ne eivät ole automaattisesti tarkistettavissa paperilta.

"Tiedot tulevista tapahtumista olen laittanut jääkaapin oveen, nyt ne jää lasten muistin varaan; ei ne jää mieleen jos kerran lukaisee. (K1L13)

Ajankäyttö

Vanhemmat epäilivät oman aikansa riittämistä. Vanhemmat, jotka käyttivät tietokonetta työssään, uskoivat Sähköisen Reissuvihkon seuraamisen kuluttavan työaikaa, toisaalta he uskoivat, että kiire työssä estää Sähköisen Reissuvihkon asioihin keskittymisen. Vanhemmat kokivat saavansa runsaasti sähköpostiviestejä jo työnsä puolesta.

"Viestit tulee luettua työaikana..."(K1L51)

"Kiire työssä estää välillä vastailun ja paneutumisen asiaan" (K1L50)

"Toisaalta on ollut kiva lukea 'paperiviestejä', koska kaikki muu melkein pelaa sähköisesti (töihin, harrastuksiin yms. liittyvät asiat). Koulun viestit ovat erottuneet joukosta positiivisessa mielessä." (K1L28)

Vanhemmat, jotka eivät työnsä puolesta käyttäneet tietokonetta, uskoivat Sähköisen Reissuvihkon olevan aikaa vievää ja vaivalloista.

"Onko aikaa mennä koneelle tämän asian takia?" (K1L6)

"Koneen aukaisu vie joskus liian paljon aikaa, kun perinteiseen reissariin voit laittaa viestin heti!" (K1L42)

Kodin ja koulun vuorovaikutus

Vanhemmat kokivat eriarvoistavana sen, että kaikilla ei ole mahdollisuutta käyttää Sähköistä Reissuvihkoa.

"Onko kaikilla perheillä tietokonetta, eriarvoisuus!" (K1L22)

Vanhemmat uskoivat reissuvihkon sähköisyyden vähentävän suora kontaktia kodin ja koulun välillä.

”Se saattaa myös olla selkeydestään huolimatta steriilimpi, etäännyttää suorasta kontaktista.” (K1L5)

Ei mitään

Osa vanhemmista uskoi, että Sähköisestä Reissuvihkolla ei ole haittoja.

Sähköisen Reissuvihkon huonoja puolia

Vanhemmat arvioivat muutaman kuukauden käytön jälkeen tehdyssä kyselyssä Sähköisen Reissuvihkon huonoja puolia. Ryhmittelimme vanhempien vastaukset viiden teeman mukaan: viestin kulku, lapsi mukana yhteydenpidossa, viestin muoto, järjestelmän toiminta ja ei mitään.

Viestin kulku

Osa vanhemmista koki, että sähköpostin seuraaminen ei ole heille vielä arkipäivää. Vanhempien ei tule säännöllisesti seurattua sähköpostia, se unohtuu tai siihen ei ole aikaa. Tämä aiheuttaa viestin kulun hidastumista.

”Sähköpostia ei tule luettua kotona päivittäin.” (K2L3)

”Aina ei ehdi lukemaan.” (K2L10)

”Ennen perinteisellä versiolla saattoi koululaiseltaan kysäisemällä saada tietoon oliko opettajalta viestiä (ellei koululainen ehtinyt/muistanut sanoa ensin), nyt on itse yritettävä muistaa mennä tarkastamaan viestit.” (K2L43)

Joitakin vanhempia askarrutti se, kuinka usein opettaja lukee viestit ja oliko oma viesti mennyt perille. Vanhempien viestin perillemenon varmistus vaati opettajalta vastausta viestiin.

”Lukeeko opettaja sen päivittäin! Jo ei saa vastausta niin ei ole varma viestin perille menosta.” (K2L18)

Jos aamulla opettajalle tiedotettava esim. lääkäriin meno tai vst. Hidas avata kone + laittaa sitä kautta. Ehtiikö opettaja lukea sen?” (K2L31)

Lapsi mukana yhteydenpidossa

Eräs vanhemmista koki Sähköisen Reissuvihkon haitaksi lapsen roolin muuttumisen tiedon välittäjänä.

”Oppilaan rooli ↓ tiedon välityksessä.” (K2L23)

Viestin muoto

Vanhemmat kokivat reissuvihkon sähköisen muodon ongelmaksi siihen liittyvien teknisten asioiden vuoksi. Teknisiä asioita olivat tietokoneen tarve, kustannukset Internetin käytöstä, tietokoneen ja Internetin toimimattomuus sekä tietoturvan ylläpito (salasana ja tietokoneen suojausjärjestelmä).

”Vaatii kalliita tietokoneita, välttämättä ei ole kaikilla joka kodissa. (K2L11)

”Kotikone tuntuu hitaalta ja vanhalta.” (K2L17)

”Jos netti reistailee niin viesti ei kulje.” (K2L42)

”Tietokoneen/järjestelmän suojaussertifikaatiot hidastavat viestin avaamista. (K2L2)

Viestien sähköinen muoto oli vanhempien mielestä ongelmallinen, sillä viestien ollessa ainoastaan sähköisessä muodossa, niiden sisältö unohtui helpommin.

”Jos et heti laita päivämääriä tms. ylös, asiat voi unohtua.” (K2L5)

”Jos jostain tapahtumasta kerrotaan liian aikaisin, se unohtuu, ennen tuli kuukausitiedote paperilla, siitä oli helppo tarkistaa mitä tapahtumia tässä kuussa on.” (K2L19)

Järjestelmän toiminta

Vanhemmat kokivat, että itse Sähköisen Reissuvihkon järjestelmässä oli joitakin ongelmakohtia, jotka olivat tulleet esiin käytön myötä. Vanhempien mielestä koulun tiedotteet häviävät järjestelmästä liian nopeasti. Lisäksi viesti saman tiedotteen saapumisesta tulee vanhemmalle useaan kertaan, jos perheessä on useampia

kouluikäisiä lapsia. Tällöin vanhempi saattaa joutua käymään järjestelmässä ja varmistamaan viestin sisällön.

”Turhat avaamiset ’nyppii’. Aihepiirin tulee näkyä eikä vain viesti: ’uusi tiedote reissuvihkossa’.” (K2L27)

Ei mitään

Suuri osa vanhemmista ei ollut kokenut Sähköistä Reissuvihkosta olevan mitään haittaa.

6.2 Kodin ja koulun yhteydenpidon muuttuminen Sähköisen Reissuvihkon myötä

6.2.1 Yhteydenottojen määrä

Vanhempien saamat viestit

Kysyimme Sähköistä Reissuvihkoa käyttäviltä 45 vanhemmalta, miten koulusta kotiin tulevien viestien määrä on heidän mielestään muuttunut. Vanhemmilla oli kolme vastausvaihtoehtoa: enemmän viestejä, vähemmän viestejä tai yhtä paljon viestejä. Suurin osa eli 27 vanhempaa kertoi koulusta tuleen viestejä yhtä paljon kuin aikaisemmin. Vanhemmista 13 vastasi saaneensa koulusta enemmän viestejä kuin aikaisemmin. Vähemmän viestejä koki saaneensa kolme vanhempaa, yksi vanhemmista ei osannut sanoa ja yksi ei vastannut kysymykseen.

Yksi opettajista kertoi haastattelussa lähettämiensä viestin lisääntyneen, koska viestien lähettäminen oli helpottunut.

” – sit ku se käy niinku niin sujuvasti – – ett kyllä huomaa, että tulee paljon helpommin (kirjoitettua) sellasia viestejä, jotka ei nyt oo sillai niin hirveen välttämättömiä, mutta kuitenkin.” (Haastattelu2Opettaja1)

Vanhempien lähettämät viestit

Kysyimme Sähköisen Reissuvihkon käyttäjiltä myös, miten heidän itsensä lähettämien viestien määrä on muuttunut Sähköisen Reissuvihkon käyttöönoton myötä. Vastanneista 32 vanhempaa vastasi lähettäneensä kouluun yhtä paljon viestejä kuin ennen Sähköistä Reissuvihkoa. Vanhempia, jotka olivat lähettäneet enemmän tai vähemmän viestejä oli suurin piirtein yhtä paljon. Enemmän viestejä lähettäneitä oli seitsemän ja vähemmän viestejä lähettäneitä oli kuusi.

Opettajien mielestä vanhemmat ovat aikaisempaa aktiivisemmin kommentoineet ja kyselleet tarkennuksia opettajan lähettämiin tiedotteisiin ja viesteihin.

”No varmaan vähän enemmän kysely jostakin jostain tarkennuksia lähinnä, – – luultavasti ne olis tullut sitten sillä reissarilla tai soittamalla” (H2O3)

”– – jos vaikka lähettää jonkun tiedotteen niin ne kaikki vastaa siihen jotakin” (H2O1)

Lisäksi yksi opettajista totesi, että Sähköisen Reissuvihkon käyttö on rohkaissut joitakin perheitä ottamaan yhteyttä kouluun.

”Ehkä se näitä hiljaisimpia perheitä, jotka ovat olleet epävarmempia tai haluttomampi ottamaan yhteyttä niin heitä se on rohkaissut – –” (H2O2)

6.2.2 Vanhempien keskinäinen rooli

Ensimmäiseen kyselyyn vastanneista vanhemmista valtaosa oli äitejä. Sähköisen Reissuvihkon käyttöönoton jälkeen käyttäjille tehdyssä toisessa kyselyssä toivomuksemme oli, että kyselyyn vastaisi Sähköisen Reissuvihkon ensisijainen käyttäjä. Tällöin vastaajista suurin osa oli edelleen äitejä, mutta isien osuus vastaajista oli selvästi kasvanut. Samassa yhteydessä teimme kyselyn myös vanhemmille, jotka eivät käytä Sähköistä Reissuvihkoa. Tähän kyselyyn vastanneet olivat kaikki äitejä.

Opettajat totesivat haastatteluissa, ettei vanhempien keskinäisessä roolissa ole tapahtunut suurta muutosta suhteessa kodin ja koulun väliseen yhteistyöhön. Opettajat kertoivat kuitenkin, että vanhemmista vähemmän kodin ja koulun yhteistyöhön osallistuva puoliso on tullut aiempaa tietoisemmaksi kodin ja koulun yhteistyöstä.

”Kyllä se siellä tota melkein on jatkanu sama vanhemp. – Ett oikeestaan voi sanoa, ett niissä perheissä, jossa se viesti menee sähköpostiin molemmille vanhemmille, niin sekin vanhemp, joka ei normaalisti sinne reissariin (kirjoita). Ett varsinkin jos se on tällanen, joka lukee työpaikallaan tai jos se asia on kiireellinen, niin sekin saattaa sitten kommentoida, kun se lukee sen toista nopeemmin. Ett kyllä mä luulen että se pikkusen on lisänny, että useampi vanhemp. Mut en mä tiedä, onko missään perheessä tapahtunu sellasta totaalista muutosta. Mutta että se toinen vanhemp (on tullut) mukaan.”
(H201)

6.2.3 Viestintäkanavien käyttö

Kysyimme vanhemmilta ennen Sähköisen Reissuvihkon käyttöönottoa, mitä viestintäkanavia he ovat käyttäneet ollessaan yhteydessä opettajaan. Vastauksista ilmeni, että vanhemmat olivat olleet yhteydessä eniten perinteisen reissuvihkon ja puhelimen välityksellä. Kyselyyn vastanneista 53 vanhemmasta 42 mainitsi käyttäneensä perinteistä reissuvihkoa ja 35 puhelinta. Kolmanneksi eniten vanhemmat olivat olleet yhteydessä opettajaan sähköpostilla (kahdeksan vanhempaa mainitsi) ja neljänneksi koululla järjestettyjen tilaisuuksien yhteydessä (seitsemän mainintaa). Lisäksi vanhemmat mainitsivat olleensa yhteydessä opettajaan henkilökohtaisten tapaamisten yhteydessä, tekstiviestein ja erillisillä paperiviesteillä.

Kysyimme vanhemmilta viestintäkanavien käytöstä uudelleen, kun Sähköistä Reissuvihkoa oli käytetty muutaman kuukauden ajan. Nyt 53 vanhemmasta 29 vastasi olleensa yhteydessä opettajaan Sähköisellä Reissuvihkolla. Perinteistä reissuvihkoa mainitsi käyttäneensä 28 vanhempaa. Kolmanneksi eniten vanhemmat olivat olleet yhteydessä opettajan puhelimella, jonka mainitsi 20 vanhempaa. Henkilökohtaisen

tapaamisen mainitsi 18 vanhempaa. Lisäksi vanhemmat mainitsivat käyttäneensä erillisiä paperiviestejä, tekstiviestejä ja sähköpostia.

6.2.4 Sähköisen reissuvihkon vaikutus yhteistyöhön

Vanhempien odotuksia

Ennen Sähköisen Reissuvihkon käyttöönottoa kysyimme vanhemmilta, miten he uskovat Sähköisen Reissuvihkon käytön vaikuttavan kodin ja koulun väliseen yhteistyöhön. Valtaosa vanhemmista oletti yhteistyön paranevan ja vuorovaikutuksen lisääntyvän kodin ja koulun välillä viestien nopeamman ja luotettavamman kulun myötä.

”Helpottavan ja nopeuttavan. Lisäksi se on varmempaa yhteistyötä.” (K1L45)

”Yhteistyö varmaan lisääntyy.” (K1L32)

”Kynnys ottaa yhteyttä kouluun madaltuu. Koululta tulee enemmän tietoa, kun sen välittäminen on nopeampaa, helpompaa ja halvempaa (vrt. monistukset.)” (K1L3)

Vanhemmat pohtivat vastauksissaan vuorovaikutuksen lisääntymisen vaikutuksia myös opettajan kannalta. Jotkut vanhemmat ajattelivat Sähköisen Reissuvihkon helpottavan opettajan työtä, kun opettaja voi välittää tiedon kerralla kaikille. Jotkut vanhemmat taas uskoivat vuorovaikutuksen lisääntymisen aiheuttavan opettajalle lisää työtä.

”Parantavan (yhteistyötä), olevan välittömämpää, opettaja saa helpolla kaikille viestin.” (K1L50)

”Turhaa viestintää tulisi, jottei opettajat joudu joka ilta 32:lle vastailemaan.” (K1L39)

Muutamilla vanhemmista oli odotuksia myös tulevien viestien sisällön suhteen. Vanhemmat odottivat opettajalta eri aihepiirejä koskevia viestejä. Toisaalta vanhemmat kokivat, että Sähköisen Reissuvihkon avulla he voivat viestiä opettajalle arkaluontoisistakin asioista.

"Uskon sen vaikuttavan positiivisesti. Opettaja voi laittaa yhteisviestejä ryhmästä kaikille vanhemmille ja viestit ovat muutakin kuin kirjan kotiin jääminen tai unohtuneet tehtävät tai jumppavaatteet." (K1L36)

"Tieto ei kulje oppilaan kautta ja näin saapuu perillekin paremmin. Perinteiseen reissariin ei aina viitsi kaikkea kirjoittaa, sillä lapsi saattaa sen lukea." (K1L10)

Osa vanhemmista uskoi, että Sähköinen Reissuvihko ei tuo muutosta yhteistyöhön. Useat näistä vanhemmista olivat sitä mieltä, että yhteistyö on jo aikaisemminkin ollut toimivaa.

"Ei mitenkään, viestintävälineen vaihtaminen on kaivattua kehitystä." (K1L35)

"Meidän kohdalla en usko kauheasti vaikuttavan suuntaan tai toiseen, koska hyvin yhteistyö on toiminut tähänkin asti." (K1L29)

Vanhempien kokemuksia

Kun Sähköistä Reissuvihkoa oli käytetty muutaman kuukauden ajan, kysyimme vanhemmilta, miten Sähköinen Reissuvihko on vaikuttanut kodin ja koulun väliseen yhteistyöhön. Suurin osa vanhemmista totesi, ettei jo toimivassa yhteistyössä ole tapahtunut muutosta. Vanhemmat kokivat, että Sähköinen Reissuvihko on tullut uutena viestintäkanavana tukemaan ja helpottamaan jo aiemmin toiminutta vuorovaikutusta.

"Ei erityisemmin, koska yhteistyö on ollut aikaisemminkin hyvää ja sujuvaa. Ainoa vaikutus on ollut paperimäärän väheneminen" (K2L28)

"Se on yksi kanava lisää yhteydenpitoon, paperireissari on kyllä jäänyt selvästi häviölle." (K2L6)

"Ei ole lisännyt tai vähentänyt vaan helpottanut." (K1L36)

Vanhemmat erittelivät vastauksissaan Sähköisen Reissuvihkon vaikutuksia yhteistyöhön. Nopeutuneen ja varmentuneen yhteydenpidon myötä jotkut vanhemmista kokivat olevansa tietoisempia koulussa tapahtuvista asioista. Muutama vanhemmista koki myös, että heidän on helpompaa kommentoida koulusta tulleita viestejä ja kirjoittaa opettajalle uusista asioista.

"Viestit on tullut heti tietooni, kun ne ovat ajankohtaisia" (K2L12)

"Herkemmin kirjoittaa viestiin vastauksen ja uusia asioita." (K2L5)

Erään perheen vastauksesta ilmenee, että vanhempien rooleissa suhteessa kodin ja koulun yhteistyöhön on tapahtunut muutosta. Aikaisemmin kummatkin vanhemmat ovat olleet tietoisia koulun asioista. Sähköisen Reissuvihkon käyttöönoton myötä perheen äiti on jäänyt osittain sivuun kodin ja koulun viestinnässä, koska perheen isä asioi Reissuvihkolla eikä aina muista kertoa saapuneista viesteistä.

Kokemuksia vanhemmilta, jotka eivät käytä Sähköistä Reissuvihkoa

Kun Sähköistä Reissuvihkoa oli käytetty muutaman kuukauden ajan, teimme kyselyn myös vanhemmille, jotka eivät olleet ottaneet Sähköistä Reissuvihkoa käyttöönsä. Kysyimme vanhemmilta, millaiseksi he kokevat yhteistyön kodin ja koulun välillä verrattuna Sähköisen Reissuvihkon käyttäjiin. Kyselyyn vastasi kahdeksan vanhempaa. Vanhemmista kuusi koki, ettei yhteistyössä heidän ja Sähköisen Reissuvihkon käyttäjien välillä ollut eroa. Vanhempien yhteistyö koulun kanssa toimi yhtä hyvin kuin ennenkin. Kaksi vanhemmista ei osannut sanoa mielipidettään.

”En ole huomannut mitään eroa.” (K3L1)

”Ihan ok, meille tulee viestejä samalla tavalla, mutta paperilla. Aina on tullut perille, enkä koe hankalaksi.” (K3L3)

”Samanvertainen. Viestit ja tiedotteet tulevat perille!” (K3L2)

Opettajien mielestä yhteistyö niiden kotien kanssa, jotka eivät käytä Sähköistä Reissuvihkoa, toimii samalla tavalla kuin aikaisemmin. Yksi opettaja toi kuitenkin esille, ettei hän kontrolloi yhtä tarkasti kuin aikaisemmin, ovatko viestit menneet perille niiden muutaman oppilaan kohdalla, jotka Sähköisen Reissuvihkon sijasta käyttävät paperiviestejä.

”– se on niiden kohdalta heikkous, joilla ei oo tota (Sähköistä Reissuvihkoa), huonommin tulee katottua niitten pakolliset ne näyttöviestit, ett se on mennyt lähinnä siihen, että mä pyydän tulkaa te näyttään, ne neljä tai viis kaveria mulle. Se, että kontrollointi on heikentynyt kyllä niitten osalta, joilla on se paperinen– –” (H2O3)

6.3 Vanhemmat Sähköisen Reissuvihkon käyttäjinä

6.3.1 Vanhempien kokemukset käyttämisestä

Vanhemmat luonnehtivat Sähköisen Reissuvihkon käyttämistä adjektiiveilla: hyvä, kätevä, helppo, toimiva, yksinkertainen, nopea, varma, alussa hankala, huono, vaivaton ja luotettava. Sähköisen Reissuvihkon käyttöönoton alussa valtaosa vanhemmista luonnehti Sähköisen Reissuvihkon käyttämistä positiivisävytteisillä kommentteilla. Osa vanhemmista oli vielä epäröivällä kannalla.

"Hankala, kun joutuu menemään Internettiin. Luulin, että viestit tulevat suoraan sähköpostiin." (K1L19)

"Olen kokeillut vasta kerran ja tuntui ihan ok:lta." (K1L34)

"Mielenkiintoiseksi, helppo jos kone toimii." (K1L8)

Muutaman kuukauden käytön jälkeen vanhemmat luonnehtivat Sähköisen Reissuvihkon käyttöä entistä useammin positiivisävytteisillä kommentteilla. Useat vanhemmat kokivat, että Sähköisen Reissuvihkon käyttö sujuu hyvin muutaman käyttökerran jälkeen.

"Helppoa kun on ensin harjoitellut 'kantapään kautta'." (K2L7)

"Helpoksi ja vaivattomaksi, kun joka tapauksessa sähköpostia käyttää. Luotettava." (K2L13)

6.3.2 Vanhempien mieltymykset

Kun vanhemmat olivat käyttäneet Sähköistä Reissuvihkoa muutaman kuukauden ajan, kysyimme heiltä, käyttäisivätkö he mieluummin perinteistä vai Sähköistä Reissuvihkoa. Sähköistä Reissuvihkoa käyttäneistä 45 vanhemmasta 27 vanhempaa käyttäisi mieluiten Sähköistä Reissuvihkoa. Perinteistä reissuvihko käyttäisi mieluiten yhdeksän vanhempaa. Neljä vastanneista vanhemmista käyttäisi viestinnässä mieluiten molempia reissuvihkoja. Viisi vastanneista vanhemmista ei osannut sanoa kumpaa reissuvihkoa käyttäisi mieluiten.

Kysyimme vanhemmilta, jotka eivät käytä Sähköistä Reissuvihkoa, aikovatko he ottaa Reissuvihkon käyttöönsä lähiaikoina. Kahdeksasta vanhemmasta kolme aikoi ottaa Sähköisen Reissuvihkon käyttöönsä. Viisi vanhemmista ei aikonut ottaa Sähköistä Reissuvihkoa käyttöönsä. Lisäksi kysyimme vanhemmilta, haluaisivatko he ottaa Sähköisen Reissuvihkon käyttöönsä, jos se ei edellyttäisi uusia hankintoja. Kysymykseen vastasivat myöntävästi ne kolme vanhempaa, jotka aikovat ottaa Sähköisen Reissuvihkon käyttöönsä. Kieltävästi tähän kysymykseen vastasivat vanhemmat, jotka aikoneet ottaa Sähköistä Reissuvihkoa käyttöönsä. Vanhemmat perustelivat käytön ulkopuolelle jäämistään tarvittavien laitteiden ja yhteyksien puuttumisella, tietokoneen vähäisellä käytöllä, perinteisen reissuvihkon toimivuudella ja huolella lapsen vastuun katoamisesta.

”En omista sähköpostiosoitetta. Tietokoneen käyttö vähäistä. Viestit jäisivät huomaamatta.” (K3L6)

”Koska perheellämme ei ole vielä käytössä Internet-yhteyttä” K3L5)

”Sähköinen reissuvihko poistaa lapsen vastuun tiedon välittäjänä.” (K3L1)

6.3.3 Sähköisen Reissuvihkon käyttötilanteet

Tilanteet, joihin Sähköinen Reissuvihko sopii

Kysyimme Sähköistä Reissuvihkoa käyttäviltä vanhemmilta, millaisiin tilanteisiin Sähköisen Reissuvihkon käyttö heidän mielestään sopii. Osa vanhemmista koki, että Sähköinen Reissuvihko sopii välittämään kaikenlaisia kodin ja koulun välisiä viestejä.

”Kaikkeen koulun ja kodin välillä tapahtuvaan yhteistyöhön.” (K2L29)

”Kaikkiin yllämainittuihin (kokeitten päivämääriä, retkijankohtia, ilmoituksia juhlista ja muista tapahtumista), ja ehkä enemmän voisi käyttää myös henkilökohtaisiin asioihin.” (K2L6)

Osa vanhemmista puolestaan koki, että Sähköinen Reissuvihko sopii parhaiten yleisistä asioista tiedottamiseen. Lisäksi Sähköisen Reissuvihkon koettiin helpottavan viittomakielisten vanhempien asiointia koulun kanssa.

”Tiedottamiseen koulun tai luokan yhteisistä asioista/tapahtumista.” (K2L31)

”Yleisiin asioihin, se on aika hyvä viittomakielisille vanhemmille, kun se on kätevä ja helppo asioida.” (K2L32)

Joidenkin vanhempien mielestä Sähköinen Reissuvihko sopii ennen kaikkea tiedottamiseen, joka ei välttämättä vaadi kodin vastausta tai tarkkarajaisen kysymysten välittämiseen.

”Isolle joukolle helppo ja halpa tapa tiedottaa, varsinkin jollei tarvitse kotoa odottaa vastausta.” (K2L37)

”Monenlaiseen viestimiseen. Ehkä ennemmin tiedotustyyppiseen ja tarkkarajaisiin kysymys/vastaus –juttuihin.” (K2L28)

Tilanteet, joihin Sähköinen Reissuvihko ei sovi

Kysyimme Sähköistä Reissuvihkoa käyttäviltä vanhemmilta myös, millaisiin tilanteisiin Sähköisen Reissuvihkon käyttö ei heidän mielestään sovi. Osa vanhemmista vastasi, ettei Sähköinen Reissuvihko sovi hyvin kiireellisten viestien välittämiseen, koska monet vanhemmat eivät lukeneet sähköpostia päivittäin.

”Jos jokin viesti on kiireellinen, ei välttämättä tavoita tarpeeksi nopeasti (on voinut tarkistaa sähköpostin esim. heti aamulla, seuraava tarkistuskerta ehkä vasta seuraavana päivänä, joskus ei muista päivittäinkään.” (K2L43)

”Ei seuraavan päivän tiedotteeksi.” (K2L20)

Vanhemmat kokivat, ettei Sähköinen Reissuvihko sovi ainoaksi kodin ja koulun väliseksi viestintäkanavaksi. Vanhempien mielestä Sähköinen Reissuvihko ei korvaa puhelimesta tai henkilökohtaisessa tapaamisessa käytyä reaaliaikaista keskustelua.

”Ainoaksi yhteistyömuodoksi, tapaamiset ja puhelinkeskustelut edel. tärkeitä.” (K2L3)

”Se ei tietenkään voi korvata ns. syvällisiä kasvotusten keskusteluja. Normaali tiedon välittäminen ok.” (K2L27)

Vanhemmat erittelivät myös tilanteita ja asioita, joista viestittämiseen Sähköinen Reissuvihko ei heidän mielestään sovi. Vanhempien mielestä lapsen henkilökohtaisista asioista ja ongelmista on keskusteltava joko puhelimesta tai kasvokkain.

"Lasta koskevista henk.koht. asioista pitää mielestäni aina puhua, joko kasvokkain tai puhelimitse." (K2L40)

"Negatiivisiin kommentteihin tai tapahtumiin. Silloin on hyvä jutella nenätysten." (K2L1)

"Lapsen käyttäytymishäiriöt ja rikkeet ym. ongelmat on syytä keskustella kasvotusten." (K2L39)

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

7.1 Kodin ja koulun viestintä siirryttäessä perinteisestä reissuvihkosta Sähköiseen Reissuvihkoon

7.1.1 Sujuvan yhteydenpidon mahdollistuminen

Tutkimukseen osallistuneet vanhemmat kokivat perinteisen reissuvihkon olevan sujuva ja toimiva viestintäväline. Esimerkiksi Kauhasen (1999) tutkimuksen mukaan reissuvihko on vanhempien mielestä mieluisin yhteydenpitoväline. Vanhemmat pitivät Sähköisen Reissuvihkon käyttöönottoa osoituksena koulun viestinnän nykyaikaistumisesta.

7.1.2 Viestin kulku

Nopeus ja varmuus

Vanhemmat odottivat Sähköisen Reissuvihkon nopeuttavan ja varmentavan tiedonkulkua kodin ja koulun välillä. Sähköisen Reissuvihkon käytön myötä viestien tekninen välitysnopeus on kasvanut huomasti. Kuten Alasilta (2000, 94) ja Järvinen (2000, 25) toteavat viivettä saattaa syntyä lähinnä, kun vastaanottaja ei lue postiaan. Sähköisen Reissuvihkon kautta viestittäessä tiedonkulku nopeutui erityisesti niiden vanhempien kohdalla, jotka käyttävät säännöllisesti sähköpostia. Sähköisen Reissuvihkon käyttökokemuksen perusteella vanhemmat totesivat, että viestien perillemeno on aikaisempaa varmempaa, koska se ei ole perinteisen reissuvihkon tapaan riippuvainen viestin välittäjän eli lapsen toiminnasta.

Vastuu muistamisesta

Perinteisen reissuvihkon kohdalla vanhemmat nimesivät suurimmaksi viestin kulkua hidastavaksi ongelmaksi unohtamisen. Vastuu viestin välittämisestä on pääosin lapsella, joka ei aina muista näyttää viestiä vanhemmalle tai opettajalle. Toisaalta myös vanhempi voi unohtaa kysyä viestiä tai kuitata sen. Myös Kauhanen (1999, 27–29) on saanut

tutkimuksessaan samansuuntaisia tuloksia. Tutkimuksen mukaan reissuvihko toimii useimmissa tapauksissa, mutta lapsi ei aina muista kertoa viestistä kotona eikä koulussa.

Sähköisellä Reissuvihkolla viestittäessä lapsen osuus viestin välittäjänä jää pois. Vastuu viestien lukemisesta on nyt vanhemmalla. Tämä edellyttää vanhemmilta sähköpostin seuraamista, jotta he tietävät milloin Sähköiseen Reissuvihkoon on saapunut uusi viesti. Vanhemmat, jotka käyttävät sähköpostia säännöllisesti, saavat nopeasti tiedon uuden viestin saapumisesta. Heidän kohdallaan Sähköisen Reissuvihkon viestien seuraaminen ei vaadi erityistä muistamista ja huomiointia. Nämä vanhemmat saavat tiedon aiempaa nopeammin ja helpommin. Vanhemmat, jotka eivät käytä säännöllisesti sähköpostia, kokivat puolestaan, että sähköpostin seuraaminen vaatii heiltä erityistä huomiointia. Sähköpostin seuraaminen unohtuu helposti tai siihen ei ole aikaa. Tällöin vanhempi ei saa tietoa uuden viestin saapumisesta Sähköiseen Reissuvihkoon ja tiedonkulku koulun ja kodin välillä hidastuu.

Haasio ja Rauhala (2002, 19–20) toteavat, että sähköpostin käyttöaste ei kerro totuutta sen tavoittavuudesta. Vaikka yli puolet suomalaisista on sähköpostin tavoitettavissa, ei se kuitenkaan merkitse sitä, että he käyttäisivät aktiivisesti sähköpostia. Sähköpostin käyttö voi olla satunnaista ja useilla käyttäjillä on vajavaiset sähköpostin peruskäyttöaidot. Tutkimustulosten perusteella voidaan todeta, että Sähköisen Reissuvihkon käyttäjien sähköpostin käyttöaktiivisuudessa oli suuria eroja ja tämä vaikutti vanhempien tiedonsaannin nopeuteen.

7.1.3 Ajankäyttö

Sähköinen Reissuvihko on Internetissä toimiva järjestelmä, jonka käyttäminen on mahdollista milloin tahansa, kun käytössä on Internet-liittymällä varustettu tietokone. Sähköisen Reissuvihkon käyttö on mahdollista ajasta riippumatta, koska viestit jäävät järjestelmään odottamaan käyttäjän lukemista (vrt. Järvinen 2000, 24). Vanhemmat kokivat Sähköisen Reissuvihkon eduksi sen, ettei sen käyttö ole sidottu aikaan tai paikkaan. Myös Tella ym. (2001, 53) toteavat tämän olevan yksi sähköisen viestinnän eduista, koska viestejä voi lukea ja kirjoittaa itselleen sopivana hetkenä.

Alasillan (2000, 94) mukaan sähköinen viestintä antaa ihmiselle mahdollisuuden suunnitella oman aikataulunsa ja vapauttaa aikaa käytettäväksi mielekkäisiin tehtäviin. Tämä ilmenee myös Sähköistä Reissuvihkoa käyttävien vanhempien vastauksissa. Vanhemmat kokivat Reissuvihkon säästävän heidän aikaansa, koska kodin ja koulun välinen viestintä on mahdollista heille sopivimpana hetkenä. Vanhempia helpotti ajatus, että myös opettaja voi käyttää Sähköistä Reissuvihkoa silloin, kun hänelle parhaiten sopii. Tällöin vanhemmat kokivat, ettei heidän yhteydenottonsa häiritse opettajaa.

7.1.4 Lapsi mukana yhteydenpidossa

Perinteisessä reissuvihkossa vanhemmat arvostivat viestinnän avoimuutta lapsen kannalta ja lapsen tietoisuutta itseänsä koskevista asioista. Lisäksi vanhemmat arvostivat lapsen vastuuntunnon kehittymistä, kun hän toimii kodin ja koulun välisten viestien välittäjänä. Sähköisen Reissuvihkon käyttöönoton alussa yksi useiden vanhempien peloista oli, että lapsi jää kokonaan sivuun kodin ja koulun viestinnässä. Kun vanhemmat saivat muutaman kuukauden käytön jälkeen kertoa Sähköisen Reissuvihkon huonoista puolista, ainoastaan yksi vanhempi toi esille lapsen roolin heikkenemisen tiedonvälittäjänä. Vanhemmat eivät enää nostaneet esille huolta lapsen roolin heikkenemisestä.

Sähköistä Reissuvihkoa käytettäessä tiedonkulku on edelleen avointa lapsen kannalta. Opettajat kertovat luokalle laittaneensa Sähköiseen Reissuvihkoon viestin, lisäksi he kertovat oppilaille, mitä viesti sisältää. Yksi tutkimukseen osallistuneista opettajista käytti perinteistä reissuvihkoa oppilaan muistivihkona, jonne oppilaat kirjoittavat heidän kannaltaan tärkeät asiat, kuten tulevat kokeet. Myös vanhemmat ylläpitävät viestinnän avoimuutta. Usein vanhemmat lukevat Sähköisen Reissuvihkon viestin yhdessä lapsen kanssa, kertovat viestistä lapselle tai tulostavat sen lapsen nähtäväksi. Vaikka oppilaan vastuu tiedon välityksessä viestin konkreettisenä kantajana on heikentynyt, oppilaan vastuu itseänsä koskevien asioiden huolehtimisesta on säilynyt.

7.1.5 Kodin ja koulun vuorovaikutus

Vuorovaikutuksen määrä

Sähköisen Reissuvihkon käyttöönoton myötä vanhemmat odottivat kodin ja koulun välisen vuorovaikutuksen lisääntyvän. He odottivat lisää viestejä koululta. Kun Sähköinen Reissuvihko oli ollut käytössä muutaman kuukauden, osa Sähköistä Reissuvihkoa käyttäneistä vanhemmista koki saaneensa koulusta enemmän viestejä kuin aikaisemmin. Kuitenkin suurin osa kaikista Reissuvihkon käyttäjistä koki, ettei koululta saatujen viestien määrässä ollut tapahtunut muutosta ja muutama vanhempi koki viestien vähentyneen.

Vanhemmat odottivat myös, että Sähköisen Reissuvihkon kautta heidän itsensä olisi helpompi ottaa yhteyttä kouluun. Kun järjestelmää oli käytetty muutaman kuukauden ajan, suurin osa vanhemmista vastasi lähettäneensä kouluun yhtä paljon viestejä kuin aikaisemmin. Ainoastaan muutama vanhemmista vastasi lähettäneensä enemmän viestejä. Yksi haastattemistamme opettajista oli kuitenkin havainnut, että Sähköinen Reissuvihko oli rohkaissut joitakin passiivisia perheitä ottamaan yhteyttä kouluun.

Koulusta kotiin tapahtuvassa viestinnässä oli vanhempien mielestä nähtävissä pientä lisäystä. Vanhempien lähettämien viestien kohdalla muutosta ei juuri ollut tapahtunut. Opettajien mielestä vanhemmat olivat kuitenkin aikaisempaa enemmän kommentoineet lyhyesti ja kysyneet tarkennuksia opettajan lähettämiin viesteihin ja tiedotteisiin. Opettajien havaitsema vanhempien aktivoituminen on yhteydessä viestintäkanavan luonteeseen. Tellan ym. (2001, 53) mukaan sähköistä viestintää voidaan luonnehtia demokraattiseksi ja tasa-arvoiseksi viestimeksi. Sähköiseen viestintään usein liittyvän epämuodollisuuden on todettu alentavan kynnystä esittää kysymyksiä ja omia mielipiteitä myöskin ylemmässä muodollisessa asemassa oleville ja tuntemattomille ihmisille. Alasuutari (2004, 114) ja Metso (2004, 32) toteavat, että opettajilla on tällainen asemastaan ja professionaalisesta asiantuntijuudestaan johtuva sisäänrakennettu valta-asema kodin ja koulun vuorovaikutuksessa, mikä opettajan tulisi huomioida kodin ja koulun välisessä yhteistyössä.

Eriarvoistumisen pelko

Koska kaikki vanhemmat eivät ottaneet Sähköistä Reissuvihkoa käyttöönsä, osa vanhemmista kantoi huolta Reissuvihkoa käyttämättömien vanhempien eriarvoisesta asemasta. Kun Sähköistä Reissuvihkoa oli käytetty muutaman kuukauden ajan, vanhemmat eivät enää tuoneet esille tätä asiaa. Vanhemmat, jotka eivät käyttäneet Sähköistä Reissuvihkoa, eivät kuitenkaan kokeneet olevansa eriarvoisessa asemassa kodin ja koulun yhteistyössä käyttäjiin nähden. Heidän mielestään yhteistyö kodin ja koulun välillä oli pysynyt ennallaan.

Vanhempien keskinäinen rooli

Torkkelin (2001, 160–161) isiä koskevan tutkimuksen mukaan monissa perheissä yhteydenpidossa päävastuullinen on äiti. Yhteydenpito kouluun on sellainen kodin piiriin kuuluva käytännön asia, joka edelleen on säilynyt äideillä. Tämä ajatus vahvistuu myös omassa tutkimuksessamme. Ensimmäisessä kyselyssä kartoitimme vanhempien suhtautumista kodin ja koulun väliseen yhteistyöhön sekä perinteisen reissuvihkon käyttöä. Tämän kyselyn vastaajista valtaosa oli äitejä. Toisessa kyselyssä kartoitimme Sähköisen Reissuvihkon ensisijaisen käyttäjän kokemuksia. Edelleen kaksi kolmasosaa vastaajista oli äitejä, mutta isien määrä vastaajista oli kaksinkertaistunut ja oli nyt kolmasosa kaikista vastaajista. Uuden sähköisen viestintämuodon käyttöönoton kodin ja koulun välisessä viestinnässä on siis tuonut isiä aikaisempaa enemmän mukaan yhteydenpitoon. Nuutisen (2000, 185) mukaan isät muodostavat kodin ja koulunyhteistyössä suurimman eristäytyneen ryhmän ja tarvitsevat tavallisesti jonkin erityisen syyn osallistuakseen koulun toimintaan.

Useissa perheissä muistutus uuden viestin saapumisesta Sähköiseen Reissuvihkoon tulee molempien vanhempien sähköpostiin. Kummallakin vanhemmalla on tällöin mahdollisuus käydä katsomassa viesti. Opettajat toteavatkin, että vanhemmista vähemmän kodin ja koulun yhteistyöhön osallistuva puoliso on tullut aiempaa tietoisemmaksi kodin ja koulun yhteydenpidosta. Sähköisen Reissuvihkon ensisijainen käyttäjä on kyselyyn vastanneiden perusteella edelleen äiti ja isä on vähemmän mukana yhteistyössä. Voidaan siis olettaa, että joidenkin isien tietoisuus koulusta tulleiden viestien sisällöistä on lisääntynyt Sähköisen Reissuvihkon käyttöönoton myötä.

7.1.6 Viestin muoto

Perinteisessä reissuvihkossa vanhemmat arvostivat sitä, että viestistä jää aina dokumentti, johon on helppo palata. Sähköinen Reissuvihko on toiminnoiltaan rinnastettavissa hyvin pitkälti sähköpostiin. Järvinen (2000, 25) toteaa, että sähköpostin käyttö on aina kirjallista viestintää. Kirjallisesta luonteesta johtuen sähköpostin käyttö dokumentoi itsensä ja viesteihin on helppo palata. Myös Sähköisessä Reissuvihkossa viesti jää samalla tavalla järjestelmän muistiin. Koulusta tiedotteena lähetetyt viestit säilyvät järjestelmän muistissa lähettäjän määräämän ajan. Varsinaisina viesteinä lähetetyt viestit puolestaan eivät häviä järjestelmän muistista, jollei käyttäjä poista niitä. Sähköisellä Reissuvihkolla viestittäessä viestit kulkevat kodin ja koulun välillä sähköisessä muodossa, tarvittaessa viestin voi tulostaa järjestelmästä. Viestin sähköinen muoto vähentää paperin kulutusta huomattavasti ja näin ollen se voidaan nähdä ekologisena vaihtoehtona (vrt. Alasilta 2000, 95).

Osa vanhemmista koki perinteisen reissuvihkon ongelmaksi viestien ymmärrettävyyden, koska ne oli kirjoitettu käsin ja niitä oli joskus vaikea tulkita. Vanhemmat uskoivat Reissuvihkon sähköisen muodon lisäävän viestien selkeyttä ja ymmärrettävyyttä. Sähköistä Reissuvihkoa käyttävät vanhemmat arvostivat viestin lukemisen helpottumista, kun viestin tulkinnan osuus vähenee. Lisäksi muutama vanhempi arvosti sähköiseen muotoon kirjoittamista, koska tekstiä oli tällöin helppo muokata.

Tekninen luonne

Vanhemmat pitivät perinteisestä reissuvihkosta, koska siihen oli helppo laittaa nopeasti viestejä eikä se vaadi teknisen laitteen käyttöä. Eniten Sähköisen Reissuvihkon teknisessä luonteessa vanhempien epäluuloja herättivät laitevaatimukset, kustannukset ja tietoturvaan liittyvät asiat. Kun Sähköistä Reissuvihkoa oli käytetty muutama kuukausi, osa vanhemmista totesi, että juuri tekniset ongelmat olivat aiheuttaneet vaikeuksia järjestelmän käytössä.

7.1.7 Viestin sisältö

Tutkimustulostemme mukaan osa vanhemmista koki saaneensa perinteisellä reissuvihkolla usein negatiivissävyytteisiä viestejä. Myös Soininen (1986, 53–55) toteaa, että vanhempiin otetaan valitettavan usein yhteyttä vain ikävissä asioissa ja tämä saattaa passivoida vanhempia. Osa vanhemmista odottikin, että Sähköisen Reissuvihkon myötä koulusta tulevien viestien sisällöt monipuolistuisivat. Lisäksi vanhemmat odottivat, että koululta tulisi aikaisempaa enemmän tietoa, koska sen välittäminen on helpompaa ja nopeampaa. Myös Ahon (1980) ja Kauhasen (1999) tutkimustulokset osoittavat, että vanhemmat ovat erittäin kiinnostuneita lapsensa koulunkäyntiin liittyvistä asioista. Kauhasen tutkimuksen mukaan puolet vanhemmista koki saavansa lasta koskevaa tietoa koulusta sopivasti, toinen puoli vanhemmista olisi halunnut enemmän tietoa lapsensa koulunkäyntiin liittyvistä asioista. Nämä tutkimustulokset vahvistavat havaintoamme siitä, että vanhemmat kaipaavat lisää tietoa lapsensa koulunkäyntiin liittyvistä asioista.

Sähköinen Reissuvihko antaa uutena viestintämuotona opettajalle ja vanhemmille mahdollisuuden muuttaa kodin ja koulun viestintään muodostuneita käytänteitä. Sähköisen Reissuvihkon helppokäyttöisyys, erityisesti opettajan viestiessä suurelle joukolla, houkuttaa viestimään sellaisistakin asioista, joista tiedottaminen ei olisi välttämätöntä.

Viestien luottamuksellisuuden säilyminen koettiin perinteisen reissuvihkon kohdalla usein ongelmalliseksi, kun ne ovat tavallisesta vihkosta kenen tahansa luettavissa. Perinteisen reissuvihkon kautta ei myöskään voida lähettää viestejä, joita lapsen itsensä ei halua näkevän. Vanhemmat odottivat Sähköiseltä Reissuvihkolta luottamuksellista tiedonvälitystä kodin ja koulun välillä. Sähköisen Reissuvihkon käyttö vaatii salasanan, joten muut kuin salasanan haltijat eivät pääse lukemaan viestejä. Muutaman kuukauden käytön jälkeen vanhemmat luonnehtivat Sähköistä Reissuvihkoa luotettavaksi viestintävälineeksi, mutta eivät eritelleet sen vaikutusta viestintään. Sähköisen muodon myötä viestien luottamuksellista kulkua voidaan pitää itsestään selvyytensä eikä viestien luottamuksellisina säilymiseen tarvitse erikseen kiinnittää huomiota.

7.1.8 Eri viestintäkanavien käyttö

Viherä (2000) nimeää yhdeksi viestintäyhteiskunnan kansalaisen perustaidoksi osaamisen käyttää viestintävälineitä jokapäiväisen toiminnan sujumiseksi. Viestintävälineiden tarkoitus on helpottaa jokapäiväistä toimintaa ja tehdä asioiden hoitamisesta entistä sujuvampaa (Haasia & Rauhala 2002, 17). Ennen Sähköisen Reissuvihkon käyttöönottoa vanhemmat käyttivät mielestään kodin ja koulun yhteydenpidon välineenä eniten perinteistä reissuvihkoa ja puhelinta. Lisäksi vanhemmat käyttivät sähköpostia ja kävivät koulun yhteisissä tilaisuuksissa. Siniharjun (2003) tutkimukseen vuosina 1998–1999 kerätyssä aineistossa eniten käytettyjä kodin ja koulun yhteistyömuotoja olivat puhelin, kirjallinen tiedote ja koko koulun yhteinen juhla. Yleisiä yhteistyömuotoja olivat myös opettajan, vanhempien ja oppilaan välinen keskustelutilaisuus ja reissuvihkon käyttö. Tuloksemme olivat samansuuntaisia Siniharjun tutkimustulosten kanssa, mutta 2000-luvulle tultaessa sähköposti oli noussut uutena välineenä kodin ja koulun yhteistyömuotojen joukkoon.

Kun Sähköistä Reissuvihkoa oli käytetty muutaman kuukauden ajan, vanhemmat kertoivat olleensa yhteydessä opettajaan yhtä paljon perinteisellä ja Sähköisellä Reissuvihkolla. Seuraavaksi eniten vanhemmat olivat mielestään käyttäneet puhelinta ja henkilökohtaista tapaamista. Vaikka Sähköistä Reissuvihkoa oli käytetty vasta muutaman kuukauden ajan, Reissuvihko oli tullut muiden viestintäkanavien rinnalle.

7.1.9 Perinteisen ja Sähköisen Reissuvihkon käyttö

Viestit vanhempien näkökulmasta

Perinteisen reissuvihkon kautta vanhempien koulusta saamat viestit koskivat eniten luokan asioita, toiseksi eniten oppilasta ja vähiten koko koulua. Sähköisen Reissuvihkon kautta saadut viestit puolestaan koskivat eniten luokkaa, toiseksi eniten koko koulua ja vähiten oppilasta.

Sekä perinteisellä että Sähköisellä Reissuvihkolla vanhemmat kokivat saaneensa eniten koko luokkaa koskevia viestejä. Sähköisellä Reissuvihkolla vanhemmat kokivat saaneensa

aikaisempaa enemmän viestejä koko koulua koskevista asioista. Tähän syynä oli todennäköisesti se, että kahdella koululla koko koulua koskevat tiedotteet lähetettiin Sähköisen Reissuvihkon kautta. Sähköisellä Reissuvihkolla viestittäessä vanhemmat kokivat saaneensa vähemmän yksittäistä oppilasta koskevia viestejä kuin perinteisellä reissuvihkolla viestittäessä. Vanhempien vastauksista ilmenee, että oppilasta koskevat viestit olivat Sähköisellä Reissuvihkolla viestittäessä aihepiiriltään suppeampia. Viestit käsittelivät pääasiassa lupa-asioita, poissaoloja ja unohduksia, kun taas perinteisellä reissuvihkolla viestitetyt oppilasta koskevat asiat koskivat edellä mainittujen lisäksi mm. koulumenestystä, oppilaan käyttäytymistä, ongelmia, onnistumisia ja lasten keskinäisiä asioita.

Perinteisellä ja Sähköisellä Reissuvihkolla vanhemmat lähettivät eniten viestejä, joissa vanhemmat tiedottavat tai ohjeistavat koulua. Toiseksi eniten vanhemmat vastasivat koulun kysymyksiin ja vähiten lähetettiin viestejä, jossa vanhempi avaa keskustelun tai kysyy.

Metson (2004, 118) tutkimuksen mukaan kodin ja koulun yhteistyö oli käytännössä useimmiten vanhemmille tiedottamista. Tutkimustuloksemme antavat samansuuntaisia viitteitä siitä, että kodin ja koulun välinen viestintä on paljolti tiedon välittämistä. Vanhemmat saavat koulusta paljon koulutyötä koskevia tiedotteita ja he lähettävät kouluun eniten koulua tiedottavia tai ohjeistavia viestejä. Koulu käyttää Sähköistä Reissuvihkoa ennen kaikkea tiedottamiseen, saman viestin välittämiseen suurelle joukolla. Tella, Vahtivuori, Vuorento, Wager ja Oksanen (2001) toteavat, että sähköinen viestintä on usein asiapainotteista ja lyhyen informaation välittämiseen tähtäävää. Sähköinen viestintä onkin parhaimmillaan faktojen ja muun neutraaliksi koetun informaation välittämisessä. Vanhempien kokemukset viestinnästä kodin ja koulun välillä tukevat tätä väitettä.

Sähköisen Reissuvihkon käyttötilanteet

Daftin ja Lengelin (1986) kehittämän ”media richness” –teorian mukaan eri viestintävälineiden valinta eri tarkoituksiin pohjautuu rationaaliseen harkintaan siitä, missä määrin eri viestintävälineiden ominaisuudet vastaavat viestien sisällöllisiä piirteitä (Savolainen 1998, 19–20). Tutkimustulostemme mukaan suurin osa vanhempien Sähköisellä Reissuvihkolla koulusta saamista viesteistä oli koulun tai luokan asioita koskevia tiedotteita. Osa kyselyyn vastanneista vanhemmista kokikin, että Sähköinen

Reissuvihko soveltuu parhaiten yleisistä asioista tiedottamiseen. Sähköinen Reissuvihko sopii siis ominaisuuksiltaan välittämään koulun tiedotteita. Toisaalta osa vanhemmista oli sitä mieltä, että Sähköinen Reissuvihko sopii välittämään kaikenlaisia viestejä kodin ja koulun välillä. Viestijöinä vanhemmilla ja opettajilla tulee kuitenkin olla viestintätaju, jotta he pystyvät päättämään, mikä viestintäväline sopii kuhunkin viestintätilanteeseen (vrt. Viherä 2000).

Vanhemmat kokivat, ettei Sähköinen Reissuvihko sovi lapsen henkilökohtaisten asioiden ja ongelmien selvittelyyn. Nämä asiat vaativat vanhempien mielestä keskustelevampaa lähestymistapaa. Daft ja Lengel (1986) toteavatkin, että mitä moniselitteisemmän ja vivahteikkaamman viestin uskotaan olevan kyseessä, sitä ilmaisuvoimaisempi ja siinä mielessä rikkaampi viestintäväline on pyrittävä valitsemaan. Niinpä kasvokkainen kontakti sopii esimerkiksi sähköistä viestintää paremmin viestintään, jonka avulla pyritään selvittämään monia eri näkökohtia ja tulkintamahdollisuuksia sisältäviä viestejä. (Savolainen 1998, 19–20.)

Vanhempien mielestä Sähköinen Reissuvihko ei sovi ainoaksi viestintäkanavaksi kodin ja koulun välillä. Sähköinen Reissuvihko on pikemminkin tullut yhdeksi viestintäkanavaksi muiden rinnalle tukemaan kodin ja koulun välistä yhteydenpitoa. Tämä tulos on samansuuntainen Savolaisen (1998) tietoverkkojen käyttäjiä koskevan tutkimuksen kanssa. Tutkimuksen tuloksissa todetaan, että tietoverkkopalvelut eivät syrjäytä muita viestimiä tai viestintäkäytäntöjä, vaan pikemminkin täydentävät niitä omilla vahvuusalueillaan.

8 POHDINTA

Nyky-yhteiskunnassa palvelut siirtyvät yhä enemmän sähköiseen muotoon. Myös koulut ovat aktiivisesti pyrkineet kehittämään omia tietoteknisiä valmiuksiaan hankkimalla uusia laitteita ja kouluttamalla opettajia. Tämä heijastuu myös opettajankoulutukseen, jossa painotetaan nykyään sähköisiä viestintätaitoja. Sähköisestä viestinnästä on tullut osa ihmisten arkipäivää. Niinpä Sähköisen Reissuvihkon käyttöönotto kodin ja koulun välisessä viestinnässä tuntui meistä luonnolliselta jatkolta koulun viestinnän kehitykselle. Kiinnostuksemme tätä uutta viestintäkanavaa kohtaan heräsi, koska sen käyttö tulee olemaan osa kodin ja koulun välistä yhteistyötä tulevassa työssämme opettajina.

Kodin ja koulun yhteistyötutkimuksia on viime vuosina tehty Suomessa useita. Tutkimuksissa ei kuitenkaan ole käsitelty kodin ja koulun välistä viestintää tai viestintäkanavien käyttöä. Sähköisen Reissuvihkon myötä koulujen tieto- ja viestintäteknologinen kehitys tulee näkyväksi myös vanhemmille, jotka ovat toimivassa kodin ja koulun yhteistyössä tasaveroinen osapuoli. Tutkimuksessamme olemme halunneet perehtyä nimenomaan vanhempien odotuksiin ja kokemuksiin uudesta viestintäkanavasta. Aineistostamme olisi tarjonnut mahdollisuuden käsitellä aihetta myös opettajan näkökulmasta. Halusimme kuitenkin pysytellä vanhempien näkökulmassa, koska opettajan näkökulmasta Sähköistä Reissuvihkoa on jo tutkittu.

Tässä tutkimuksessa tutkimusjoukko muodostui luokista, jotka halusivat vapaaehtoisesti ottaa käyttöönsä Sähköisen Reissuvihkon. Tämä saattaa antaa Sähköisen Reissuvihkon käyttämisestä positiivisävytteisen kuvan, vaikka tässäkin tutkimuksessa oli mukana vanhempia, jotka eivät ottaneet Sähköistä Reissuvihkoa käyttöönsä. Mielenkiintoista olisi myös tutkia syitä siihen, miksi jotkut luokat eivät ole halukkaita ottamaan Sähköistä Reissuvihkoa käyttöönsä. Toinen mielenkiintoinen tutkimusaihe olisi se, millaisen paikan Sähköinen Reissuvihko saa muiden viestintäkanavien joukossa pitemmällä aikavälillä. Tukeeko Sähköinen Reissuvihko edelleen muita viestintäkanavia vai muuttuuko sen asema käytössä?

Tämän tutkimuksen tekeminen on syventänyt omaa tietouttamme kodin ja koulun välisestä yhteistyöstä ja sen tärkeydestä niin lapsen, vanhemman kuin opettajankin kannalta. Uskomme, että tämä ymmärrys auttaa meitä tulevassa työssämme rakentamaan avointa ja tasavertaista vuorovaikutussuhdetta kodin ja koulun välille.

LÄHTEET

Aho, S. 1980. Vanhempien asennoituminen kodin ja koulun väliseen yhteistyöhön sekä tehostetun yhteistyön vaikutus oppilaiden työrauhahäiriöihin ja sosiaaliseen käyttäytymiseen. Turun yliopiston kasvatustieteiden laitos. Julkaisusarja A:71.

Alasilta, A. 2000. Verkkoajan viestintä. Helsinki: Kauppakaari Oyj.

Alasuutari, M. 2003. Kuka lasta kasvattaa? Vanhemmuuden ja yhteiskunnallisen kasvatuksen suhde vanhempien puheessa. Helsinki: Gaudeamus.

Berger, E.H. 1981. Parents as partners in education. The school and home working together. St. Louis, United States of America: The C.V. Mosby Company.

Eloranta, S. 2000. Kehityskeskustelu vanhempien näkökulmasta. Teoksessa Vuorinen, J. (toim.) Arviointi ja kehityskeskustelu. Koko kuva oppijasta. Jyväskylä: PS-kustannus.

Epstein, J. L. 1987. Toward a Theory of Family – School Connections: Teacher Practices and Parent Involvement. Teoksessa Hurrelmann, K., Kaufmann, F-X. & Lösel, F. (ed.) Social Intervention: Potential and Constraints. Berlin: Walter de Gruyter.

Epstein, J. L. 1995. School/ family/ community partnerships. Phi, Delta, Kappan May95, Vol. 76, Issue 9. Saatavilla www-muodossa: >URL: <http://web6.epnet.com/citation.asp>>. 29.11.2004.

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2000. Helsinki: Opetushallitus. Saatavilla www-muodossa: >URL: <http://www.edu.fi/julkaisut/maaraykset/ops/esiops.pdf>>. 29.3.2004.

Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Fiske, J. 1998. Merkkien kieli. Johdatus viestinnän tutkimiseen. Jyväskylä: Vastapaino.

Flyktman, R. 2004. PC-käsikirja. Helsinki: Edita Prima.

Grönfors, M. 1982. Kvalitatiiviset kenttätömenetelmät. Helsinki: WSOY.

Haasio, A. & Rauhala T. 2002. Tehokkaammin sähköpostilla. Opas sähköpostin kirjoittajalle. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu Oy.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2001. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2002. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Hirsto, L. Mitä kotona tapahtuu? Tutkimus opettajien oppilaidensa kotikasvatusta koskevista representaatioista kodin ja koulun yhteistyön kontekstissa. Kasvatuspsykologian tutkimusyksikkö. Tutkimuksia 4/2001. Helsingin yliopisto. Helsinki: Yliopistopaino.

Huttunen, J. 1994. Isyys ja miehisuus: isä perhepsykologisessa tutkimuksessa. Teoksessa Virkki, J. (toim.) Ydinperheestä yksilöityviin perheisiin. Helsinki: WSOY.

Huttunen, J. 1999. Muuttunut ja muuttuva isyys. Teoksessa Jokinen, A. (toim.) Mies ja muutos. Kriittisen miestutkimuksen teemoja. Tampere: Tampere University Press.

Hyppönen, A. & Lammi, O. 2002. Tietokoneen käyttötaito 1. Ajokorttitutkimuksen peruskirja XP-ohjelmille. Porvoo: Docendo.

Hämeen tietotekniikkakeskus Oy. 2004a. Sähköinen Reissuvihko. Saatavilla www-muodossa: >URL:<https://betula.htk.fi/reissuvihko/service/reissuvihkov2/pr/reissuvihko1.pdf>>. 7.10.2004.

Hämeen tietotekniikkakeskus Oy. 2004b. Sähköisen Reissuvihkon käyttöohje vanhemmille. Saatavilla www-muodossa: >URL:https://betula.htk.fi/reissuvihkodemo/service/reissuvihkov2/pr/kayttoohje_vanhemmat_3.0.pdf>. 11.11.2004.

Hämeen tietotekniikkakeskus Oy. 2004c. Sähköisen Reissuvihkon käyttöohje opettajalle. Saatavilla www-muodossa >URL: https://betula.htk.fi/reissuvihkodemo/service/reissuvihkov2/pr/kayttoohje_opettajat_3.0.pdf>. 11.11.2004.

Järvinen, P. 2000. Sinulle on sähköpostia. Jyväskylä: Teknolit.

Kauhanen, P. 1999. Oppilasarviointi osana kodin ja koulun välistä viestintää. Tapaustutkimus peruskoulun ala-asteelta. Helsingin kaupungin opetusviraston julkaisusarja B30:1999. Helsinki: Helsingin kaupungin opetusvirasto.

Kouluysteistyö- ja kerhotoimikunnan mietintö.1981. Komiteamietintö 1981:20. Helsinki: Valtion painatuskeskus.

Kunelius, R. 2003. Viestinnän vallassa. Johdatus joukkoviestinnän kysymyksiin. Porvoo: WS Bookwell Oy.

Lahdes, E. 1987. Peruskoulun didaktiikka. Helsinki: Otava

Lahtinen, M., Lankinen, T., Penttilä, A. & Sulonen, A. 2004. Koulutuksen lainsäädäntö käytännössä. Helsinki: Tietosanoma.

Laine, T. 2001. Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II – näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus

Lampela, H. 2003. Sähköinen reissuvihko. Lapsen maailma 9/2003, 17.

Matikainen, J. 2001. Vuorovaikutus verkossa. Verkkopohjaiset oppimisympäristöt vuorovaikutuksen näyttämönä. Helsinki: Palmenia-kustannus.

Marttunen, M. 1997. Sähköpostin avulla perustelevaan keskusteluun. Lehdessä Aikuiskasvatus 4/97.

Metso, T. 2004. Koti, koulu ja kasvatus – kohtaamisia ja rajankäyntejä. Turku: Suomen Kasvatustieteellinen Seura.

Niemi, H. 1999. Opettajat ja vanhemmat yhteistyöhön. Artikkelin Helsingin Sanomissa 16.8.1999.

Niemi, H. 2000. Vanhemmat ja koulu uutta yhteistyötä etsimässä. Teoksessa Ekebon, U.-M., Helin, M. & Tulusto, R. (toim.) Satayksi koulu ongelmaa. Helsinki: Edita.

Nordenstreng, K. & Starck, M. 1992. Tiedonvälityksen kehitys. Teoksessa Ruusunen, A. (toim.). 1992. Savitauluista satelliitteihin. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Nurmi, T. 1998. Uusi suomen kielen sanakirja. Jyväskylä: Gummerus.

Nuutinen, P. 2000. Opettajat vallassa ja vallan alla. Teoksessa Enkenberg, J., Väisänen, P. & Savolainen, E. (toim.) Opettajatiedon kipinöitä. Kirjoituksia pedagogiikasta. Savonlinnan opettajankoulutuslaitos. Joensuu: Joensuun yliopistopaino.

Ogletree, T. 2001. Verkot. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino.

Paananen, J. 1999. Tietotekniikan peruskirja. Jyväskylä: Teknolit.

Peltonen, M. & Ruohotie, P. 1992. Oppimismotivaatio. Teoriaa, tutkimuksia ja esimerkkejä oppimishalukkuudesta. Aavaranta-sarja n:o 29. Helsinki: Otava.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004. Helsinki: Opetushallitus. Saatavilla www-muodossa: >URL: http://www.oph.fi/info/ops/pops_web.pdf>. 29.3.2005.

Perusopetuslaki 628/1998.

Perusopetusasetus 852/1998.

Pitkänen, S. 2004. Sähköisen Reissuvihkon esittelytilaisuus. 24.3.2004. Hämeenlinna

Pulkkinen, L. 1977. Kotikasvatuksen psykologia. Jyväskylä: Gummerus.

Puolamäki, K. 2004. Ei-toivottu viestintä Internetissä. Saatavilla www-muodossa:
>URL:<http://www.ffi.org/mirrors/spam/laki.html#taustaa>>. 4.11.2004.

Ribom, L. 1993. Föräldraperspektiv på skolan. En analysis från två håll. Uppsala Studies in Education 51. Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis.

Räty, H., Snellman, L., Leinonen, T. & Maksimainen, A. 2000. Miten lasta arvioida? vanhempien käsityksiä lapsensa kouluarvioinnista. Kasvatus 31, (4), 332–338.

Savolainen, R. 1998. Tietoverkot kansalaisten käytössä. Internet ja suomalaisen tietoyhteiskunnan arki. Finnish Information Studies 12. Tampere: Tampereen yliopisto.

Seikkula, T. 2000. Alkuopetuksen vanhempaintapaamisten sosiaaliset kielet. Dialoginen analyysi. Journal of Teacher Research 9/2000. Jyväskylä: Tuope.

Seppälä, N. 2000. Perhebarometri 2000. Yhteispelillä lapsen parhaaksi – Vanhempien ja ammattikasvattajien näkemyksiä lasten kasvatuksesta. Väestöntutkimuslaitos, Katsauksia E 9/2000. Helsinki: Väestöliitto.

Siniharju, M. 2003. Kodin ja koulun yhteistyö peruskoulun alkuopetusluokilla. Yhteistyön arvostus ja toteutuminen peruskoulujen alkuopetusluokilla lukuvuosina 1983–1984 ja 1998–1999. Helsingin yliopiston opettajankoulutuslaitoksen tutkimuksia 242. Helsinki: Yliopistopaino.

Soininen, M. 1986. Kodin ja koulun yhteistyöstä peruskoulun ala-asteella. Turun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunta. Julkaisusarja A:109.

Sähköisen viestinnän tietosuojalaki 216/2004. Finlex. Saatavilla www-muodossa:
>URL:<http://www.finlex.fi/linkit/sd/20040516>>. 4.3.2005.

Taloustutkimus Oy. 2004. Suomalaiset Internetin käyttäjinä. Saatavilla www-muodossa:
>URL:http://www.ficom.fi/fi/t_tilasto5.html>. 4.11.2004.

Tarkka, M., Hintikka, K. & Mäkelä, A. (toim.) 1996. Johdatus uuteen mediaan. Helsinki: Oy Edita Ab.

Tella, S. 1992. Talking shop via e-mail: the thematic and linguistic analysis of electronic mail communication. Helsingin yliopiston opettajankoulutuslaitos. Tutkimuksia 99. Helsinki: Yliopistopaino.

Tella, S. 1997. Verkostuva viestintä - ja tiedonhallintaympäristö opiskelun tukena. Teoksessa Lehtinen, E. Verkkopedagogiikka. Helsinki: Edita.

Tella, S., Vahtivuori, S., Vuorento, A., Wager, P. & Oksanen, U. 2001. Verkko opetuksessa – opettaja verkossa. Helsinki: Edita. Tilastokeskus. 2003. Suomen tilastollinen vuosikirja 2003. Helsinki: Tilastokeskus.

Tilastokeskus. 2004. Suomen tilastollinen vuosikirja 2004. Helsinki: Tilastokeskus.

Torkkeli, M. 2001. Koulutulokkaiden isät lastensa koulunkäynnin tukena. Kasvatuspsykologian tutkimusyksikkö. Tutkimuksia 6/2001. Helsingin yliopisto.

Torkkeli, M. 2002. Kuuluuko koulussa vanhempien ääni? Teoksessa Koti ja koulu – kavereita vai kiistakumppaneita. Helsinki: Mannerheimin lastensuojeluliitto.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2004. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Varis, T. 1995. Tiedon ajan media. Mediavalmiudet ja viestintätaidot uusiutuvassa viestintäkulttuurissa. Helsinki: Yliopistopaino.

Varto, J. 1996. Laadullisen tutkimuksen metodologia. Helsinki: Kirjayhtymä.

Vesala, K. 2001. Gregory Bateson – relationistinen sosiaalipsykologia. Teoksessa Hänninen, V., Partanen J. & Ylijoki, O-H. (toim.) Sosiaalipsykologian suunnannäyttäjät. Tampere: Vastapaino.

Viherä, M-L 2000. Digitaalisen ajan viestintä. Helsinki: Edita.

Viestintävirasto. 2004a. Artikkelit Internetin tietoturvasta. Saatavilla www-muodossa: ><http://www.ficora.fi/suomi/tietoturva/tietoverkot.htm>>. 9.11.2004.

Viestintävirasto. 2004b. Artikkelit sähköisen viestinnän tietosuojalaista. Saatavilla www-muodossa: ><http://www.ficora.fi/suomi/tietoturva/svt.htm>>. 10.11.2004.

Vincent, C. 1996. Parents and Teachers: Power and Participation. London: Falmer press.

Vuori, J. 2001. Kaksikulmainen kolmio. Kodin ja koulun yhteistoiminta tekstianalyysin valossa. Kasvatus 32, (2), 118–132.

Vuorinen, J. 2000. Koti ja koulu keskustelee – jatkoa vanhalle vai jotakin uutta? Teoksessa Vuorinen, J. (toim.) Arviointi ja kehityskeskustelu. Koko kuva oppijasta. Jyväskylä: PS-kustannus.

Wiio, O.A. 1989. Viestinnän perusteet. Espoo: Weilin&Göös.

Wiio, O.A. 2000. Viestinnän tietotekniikkaa ja esitysviestintää. Tampere: Tammer-Paino.

LIITTEET

Liite 1: Kysely vanhemmille I

Tampereen yliopisto
Hämeenlinnan opettajankoulutuslaitos
Syksy 2004

Hyvät vanhemmat

Olemme kaksi neljännen vuosikurssin opiskelijaa Hämeenlinnan opettajankoulutuslaitokselta. Teemme pro gradu -tutkimusta Sähköisen Reissuvihkon käytöstä Hämeenlinnassa. Ohessa lähetämme kyselylomakkeen. Sen avulla haluamme selvittää kokemuksianne kodin ja koulun välisestä yhteistyöstä sekä ennako-odotuksianne Sähköisestä Reissuvihkosta. Kyselyt käsitellään nimettöminä ja luottamuksellisesti. Palaamme asiaan myöhemmin talvella, kun Reissuvihkon käyttö on tullut tutummaksi.

Pyydämme palauttamaan kyselylomakkeen täytettynä opettajalle to 28.10.2004 mennessä. Kiitos yhteistyöstä jo etukäteen.

Marianne Kylkilahti
Kasarmikatu 9 B 28
13100 Hämeenlinna
marianne.kylkilahti@uta.fi
050 – 4025 403

Katja Lehtonen
Poltinahontie 10
13130 Hämeenlinna
katja.lehtonen@uta.fi
040 – 7449 771

Sähköistä Reissuvihkoa koskeva kysely vanhemmille

Tarvittaessa jatkakaa vastauksianne paperin kääntöpuolella olevaan tyhjään tilaan.

1. Sukupuoli nainen mies

2. Ikä _____ vuotta

3. Koulutustaso _____

Kodin ja koulun välinen yhteistyö

4. Kuinka usein otatte yhteyttä opettajaan? Ympyröi

pari kertaa viikossa viikoittain pari kertaa kuukaudessa kuukausittain

pari kertaa lukukaudessa pari kertaa lukuvuodessa

muu vaihtoehto, mikä? _____

5. Millä tavalla olette olleet yhteydessä opettajaan?

6. Millaisia asioita yhteydenpito yleensä koskee?

Perinteinen reissuvihko

7. Millaisia viestejä olette saanut perinteisen reissuvihkon välityksellä?

8. Millaisia viestejä olette lähettänyt kouluun perinteisen reissuvihkon välityksellä?

9. Mitä hyviä puolia olette havainneet perinteisessä reissuvihkossa?

10. Mitä huonoja puolia olette havainneet perinteisessä reissuvihkossa?

Sähköinen Reissuvihko

11. Onko teillä mahdollisuus käyttää Sähköistä Reissuvihkoa? Ympyröi

Kyllä Ei (siirry suoraan kohtaan 15.)

12. Missä teillä on mahdollista käyttää Sähköistä Reissuvihkoa?

13. Millaista opastusta olette saanut Reissuvihkon käytöstä? Olisitteko halunnut lisää opastusta?

14. Millaiseksi koette Sähköisen Reissuvihkon käyttämisen?

15. Mitä etuja uskotte Sähköisestä Reissuvihkosta olevan verrattuna perinteiseen reissuvihkoon?

16. Mitä haittoja uskotte Sähköisestä Reissuvihkosta olevan verrattuna perinteiseen reissuvihkoon?

17. Miten uskotte Sähköisen Reissuvihkon käytön vaikuttavan kodin ja koulun väliseen yhteistyöhön?

18. Mitä muuta haluatte kertoa aiheesta?

Kiitos vastauksistanne!

Liite 2: Opettajan haastattelurunko I

Perustiedot opettajasta

Opettajan taustatiedot

Vanhemmat

Vanhempien suhtautuminen/asennoituminen kodin ja koulun yhteistyöhön

- Osallistuminen vanhempainiltoihin, vanhempainvartteihin, koulun juhliin
- Yhteydenotot opettajaan (reissuvihko, puhelin, tuleminen koululle)
- Vertailua aiempiin luokkiin

Lasten erilaisten perhetilanteiden (esim. ero, yhteishuoltajuus) vaikutus kodin ja koulun väliseen yhteydenpitoon

Viestintämuodot (erityisesti reissuvihko)

- Viestintäkeinot kodin ja koulun välisessä yhteydenpidossa
- Perinteisen reissuvihkon käytön määrä
- Perinteisen reissuvihkon toimivuus (Hyvät ja huonot puolet)
- Perinteisellä reissuvihkolla vanhemmille lähetetyt viestit
- Perinteisellä reissuvihkolla vanhemmilta saadut viestit

Sähköinen Reissuvihko

Perusteet Sähköisen Reissuvihkon käyttöönotolle

Sähköisen Reissuvihkon käyttöön liittyvä koulutus

Sähköisestä Reissuvihkosta tiedottaminen vanhemmille

Sähköisen Reissuvihkon käyttäjien määrä

Sähköisen Reissuvihkon käytön ulkopuolelle jääneiden vanhempien kanssa menettely

Odotukset vanhempien Sähköiseen Reissuvihkoon suhtautumisesta

Sähköisen Reissuvihkon edut/haitat

Liite 3: Kysely vanhemmille II

Tampereen yliopisto
Hämeenlinnan opettajankoulutuslaitos
Talvi 2005

Hyvät vanhemmat

Teimme Sähköisen Reissuvihkon käyttöönoton yhteydessä pro gradu -tutkimukseen liittyvää kartoitusta ennakko-odotuksistanne. Palaamme aiheeseen nyt, kun kokemuksia Sähköisen Reissuvihkon käytöstä on kertynyt. Ohessa lähetämme kyselylomakkeen. Toivomme, että kyselyyn vastaa Sähköisen Reissuvihkon **ensisijainen käyttäjä**. Vastatessanne **ajatelkaa Sähköisen Reissuvihkon käyttöönoton jälkeistä aikaa**. Kyselyt käsitellään nimettöminä ja luottamuksellisesti. Tiedotamme tuloksista, kun tutkimus on valmis.

Pyydämme palauttamaan kyselylomakkeen täytettynä opettajalle pe 21.1.2005 mennessä. Kiitos yhteistyöstä jo etukäteen!

Marianne Kylkilahti
Kasarmikatu 9 B 28
13100 Hämeenlinna
marianne.kylkilahti@uta.fi
050 – 4025 403

Katja Lehtonen
Poltinahontie 10
13130 Hämeenlinna
katja.lehtonen@uta.fi
040 – 7449 771

Sähköistä Reissuvihkoa koskeva kysely vanhemmille

Tarvittaessa jatkakaa vastauksianne paperin kääntöpuolella olevaan tyhjään tilaan.

1. Sukupuoli nainen mies
2. Ikä _____ vuotta
3. Koulutustaso _____

Kodin ja koulun välinen yhteistyö

4. Kuinka usein olette vuorovaikutuksessa opettajan kanssa? Ympyröi

päivittäin pari kertaa viikossa viikoittain pari kertaa kuukaudessa
kuukausittain pari kertaa lukukauden aikana muu vaihtoehto, mikä? _____

5. Millä tavalla olette ollut yhteydessä opettajaan syyslukukauden aikana? Laittakaa viestimet järjestykseen käyttömäärän mukaan.

Sähköinen Reissuvihko

6. Millaiseksi koette Sähköisen Reissuvihkon käytön?

7. Sähköisen Reissuvihkon käyttöönoton jälkeen koulusta kotiin on tullut aikaisempaa (ympyröi)

enemmän viestejä vähemmän viestejä yhtä paljon viestejä

8. Millaisia viestejä olette saanut Sähköisen Reissuvihkon välityksellä?

9. Sähköisen Reissuvihkon käyttöönoton jälkeen kodista on lähetetty kouluun aikaisempaa (ympyröi)

enemmän viestejä vähemmän viestejä yhtä paljon viestejä

10. Millaisia viestejä olette lähettänyt kouluun Sähköisen Reissuvihkon välityksellä?

11. Millaisiin tilanteisiin Sähköisen Reissuvihkon käyttö mielestänne sopii?

12. Millaisiin tilanteisiin Sähköisen Reissuvihkon käyttö ei mielestänne sovi?

13. Mitä etuja Sähköisestä Reissuvihkosta on?

14. Mitä haittoja Sähköisestä Reissuvihkosta on?

15. Miten Sähköisen Reissuvihkon käyttö on vaikuttanut teidän ja koulun väliseen yhteistyöhön?

16. Käytän mieluiten (ympyröi)

Perinteistä reissuvihkoa

Sähköistä Reissuvihkoa

En osaa sanoa

17. Mitä muuta haluatte kertoa aiheesta?

Kiitos vastauksistanne!

Liite 4: Kysely vanhemmille III

Tampereen yliopisto
Hämeenlinnan opettajankoulutuslaitos
Talvi 2005

Hyvät vanhemmat

Teimme Sähköisen Reissuvihkon käyttöönoton yhteydessä pro gradu –tutkimukseen liittyvää kartoitusta ennakko-odotuksistanne. Palaamme aiheeseen nyt, kun lapsenne luokalla on käytetty jonkin aikaa Sähköistä Reissuvihkoa. Haluamme saada mukaan myös teidän näkökulmanne. Ohessa lähetämme kyselylomakkeen. Kyselyt käsitellään nimettöminä ja luottamuksellisesti. Tiedotamme tuloksista, kun tutkimus on valmis.

Pyydämme palauttamaan kyselylomakkeen täytettynä opettajalle pe 21.1.2005 mennessä. Kiitos yhteistyöstä jo etukäteen!

Marianne Kylkilahti
Kasarmikatu 9 B 28
13100 Hämeenlinna
marianne.kylkilahti@uta.fi
050 – 4025 403

Katja Lehtonen
Poltinahontie 10
13130 Hämeenlinna
katja.lehtonen@uta.fi
040 – 7449 771

Sähköistä Reissuvihkoa koskeva kysely vanhemmille

Tarvittaessa jatkakaa vastauksianne paperin kääntöpuolella olevaan tyhjään tilaan.

1. Sukupuoli nainen mies
2. Ikä _____ vuotta
3. Koulutustaso _____

Kodin ja koulun välinen yhteistyö

4. Kuinka usein olette vuorovaikutuksessa opettajan kanssa? Ympyröi
- päivittäin pari kertaa viikossa viikoittain pari kertaa kuukaudessa
kuukausittain pari kertaa lukukauden aikana muu vaihtoehto, mikä? _____

5. Millä tavalla olette olleet yhteydessä opettajaan syyslukukauden aikana? Laittakaa viestimet järjestykseen käyttömäärän mukaan.

Sähköinen Reissuvihko

6. Miksi ette ottanut Sähköistä Reissuvihkoa käyttöönne?

7. Millaiseksi koette yhteistyön kodin ja koulun välillä verrattuna Sähköisen Reissuvihkon käyttäjiin?

8. Aiotteko ottaa Sähköisen Reissuvihkon käyttöön lähiaikoina? (Ympyröi)

Kyllä

Ei

9. Haluaisitteko ottaa Sähköisen Reissuvihkon käyttöönne, jos se ei edellyttäisi uusia hankintoja? (Ympyröi)

Kyllä

Ei

10. Mitä muuta haluatte kertoa aiheesta?

Kiitos vastauksistanne!

Liite 5: Opettajan haastattelurunko II

Sähköisen Reissuvihkon käyttöönoton sujuminen

- Sähköisen Reissuvihkon käytölle muodostuneet rutiinit
- Yhteydenpidossa käytetyt viestintäkanavat
- Sähköisen Reissuvihkon käytön määrä
- menettely niiden vanhempien kohdalla, jotka eivät käytä Sähköistä Reissuvihkoa

Perinteisen ja Sähköisen Reissuvihkon erot

- Sähköisellä Reissuvihkolla vanhemmilta saadut viestit
- Sähköisellä Reissuvihkolla vanhemmille lähetetyt viestit
- Sähköisen Reissuvihkon etuja
- Sähköisen Reissuvihkon haittoja

Vanhempien kokemus uudesta viestintäkanavasta

- Millaisten viestien välittämiseen Sähköistä Reissuvihkoa käytetään?
- Millaisten viestien välittämiseen Sähköinen Reissuvihko ei mielestänne sovi?

Kodin ja koulun yhteistyön muuttuminen Sähköisen Reissuvihkon käyttöönoton myötä

- Yhteydenottojen määrän muuttuminen
- Vanhempien roolin muuttuminen viestijöinä
- Vanhempien välisen roolijaon muuttuminen
- Kodin ja koulun yhteistyön muuttuminen Sähköisen Reissuvihkon käyttöönoton myötä